

**ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Η Ισχύς ως Στοιχείο της Εικόνας των Κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης:
Περιπτωσιολογική Ανάλυση
και Ανάπτυξη Καινοτόμων Ερευνητικών Εργαλείων**

Μαρία Ελένη Δημητρίου

Δρ. Αθανάσιος Ν. Σαμαράς

Λευκωσία, Ιούνιος 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
«Επικοινωνία Και Νέα Δημοσιογραφία»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Ισχύς ως Στοιχείο της Εικόνας των Κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης:
Περιπτωσιολογική Ανάλυση
και Ανάπτυξη Καινοτόμων Ερευνητικών Εργαλείων**
Μαρία Ελένη Δημητρίου

Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Αθανάσιος Ν. Σαμαράς

Λευκωσία, Ιούνιος 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
«Επικοινωνία Και Νέα Δημοσιογραφία»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η Ισχύς ως Στοιχείο της Εικόνας των Κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης:
Περιπτωσιολογική Ανάλυση
και Ανάπτυξη Καινοτόμων Ερευνητικών Εργαλείων**

Μαρία Ελένη Δημητρίου

Επιβλέπων Καθηγητής

Δρ. Αθανάσιος Ν. Σαμαράς

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Λευκωσία, Ιούνιος 2018

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Σύνοψη

Η έννοια της Ισχύος βρίσκεται στον πυρήνα της έρευνας στο επιστημονικό πεδίο των Διεθνών Σχέσεων και συνιστά την κεντρική έννοια της ρεαλιστικής θεωρίας. Η ισχύς καθορίζει τις δράσεις στο διεθνές σύστημα κρατών. Οι προβολές ισχύος μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές. Στο πεδίο των Διεθνών Σχέσεων οι προβολές ισχύος σχετίζονται με τους πραγματικούς δείκτες που καθορίζουν την ισχύ μιας χώρας, καθώς και με το σύνολο των επικοινωνιακών ενεργημάτων της χώρας, αποσκοπώντας στρατηγικά στη διαχείριση της εικόνας της. Συνδιάζοντας εννοιολογικά πλαίσια και μεθοδολογικά εργαλεία από το επιστημονικό πεδίο της Επικοινωνία και των Μέσων Ενημέρωσης με αυτό των Διεθνών Σχέσεων στην παρούσα έρευνα προσεγγίζονται δύο ερωτήματα: Πως επηρεάζει η ισχύς τις απεικονίσεις του συστήματος κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης; Πως μπορούν να μετρηθούν οι προβολές ισχύος ως χαρακτηριστικό του περιεχομένου της εικόνας ενός κράτους στα Μέσα Ενημέρωσης;

Η απάντηση προσεγγίζεται με μία μεθοδολογία η οποία συνδυάζει την ποιοτική με την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου. Σημείο εκκίνησης είναι το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping», το οποίο μελετά το σύνολο των απεικονίσεων του συστήματος κρατών εξετάζοντας έτσι τόσο την απόλυτη όσο και την σχετική εικόνα κάθε κράτους. Στο πρώτο μέρος της εργασίας εξετάζεται η δυνατότητα συναγωγής επιστημονικά έγκυρων συμπερασμάτων με βάση τα στοιχεία τα οποία έχουν παραχθεί με το προαναφερθέν πρωτόκολλο. Η ανάλυση γίνεται σε σχέση με την περιπτωσιολογία του Βρετανικού δημοψηφίσματος σχετικά με την παραμονή του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και την έκβαση του υπέρ της εξόδου στις απεικονίσεις του συστήματος κρατών. Στο δεύτερο μέρος δομείται με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία περί ισχύος και το υπό ανάλυση εμπειρικό υλικό ένα πρωτότυπο σύστημα τυπολογιών οι οποίες μπορούν είτε να ενσωματωθούν στο υπάρχον πρωτόκολλο είτε να λειτουργήσουν ως ένα νέο, πρωτότυπο εργαλείο ανάλυσης περιεχομένου. Με αυτό εξετάζονται οι ηγεμονικές προβολές του συστήματος κρατών εργαλειοποιώντας την θεωρία ισχύος από το πεδίο των διεθνών σχέσεων

Λέξεις Κλειδιά: Αξιολόγηση, Ισχύς, Εικόνες Κρατών, Ερμηνευτικά Πλαίσια, Ισορροπία Δυνάμεων, Brexit, Μέσα Ενημέρωσης, Ορατότητα, Προβολές Ισχύος,

Abstract

The concept of Power is at the core of research in the scientific field of International Relations and is the central concept of realistic theory. Power determines actions in the international system of states. Power projections can take various forms. In the field of International Relations, power projections are related to the real indices that determine the power of a country, as well as to the whole of the country's communication assets, strategically aiming at managing its image. By combining conceptual frameworks and methodological tools from the scientific field of Communication and the Media with that of International Relations, two questions are addressed in this research: How does power influence the depictions of the state system in the media? How can power projections be measured as a feature of the content of a state's image in the media? The answer is approached by a methodology that combines qualitative and quantitative content analysis. The starting point is the state-mapping state-mapping coding protocol, which examines all the system depictions of the state system, thus examining both the absolute and the relative image of each state. The first part of the paper examines the possibility of concluding scientifically valid conclusions based on the data generated by the above-mentioned protocol. The analysis is made in relation to the case of the British referendum on the United Kingdom's stay in the European Union and its outcome in favor of leaving the system of states. In the second part, based on the existing power bibliography and the empirical material under analysis, a prototype system of typologies can be built into either the existing protocol or function as a new, innovative content analysis tool. This tool examines the hegemonic projections of the state system by gearing the theory of power to the field of international relations.

Keywords: Evaluation, Power, State Images, Interpretation Frames, Power Balance, Brexit, Media, Visibility, Power Projections.

Ευχαριστίες

Για να μπορέσει να ολοκληρωθεί η συγκεκριμένη εργασία βοήθησαν πολλοί άνθρωποι στους οποίους χρωστώ ένα μεγάλο «Ευχαριστώ». Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους ερευνητές που βοήθησαν στην παραγωγή των στοιχείων όλα αυτά τα χρόνια και κυρίως τους φίλους και ερευνητές: Νατάσα Χαλκοδαίμων και Στάθη Μπαρμπαγιάννη. Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω τις Αικατερίνη Κασκούτη, Νικολέτα Μέξα, Δήμητρα Μιχαήλ και Μαρία Χριστίνα Καμπάκη, καθώς και την Αθηνά Λημνιούδη. Νοιώθω βαθιά ευγνωμοσύνη στους Μυρσίνη Δογάνη, Νεόφυτο Ασπριάδη και Εμμανουήλ Τάκα που με τις πολύτιμες συμβουλές και παραινέσεις τους με βοήθησαν να ανακαλύψω τις βαθύτερες πτυχές, που καλύπτει η παρούσα έρευνα. Θέλω, επίσης, να ευχαριστήσω τα δύο μέλη της τριμελούς επιτροπής καθηγητές Πλατιά και Λιαρόπουλο τόσο για τα χρήσιμα σχόλια τους σε σχέση με την παρούσα διατριβή όσο και για όλα όσα μου έμαθαν κατά τις προπτυχιακές μου σπουδές στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Η γνώση αυτή και το διακύβευμα της ενοποίησης του πεδίου των Διεθνών Σχέσεων με αυτό της Επικοινωνίας και των Μέσων Ενημέρωσης αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για αυτή την έρευνα.

Νοιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω την αναπληρώτρια καθηγήτρια και υπεύθυνη του ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία γιατί συγκρότησε μία δημιουργική και παραγωγική επιστημονική κοινότητα εντός της οποίας έγινε αυτή η διατριβή, γιατί με εργοδότησε στην πρώτη επαγγελματική κωδικοποίηση με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης state mapping και τέλος γιατί μέσα από το περιοδικό Δημοσιογραφία και τον συλλογικό τόμο μου προσέφερε την δυνατότητα να καταστήσω τα ευρήματα των ερευνών μου γνωστά σε ένα μεγάλο ακροατήριο.

Ευχαριστώ επίσης, τους γονείς μου, Γιαννούλα και Δημήτρη και τα αδέρφια μου, Ηλία και Νατάσα καθώς επίσης, και τον σύντροφο μου, Μάριο Κριθαράκη, για την ηθική υποστήριξη, που μου έδωσαν.

Το μεγαλύτερο ευχαριστώ όμως, το χρωστώ στον μέντορά μου επίκουρο καθηγητή Αθανάσιο Ν. Σαμαρά για όλες τις συμβουλές, τις παραινέσεις, την καθοδήγηση και την υποστήριξη του όλα αυτά τα χρόνια και ακόμα περισσότερο για την συγγραφή αυτής της διατριβής. Ευχαριστώ πολύ Δάσκαλε!

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Ιεράρχηση Ορατότητας Κρατών ανά Χρονική Περίοδο	42
Πίνακας 2: Αξιολογικό Στοιχείο Εικόνων Κρατών - Μέτρηση Ιουνίου 2016	47
Πίνακας 3: Αξιολογικό Στοιχείο Εικόνων Κρατών - Μέτρηση Ιουλίου 2016	47
Πίνακας 4: Αξιολογικό Στοιχείο Εικόνας Κρατών- Μέτρηση 2017	48
Πίνακας 5: Κεντρικότητα Brexit ανά χρονολογία.....	52
Πίνακας 6: Ερμηνευτικά Σχήματα ανά Κράτος - Ιούνιος 2016	58
Πίνακας 7: Ερμηνευτικά Σχήματα ανά Κράτος - Ιούλιος 2016	58
Πίνακας 8: Ερμηνευτικά Σχήματα ανά Κράτος - Μέτρηση 2017	58
Πίνακας 9: Ερμηνευτικά Σχήματα Ειδήσεις για Δημοψήφισμα/Brexit - Ιούνιος 2016	59
Πίνακας 10: Ερμηνευτικά Σχήματα Ειδήσεις για Δημοψήφισμα/ Brexit - Ιούλιος 2016	59
Πίνακας 11: Ερμηνευτικά Σχήματα Ειδήσεις για Δημοψήφισμα/ Brexit - Μέτρηση 2017... ..	59
Πίνακας 12: Πλαισίωση για Ειδησεογραφία Brexit ανά Χώρα	61
Πίνακας 13: Ηγεμονικές Πρβολές ανά Μέτρηση.....	106
Πίνακας 14: Συσχέτιση Τυπολογία Ισχύος (Εμφάνιση) με Πηγή Εκφοράς.....	115
Πίνακας 15: Συσχέτιση Τυπολογίας με Φόβο (Εμφάνιση) με Πηγή Εκφοράς	115
Πίνακας 16:Συσχέτιση Τυπολογίας Παράγοντες Ισχύος (Εμφάνιση) με Πηγή	116
Πίνακας 17: Συσχέτιση Τυπολογίας Χώρας Άσκησης Ισχύος (Εμφάνιση) με Πηγή	117
Πίνακας 18: Συσχέτιση Τυπολογία Κατάσταση Συστήματος με Πηγή Εκφοράς.....	118
Πίνακας 19: Εμφάνιση: Έννοια Ισχύος ανά Κράτος.....	120
Πίνακας 20: Κυριαρχία: Έννοια Ισχύος ανα Κράτος.....	120
Πίνακας 21: Συσχέτιση με Φόβο ανα Κράτος – Εμφάνιση.....	121
Πίνακας 22: Συσχέτιση με Φόβο ανα Κράτος – Κυρίαρχη.....	122
Πίνακας 23: Εμφάνιση - Πόροι Κράτους ανα Χώρα	125
Πίνακας 24:Κυριαρχία - Πόροι Κράτους ανα Χώρα	125
Πίνακας 25: Εμφάνιση - Εφαρμογή Ισχύος ανα Κράτος	126
Πίνακας 26: Κυριαρχία - Εφαρμογή Ισχύος ανα Κράτος	126

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Έννοια Ισχύος- Κυρίαρχο 109
Διάγραμμα 2: Συσχετιση με Φόβο- Κυρίαρχο 110
Διάγραμμα 3: Παράγοντες Ισχύος – Κυρίαρχο 112
Διάγραμμα 4: Εφαρμογή Ισχύος – Κυρίαρχο 113

Πίνακας Περιεχομένων

Σύνοψη.....	iv
Ευχαριστίες.....	vi
Κεφάλαιο 1:Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 2: Εννοιολογικό Πλαίσιο: Εικόνες Κρατών και Μέσα Ενημέρωσης ...	9
2.1 Εικόνες Κρατών	9
2.2. Εθνοκεντρισμός και Απεικονίσεις Κρατών.....	13
2.3. Διαδικασία Κατασκευής Ειδήσεων	15
2.4 Η Επίδραση της Ημερησίας Διάταξης των Μέσων Ενημέρωσης στις Απεικονίσεις των Κρατών	20
2.5. Ερμηνευτική Πλαισίωση	22
2.6. Η Εικόνα της Κρίσης.....	24
2.7. Συμπεράσματα.....	26
Κεφάλαιο 3: Ιστορικό Πλαίσιο:Το Βρετανικό Δημοψήφισμα και η Έκβαση του	27
3.1 Ιστορικό Πλαίσιο του Δημοψηφίσματος.....	27
3.2 Διαχρονική Σχέση Ε.Ε και Η.Β.	28
3.3 Ευρωπαϊκή Απο-Ολοκλήρωση.....	31
Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα Εμπειρικής Ανάλυσης Με το Πρωτόκολλο Κωδικοποίησης Απεικονίσεις Συστήματος Κρατών	35
4.1. Μεθοδολογικές Παρατηρήσεις.....	35
4.2. Ορατότητα	40
4.3. Αξιολόγηση	42
4.4. Ειδησεογραφική Θεματολογία	48
Κεφάλαιο 5: Αποτυπώσεις Ισχύος στο Διεθνές Σύστημα.....	65
5.1. Εισαγωγικές Σημειώσεις: Στοχοθεσία και Οδικός Χάρτης	65
5.2. Θεωρητικό Πλαίσιο	66
5.2.1 Ορισμός Ισχύος	66
5.2.2 Ισοροπία Ισχύος – Εξισορρόπηση.....	73
5.2.3 Προσεγγίσεις της Ισχύος	76
5.2.3.1 Ρεαλιστική Προσέγγιση.....	76
5.2.3.2. Πλουραλιστική Προσέγγιση.....	77
5.2.3.3. Κοινωνιολογική Προσέγγιση	78
5.2.4 Παράγοντες Ισχύος.....	81
5.2.4.1 Υλικά και Άυλα Στοιχεία	81
5.2.4.2 Λειτουργικά / Απροσδιόριστα Στοιχεία	82

5. 2.5 Εθνική Ισχύς.....	83
5.2.5.1 Σκληρή Ισχύς.....	84
5.2.5.2 Ήπια Ισχύς.....	85
5.5.3 Έξυπνη Ισχύς.....	87
5.2.6 Το Ηγεμονικό Κράτος.....	87
5.3 Πρωτόκολλο Κωδικοποίησης και Ευρήματα.....	89
5.3.1 Μοντέλο Κωδικοποίησης.....	89
5.3.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων.....	102
5.3.2.1. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων – Γενικά Στοιχεία.....	102
5.3.2.2. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων: Γενικά Ευρήματα και Συσχετίσεις.....	106
5.3.2.3. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων: Ανάλυση ανά Κράτος.....	118
5.4 Συμπεράσματα.....	127
Μία Μικρή Προσωπική Αναφορά Έναντι Επιλόγου.....	129
Παράρτημα Α.....	132
Παράρτημα Β.....	134
Βιβλιογραφία.....	136

Προεισαγωγικό Σημείωμα: Η Βιωματική Σχέση με την Ποσοτική Ανάλυση Περιεχομένου – Μια Προσωπική Εξιστόρηση

Συνήθως, μια μεταπτυχιακή διατριβή αποτελεί την πρώτη σοβαρή επιστημονική προσπάθεια μίας νέας επιστήμονος, μία διαδικασία εξοικείωσης με την επιστημονική μέθοδο και μία προσπάθεια να δαμάσει τα ερευνητικά της εργαλεία. Η δική μου πορεία είναι κάπως διαφορετική. Με την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου και με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» το οποίο αποτελεί τον πυρήνα αυτής της εργασίας, ήρθα πρώτη φορά σε επαφή πριν από οκτώ χρόνια και έχω περάσει το σημαντικότερο μέρος του ενήλικου βίου μου ασχολούμενη μαζί του. Για την ακρίβεια το γνώρισα πριν ακόμα σχηματοποιηθεί στην παρούσα μορφή του, όταν στο μάθημα «Επικοινωνία και ΜΜΕ στο Διεθνές Πολιτικό Περιβάλλον» στο τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς εκπαιδεύτηκα στην ποσοτική ανάλυση περιεχομένου και στη χρήση ενός πρωτόκολλου κωδικοποίησης, το οποίο υπήρξε ‘πρόγονος’ του state-mapping. Ένα χρόνο αργότερα, ως προπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, εργοδοτήθηκα από το «ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου σε ένα ερευνητικό έργο, που αφορούσε στην διαπολιτιστική ποσοτική ανάλυση περιεχομένου. Στην συνέχεια, ως μέλος του Εργαστηρίου Στρατηγικής Επικοινωνίας και Μέσων Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Πειραιώς εκπαιδεύτηκα στην εκπαίδευση κωδικοποιητών, στον έλεγχο αξιοπιστίας και σε όλες τις δραστηριότητες οι οποίες συνιστούν τη διαχείριση μιας ομάδας κωδικοποίησης.

Έκτοτε, το Εργαστήριο έχει εκτελέσει 10 μετρήσεις των απεικονίσεων του συστήματος κρατών, έκαστη με χρονική διάρκεια ενός μήνα. Υπήρξα όλες αυτές τις φορές η υπεύθυνη της ομάδας κωδικοποίησης, είτε μόνη μου, είτε σε συνεργασία με την Ελένη Λουκοπούλου.

Την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου την αγάπησα από την πρώτη στιγμή με πάθος. Η περιγραφή του καθηγητή μου, τότε, στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς (και τώρα επιβλέπωντος στην ανά χείρας διατριβή) κατά την διαδικασία εισαγωγής μου στη μέθοδο συνοψίζουν τους λόγους: «Είναι μία πολύ δύσκολη και απαιτητική διαδικασία που σε φτάνει στα όρια σου. Μία διαδικασία η οποία σου δίνει αξιόπιστα στοιχεία με τα οποία μπορείς έγκυρα να ελέγξεις υποθέσεις εργασίας και να απαντήσεις σε ερευνητικά ερωτήματα. Τα στοιχεία αυτά, εάν τους φερθείς με σεβασμό και διαλεχθείς ουσιαστικά μαζί τους, σου επιτρέπουν να νοιώσεις την βαθύτερη ηδονή που προσφέρει η επιστημονική έρευνα και να παράγεις καινούργια γνώση. Πέρα όμως από μεθοδολογική έρευνα, η ποσοτική ανάλυση περιεχομένου αποτελεί και μια εκπαιδευτική διαδικασία. Εφόσον τα ταξινομικά συστήματα τα οποία συγκροτούν ένα πρωτόκολλο κωδικοποίησης αποτελούν τις εμπειρικές διαστάσεις των βασικών εννοιών μιας θεωρίας, τότε η εκτεταμένη κωδικοποίηση σε βοηθά να αναπτύξεις τις γνωσιακές σου δομές φτάνοντας με ασφάλεια στο στάδιο της ασυνείδητης ικανότητας, δηλαδή να φτάσεις σε ένα επίπεδο αναλυτικής και συνθετικής αξιοποίησης του εννοιολογικού πλαισίου της θεωρίας το οποίο δεν μπορείς να πετύχεις με κανέναν άλλο τρόπο». Τόσο η προσωπική, η άμεσα βιωματική, μου εμπειρία όσο και αυτά που παρατήρησα στους κωδικοποιητές, τους οποίους για χρόνια εκπαίδευσα, επαληθεύουν απόλυτα τους ανωτέρω ισχυρισμούς. Η συνεχής και έντονη κωδικοποίηση μεγάλου όγκου υλικού σε σχετικά περιορισμένο χρόνο κατασκεύασε καινούργιες συνάψεις στον εγκέφαλο, οι οποίες επέτρεψαν σε όσους πραγματικά ασχοληθήκαμε, να φτάσουμε στο επίπεδο της ασυνείδητης ικανότητας, δηλαδή να αναγνωρίζουμε το φαινόμενο και τις διαστάσεις του

σε πραγματικό χρόνο χωρίς να καταβάλουμε περαιτέρω γνωσιακή προσπάθεια. Προσωπικά ανήκω σε όσους δεν πιστεύουν ότι πραγματικά γνωρίζουν σε βάθος μια θεωρία, εάν δεν την έχουν μετατρέψει σε πρωτόκολλο κωδικοποίησης και δεν την έχουν εφαρμόσει συστηματικά στο εμπειρικό υλικό. Επιθυμώ μέσα από αυτή την προσωπική μου καταγραφή στο προεισαγωγικό σημείωμα, αλλά και μέσα από το σύνολο της ανά χείρας διατριβής να υποκινήσω τους αναγνώστες οι οποίοι έχουν στα πλαίσια της εκπαίδευσης τους την δυνατότητα να εμπλακούν σε μία αντίστοιχη διαδικασία να το κάνουν. Πραγματικά αξίζει τον κόπο.

Μέσα στα χρόνια προσπάθησα να διευρύνω την εμπειρία μου με την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου. Στην διδακτορική διατριβή της Μαρίας Ξενοφώντος στο ΕΚΠΑ για την στρατηγική πολιτική επικοινωνία, πραγματοποίησα στις συνεντεύξεις, την αναγκαία κωδικοποίηση για να ελεγχθεί η εγκυρότητα των μετρήσεων (intercoder reliability), διαδικασία απαραίτητη για να τεκμηριωθεί η αξιοπιστία της κωδικοποίησης. Αντίστοιχα έπραξα και στην μεταπτυχιακή διατριβή της Κατερίνας Φασούλη στο ΜΠΣ Διεθνών Σχέσεων στο Πα.Πει. η οποία αφορούσε στην εικόνα της Γερμανίας και την Ευρωπαϊκής Ένωσης στον Γερμανικό και Αμερικανικό Τύπο. Σε δύο διατριβές του ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία καθοδήγησα τη διαδικασία εκπαίδευσης στην κωδικοποίηση και συμμετείχα στον έλεγχο της αξιοπιστίας. Αυτές είναι οι διατριβές της Αναστασίας Μηνά για την Εικόνα της Κύπρου κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης και του Κωνσταντίνου Μερκουράκη για την Εικόνα της Ελλάδας και της Κυβέρνησης στον Αμερικανικό τύπο πριν και μετά το δημοψήφισμα.

Παράλληλα με την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου συμμετείχα σε ποιοτικές αναλύσεις περιεχομένου. Αρχικά, αυτό ξεκίνησε με την ποιοτική έρευνα, η οποία γίνεται πάντα συμπληρωματικά με την ποσοτική, αναγκαία στην αρχική της φάση για να οριοθετηθούν και να παγιωθούν ρευστές κατηγορίες κι έτσι να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενο των

κατηγοριών, όταν και όπου αυτό απαιτείται, ώστε να προβούμε σε μια αξιόπιστη και αντικειμενική μέτρηση. Ωστόσο, σταδιακά η σχέση με την ποιοτική έρευνα προχώρησε πιο πέρα, στην ανάδυση εμπειρικά θεμελιωμένων τυπολογιών, ως μεθοδολογία κατασκευής νέων καινοτόμων ταξινομικών συστημάτων προς εμπλουτισμό των υπαρχόντων πρωτοκόλλων, καθώς και στη δημιουργία καινοτόμων πρωτοκόλλων. Η διαλεκτική αυτή της ποιοτικής με την ποσοτική έρευνα μου άνοιξε καινούργιους δρόμους, με βοήθησε να αντιληφθώ τη σημασία της κατασκευής ταξινομικών συστημάτων ως μία διαδικασία οργάνωσης της εμπειρίας, οργάνωσης του κόσμου και της δυνατότητας μας να τον αντιληφθούμε.

Ξαναγυρνάω στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης state-mapping, τη συστηματική αποτύπωση των απεικονίσεων του συστήματος κρατών, όλων των κρατών. Το εργαλείο αυτό έχει πολλές αρετές: Αρχικά, προσφέρει πολλαπλά σημεία σύγκρισης και ως εκ τούτου αυξημένες δυνατότητες για έλεγχο αιτιακών σχημάτων μέσω υποθέσεων εργασίας σε σχέση με άλλα πιο συμβατικά πρωτόκολλα κωδικοποίησης. Θεωρώ ότι στην κοινή μας δημοσίευση (Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2017) η καταγραφή αυτών των δυνατοτήτων είναι μάλλον ενδεικτική παρά πλήρης. Έπειτα, αποτελεί προνομιακό εργαλείο για την διενέργεια διεπιστημονικής ανάλυσης, η οποία θα συνδέει τα πεδία των Διεθνών Σχέσεων/Διεθνούς Πολιτικής, της Διαχείρισης Κρίσεων και της Πολιτικής Επικοινωνίας με το πεδίο της Κοινωνιολογίας των Ειδήσεων και τις ευρύτερες θεωρίες των ΜΜΕ. Αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για έναν επιστήμονα, που προσεγγίζει το πεδίο των Μέσων Ενημέρωσης με υπόβαθρο διεθνολόγου. Τέλος, παρότι είναι συνεκτικό και ολοκληρωμένο ταυτόχρονα είναι και εύπλαστο. Έχει δυνατότητες επέκτασης τόσο ως προς το περιεχόμενο του όσο και ως προς το υποκείμενο στο οποίο εφαρμόζεται.

Στην έρευνα μου για την εικόνα της Ελλάδας, την Λέσβου και της Κω στην διεθνή ειδησεογραφία για το προσφυγικό εφάρμοσα το μεγαλύτερο μέρος του πρωτοκόλλου στις

εικόνες των νησιών εξετάζοντας παράλληλα την διαλεκτική ανάμεσα σε υπερκείμενες και υποκείμενες δομές νοήματος (εικόνα κράτους – εικόνα νησιού) (Δημητρίου, 2015· Δημητρίου & Φιλιππάκου, 2017:211-230). Η Δογάνη (2014) εξέτασε την πρώτη δυνατότητα στο πεδίο του φόβου συγκροτώντας ένα καινούργιο πρωτόκολλο κωδικοποίησης, το οποίο αποτέλεσε προέκταση του state-mapping· διέπεται από τη λογική της συνολικής καταγραφής του συστήματος κρατών και εργαλειοποίησε τη θεωρία περί φόβου, ρίσκου και απειλής από τα πεδία της Ρητορικής και της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Αξιοσημείωτο είναι το ότι η Δογάνη ανατροφοδότησε το πρωτόκολλο «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» με τρία νέα ταξινομικά συστήματα επιλύοντας έτσι ένα βασικό του πρόβλημα. Θεωρώ, ότι καθένα από τα βασικά σχήματα ερμηνείας τα οποία εμπεριέχονται στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» έχουν την δυνατότητα είτε να αποτελέσουν την βάση για καινοτόμα πρωτόκολλα κωδικοποίησης είτε να επεκτείνουν το ίδιο το αρχικό πρωτόκολλο. Οκτώ χρόνια, τέσσερις επιστημονικές δημοσιεύσεις και δεκατρείς παρουσιάσεις σε επιστημονικά συνέδρια, μετά την πρώτη μου ενασχόληση με το state-mapping, εμπλέκομαι στη ανά χειράς διατριβή, με αυτό, που ο επιβλέπων καθηγητής μου θα αποκαλούσε «μια αναστοχαστική διαδικασία»· μια συστηματική επαναπροσέγγιση του εργαλείου state-mapping, ώστε να διερευνηθούν εκ νέου οι δυνατότητες του, να αξιολογηθεί η χρηστικότητά του ως εργαλείο στις Διεθνείς Σχέσεις και στη Διεθνή Πολιτική Επικοινωνία και τέλος, να επεκταθεί το περιεχόμενο του σε νέα και πιο εξειδικευμένα τυπολογικά συστήματα τα οποία θα επιτρέψουν τη μετάβαση από το σχήμα του «κυρίαρχου-ηγεμόνα» στις πιο συμβατές με την θεωρία των διεθνών σχέσεων αναλυτικές κατηγορίες των «παραστάσεων ισχύος» και της «ισορροπίας της ισχύος», καθώς και σε έννοιες όπως αυτές της εξισορρόπησης και των «συντελεστών της ισχύος».

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Στον πυρήνα της παρούσας έρευνας βρίσκεται η επίδραση ενός κρίσιμου γεγονότος, ενός συμβάντος με μετασχηματιστική δυνατότητα στις απεικονίσεις των κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης. Η διαλεκτική της ειδησεογραφικής κάλυψης ενός θέματος με τις απεικονίσεις ενός ή περισσότερων κρατών αποτελεί μία από τις βασικές στρατηγικές τις οποίες επιτρέπει το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping». Έχει προηγηθεί η ανάλυση της επίδρασης της «κρίσης στην Συρία» στην εικόνα της Συρίας, της Τουρκίας, της Ρωσίας, της Κίνας, των ΗΠΑ κλπ. (Jordanidou, Samaras & Dimitriou, 2014), της ελληνικής οικονομικής κρίσης στην Εικόνα της Γερμανίας (Σαμαράς & Ιορδανίδου 2014), της οικονομικής κρίσης στην Εικόνα της Ελλάδας και Ισπανίας (Δογάνη 2014) και των υδρογονανθράκων στην εικόνα της Κύπρου, Τουρκίας, Ισραήλ και Αιγύπτου (Ράνιου & Σανγκογιάν, 2015), της τρομοκρατίας στην εικόνα της Γαλλίας (Λουκοπούλου & Αφουξενίδου, 2015). Όλες οι ανωτέρω έρευνες τεκμηριώνουν μια αναλυτική προσέγγιση και παρέχουν την δυνατότητα σύγκρισης για την περαιτέρω νοηματοδότηση των ευρημάτων. Ο γεγονοτολογικός πυρήνας της ανάλυσης αφορά στο δημοψήφισμα για την έξοδο του Η.Β. από την Ε.Ε., στην ετυμηγορία υπέρ του Brexit και της διαδικασίας προς το Brexit. Πώς επηρεάστηκε η εικόνα του Η.Β.; Ποιες άλλες εικόνες κρατών επηρεάστηκαν από αυτό το γεγονός; Πώς μεταβλήθηκε η συνολική απεικόνιση του συστήματος κρατών σε σχέση με το γεγονός αυτό;

Μέσα από μια διαδικασία διαλεκτικής με τα στοιχεία επιχειρείται ο εμπλουτισμός του προϋπάρχοντος πρωτοκόλλου κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» με την εισαγωγή νέων εμπειρικά θεμελιωμένων κατηγοριών, καθώς και των ερευνητικών στρατηγικών επιλογών, που σχετίζονται με αυτό. Η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα γίνεται παράλληλα με την αναστοχαστική προσέγγιση, επαναξιολόγηση κι ενδεχομένως βελτίωση του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» και των συναρτώμενων με αυτό ερευνητικών στρατηγικών. Ο οδικός χάρτης της διατριβής έχει ως εξής: Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το εννοιολογικό πλαίσιο εντός του οποίου τα ευρήματα τα οποία παράγονται με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» νοηματοδοτούνται: εικόνες κρατών, χαρακτηριστικά εικόνας, απεικονίσεις συστήματος κρατών, επιδράσεις γεωπολιτικού παράγοντα, μηχανισμού κατασκευής των ειδήσεων και εθνοκεντρισμού στην συγκρότηση των απεικονίσεων, ταυτότητες και ετερότητες, πολιτική επικοινωνία και στρατηγική διαχείριση εικόνων, θεωρία ημερησίας διάταξης και λειτουργικής αξιοποίησης ως θεωρητική σύνδεση ανάμεσα στα γεγονότα και τις απεικονίσεις των κρατών, καθώς και η εικόνα της κρίσης σε σχέση με την κρίση της εικόνας. Το εννοιολογικό αυτό πλαίσιο αποτελεί κοινό τόπο σε όλες τις μελέτες που εδράζονται στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» και αποτελούν την προϋποτιθέμενη συνθήκη για να μπορεί να νοηματοδοτηθεί οποιαδήποτε παρουσίαση στοιχείων έχει κατασκευαστεί με βάση αυτό.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται το ιστορικό πλαίσιο. Παρατίθεται το ιστορικό συγκείμενο του δημοψηφίσματος για το Brexit, εξετάζονται τα παραγωγικά του αίτια και οι πρακτικές του συνεπαγωγές στα επίπεδα της ενδοκρατικής πολιτικής επικοινωνίας, των διεθνών σχέσεων και ευρωπαϊκών σπουδών καθώς και στη διαλεκτική της ενδοκρατικής και της διεθνούς πολιτικής η οποία συγκροτεί το πεδίο της Διεθνούς Πολιτικής Επικοινωνίας.

Έμφαση δίνεται στη σχέση του Brexit με την Ευρωπαϊκή Από-ολοκλήρωση, στις άλλες επιστημονικές έρευνες για τις εξωτερικές απεικονίσεις του Η.Β. εξαιτίας του δημοψηφίσματος. Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι να απομονώσει τους παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν την διεθνή εικόνα του Η.Β. καθώς και να συμβάλει στην εξειδίκευση των ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων εργασίας, τα οποία μπορούν να ελεγχθούν με το state-mapping στην περιπτώσιολογία της Η.Β.ς και του Brexit.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ποσοτικοποιημένα ευρήματα, γίνεται έλεγχος των υποθέσεων εργασίας και απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο καταγράφεται μια συστηματική προσπάθεια επέκτασης του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» με καινούργια τυπολογικά συστήματα τα οποία αφορούν στο πλαίσιο του κυρίαρχου-ηγεμόνα.

Το πρωτόκολλο κωδικοποίησης state mapping εξετάζει το πλαίσιο κυρίαρχου ηγεμόνα στο επίπεδο εμφάνισής του. Μετά από την επισκόπηση της θεωρίας των διεθνών σχέσεων περί της διάστασης της ισχύος ως κομμάτι της κρατικής υπόστασης προέκυψαν θεωρητικά θεμελιωμένες κατηγορίες που εξετάζουν και αποσαφηνίζουν σε βαθύτερο βαθμό την διάσταση της ισχύος αλλά και τις διάφορες διαστάσεις, που μπορεί να λάβει στο άναρχο διεθνές σύστημα. Οι παράγοντες που επιτρέπουν στα κράτη να συγκεντρώσουν την ισχύ τους αλλά και ο τομέας εξάσκησης της κρατικής ηγεμονικής ισχύος ήταν στοιχεία που εργαλειοποιήθηκαν μέσα από την ανάλυση του υπό εξέταση δείγματος. Πραγματοποιήθηκε πειραματική κωδικοποίηση των προτεινόμενων κατηγοριών με σκοπό την ενσωμάτωση τους στο υφιστάμενο πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping».

Κεφάλαιο 2:

Εννοιολογικό Πλαίσιο:

Εικόνες Κρατών και Μέσα Ενημέρωσης

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται το βασικό εννοιολογικό πλαίσιο το οποίο υποστηρίζει την ερευνητική χρήση του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping»: Αρχικά παρουσιάζεται η έννοια της εικόνας συλλογικών υποκειμένων και ειδικότερα της εικόνας κρατών. Παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της εικόνας, οι απεικονίσεις συστήματος κρατών, καθώς και οι επιδράσεις του γεωπολιτικού παράγοντα, του μηχανισμού κατασκευής των ειδήσεων και του εθνοκεντρισμού στην συγκρότηση των απεικονίσεων. Επίσης οι ταυτότητες και ετερότητες, η πολιτική επικοινωνία και η στρατηγική διαχείριση εικόνων, η θεωρία ημερησίας διάταξης και λειτουργικής αξιοποίησης ως θεωρητική σύνδεση ανάμεσα στα γεγονότα και τις απεικονίσεις των κρατών καθώς και η εικόνα της κρίσης σε σχέση με την κρίση της εικόνας.

2.1 Εικόνες Κρατών

Η έννοια της εικόνας επιδέχεται διάφορους ορισμούς ανάλογα την προσέγγιση και τον κλάδο που την ορίζει. Ο Cutlip (1991), δήλωσε ότι ο όρος (εικόνα) «image» προέρχεται από τον λατινικό όρο για την μίμηση «imitari». Ο Horowitz (1978:4) δήλωσε ότι η ρίζα του όρου «εικόνα», «image» είναι η λέξη «ρεπλίκα», «replica». Η προέλευση της λέξης «εικόνα» υπό το ανωτέρω πρίσμα τονίζει την εικόνα ως αντιγραφή. Η δημιουργία εικόνων

ως κατασκευή αποκαλύπτει και την απαρχή της ορολογίας των δημοσίων σχέσεων (Grunig, 1993). Οι δημόσιες σχέσεις προσεγγίζουν την εικόνα ως μια επικοινωνιακή δημιουργία που προβάλλεται στους δέκτες (Grunig, 1993:126). Αυτός ο ορισμός βρίσκεται στο ίδιο μήκος κύματος με την άποψη του Bernays (1977), ότι οι δημόσιες σχέσεις όσον αφορά στην εικόνα ασχολούνται με σκιές και ψευδαισθήσεις και όχι με την πραγματικότητα. Υπό αυτή την προοπτική η εικόνα δεν είναι τίποτα άλλο από την υποκειμενική συγκρότηση ενός συλλογικού υποκειμένου.

Ο Boulding (1956) θεωρεί ότι η «εικόνα» αναφέρεται στο σύνολο των γνωστικών, συναισθηματικών και αξιολογικών χαρακτηριστικών που έχει ένα υποκείμενο για τον εαυτό του ή τον κόσμο. Η «εικόνα» γίνεται αντιληπτή με δύο τρόπους: μπορεί να αποδοθεί ως ιδιότητα του μηνύματος (image projected) , την εικόνα που το ίδιο το υποκείμενο προβάλλει ή ως λειτουργία του δέκτη (image perceived), δηλαδή τα χαρακτηριστικά και οι ιδιότητες που αποδίδει ο δέκτης στο υποκείμενο (Boulding, 1956· 1959· Kunczik, 1997· Σαμαράς 2014).

Ο Boulding (1956:6) τονίζει ότι ο σχηματισμός της εικόνας είναι το αποτέλεσμα προηγούμενων εμπειριών του κατόχου της και αποτελεί την «ιστορία της εικόνας αυτής καθ' αυτής». Η εικόνα δεν είναι στατική αλλά αποτελεί μια συνεχή διαλεκτική ανάμεσα στα εισερχόμενα μηνύματα και σε μια ήδη διαμορφωμένη, προϋπάρχουσα εικόνα (Σαμαράς, 2009:456· Σαμαράς, 2014:13· Τσαγγάρης, κ.ά. 2015: 53). Ειδικά, οι πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για ένα υποκείμενο μπορούν να μεταβάλλουν την εικόνα γι' αυτό. Πολλές πληροφορίες από πολλές και αξιόλογες πηγές σχηματίζουν μια πλούσια εικόνα για ένα υποκείμενο, ενώ αντίθετα λίγες πληροφορίες θα σχηματίσουν μια φτωχή εικόνα (Anholt, 2010· Avraham & Ketter, 2008).

Η εικόνα ενός κράτους είναι το σύνολο των πεποιθήσεων, ιδεών και εντυπώσεων, που έχουν οι άνθρωποι για το κράτος αυτό (Gertner & Kotler, 2004:50). Ο Kunczik (1997), ορίζει την εικόνα ενός κράτους ως την γνωσιακή αναπαράσταση αυτού του κράτους. Η εικόνα ενός κράτους απαρτίζεται από τέσσερα στοιχεία: το γνωσιακό στοιχείο: τι γνωρίζουμε για τη χώρα, το συναισθηματικό: τι νιώθουμε για τη χώρα, το αξιολογικό: πως αξιολογούμε την χώρα και το συμπεριφορικό στοιχείο: την τάση για συμπεριφορά απέναντι σε αυτήν τη χώρα) (Boulding, 1959· 1956). Η εικόνα του έθνους-κράτους είναι ένας κομβικός για το πεδίο των Διεθνών Σχέσεων τύπος πολιτικής εικόνας, δεδομένης της κομβικότητας του έθνους- κράτους στην διεθνοπολιτική ανάλυση.

Η εικόνα του κράτους είναι ίσως το πολυτιμότερο περιουσιακό του στοιχείο. Η εικόνα αυτή δεν είναι μοναδική, όπως τονίζει ο Fan (2006:8)· ένα κράτος μπορεί να έχει πολλαπλές απεικονίσεις που ανά διαστήματα μπορούν να εναλλάσσονται και να επηρεάζονται από τρέχοντα γεγονότα όπως είναι πολιτικά γεγονότα, ταινίες ακόμα και δελτία ειδήσεων (O'Shaughnessy & O'Shaughnessy, 2000:58). Μία χώρα μπορεί να προβάλλεται με διαφορετικούς τρόπους. Πρώτον, με γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στη χώρα αυτή ή συσχετίζονται μαζί της. Δεύτερον, η ταυτότητα της χώρας όπως προβάλλεται από την στρατηγική επικοινωνία και τρίτον, η δημοσιογραφικά διαμεσολαβούμενη εικόνα, δηλαδή η εικόνα που προβάλλουν τα Μέσα (Σαμαράς, 2014· Ιορδανίδου, Σαμαράς & Δημητρίου, 2013:12· Samaras, Iordanidou & Dogani, 2016:120).

Οι εικόνες των κρατών ενσωματώνουν τις αντιλήψεις σχετικά με τον « Εαυτό» αλλά και για τον «Άλλο», καθώς και πληροφορίες για την μεταξύ τους σχέση. Μέσα σε αυτές τις πληροφορίες μπορούν να αναζητηθούν λεπτομέρειες για το αν είναι φιλική ή εχθρική η σχέση αλλά και ο σταθερός παράγων της ισχύος (Herrmann, 2003:286-289· Σαμαράς, 2009:456). Μέσα σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα οι εικόνες που έχουν την μεγαλύτερη αξία είναι αυτές που έχει ένα έθνος για τον εαυτό του και συγκροτούν την αυτοεικόνα του

όπως επίσης και τα στοιχεία του συστήματός του που αποτελούν το διεθνές του περιβάλλον (Boulding, 1959:120-121). Τονίζοντας την σημασία που έχει η εικόνα για τις σχέσεις των κρατών στις διεθνείς σχέσεις, οι Herrmann & Fischerkeller (1995:415) αναφέρθηκαν σε «στρατηγικές εικόνες» οι οποίες είναι «εννοιολογικές κατασκευές υποκειμένων ή πνευματικών αναπαραστάσεων ενός άλλου δρώντος στον πολιτικό κόσμο».

Η προβαλλόμενη από τα ειδησεογραφικά μέσα εικόνα του κράτους δεν είναι κατ' ανάγκη αυτή που το ίδιο επιθυμεί να προβάλει σε διεθνές επίπεδο. Η πραγματικότητα που βιώνει ένα κράτος παράγει ειδήσεις που μπορεί να έχουν επιπτώσεις στη διεθνή του εικόνα με τρόπο ανεξέλεγκτο ενώ η απεικόνιση του επηρεάζεται και από τις ειδησεογραφικές μεροληψίες (Σαμαράς, 2014· Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2017). Για παράδειγμα, η εικόνα που δημιουργήθηκε τόσο για την ίδια την εικόνα της Ελλάδος όσο και για τοπικούς προορισμούς όπως της Λέσβου και της Κω ως απόρροια της ειδησεογραφικής απεικόνισης της προσφυγικής κρίσης (Δημητρίου & Φιλιππάκου, 2017). Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην δημοσιογραφικά διαμεσολαβούμενη εικόνα όπως αυτή καταγράφεται στα Μέσα Ενημέρωσης. Η παρουσίαση του εννοιολογικού πλαισίου μέχρι αυτό το σημείο θέτει τα δύο πρωταρχικά ερωτήματα της έρευνας

***Ερευνητικό Ερώτημα 1:** Ποια είναι η προβαλλόμενη στα Μέσα Ενημέρωσης εικόνα του κράτους;*

***Ερευνητικό Ερώτημα 2:** Ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την διαμόρφωση της προβαλλόμενης στα Μέσα Ενημέρωσης εικόνας του κράτους;*

Στην συνέχεια το θεωρητικό πλαίσιο επεκτείνεται για να εξειδικεύσει αυτά τα δύο ερευνητικά ερωτήματα και να συνδέσει την απάντησή τους με επιμέρους θεωρίες.

2.2. Εθνοκεντρισμός και Απεικονίσεις Κρατών

Ο εθνοκεντρισμός ορίζεται ως «η οπτική η οποία θέτει την ομάδα στην οποία ανήκει κάποιος στο επίκεντρο των πάντων και την αξιολόγηση όλων των άλλων με βάση αυτήν την ομάδα» (Summer, 1940:13). Κεντρικό σημείο είναι η έννοια της έσω-ομάδας, δηλαδή τα άτομα που είναι στην ίδια ομάδα και έχουν κοινά χαρακτηριστικά σε αντιπαράβολη με αυτή της έξω-ομάδας, τους «άλλους».

Σχετική με τον εθνοκεντρισμό είναι η έννοια της ταυτότητας. Η ταυτότητα συνιστά μια ισχυρή οργανωτική δομή της κοινωνικής ζωής (Leve, 2011). Χάρη σε αυτήν δημιουργείται το αίσθημα του ανήκειν και καλύπτονται βασικές κοινωνικές ανάγκες. Έτσι, παράγονται όχι μόνο εθνικές ταυτότητες (φυλές, έθνη κλπ.) αλλά και η ίδια η οντολογία της ταυτότητας (οπ. αν). Ο Rousse (1995) ορίζει την ταυτότητα ως την έκφραση της αυτοεικόνας του ατόμου ή της κοινωνίας, που μοιράζονται τα άτομα μιας κοινωνικής ομάδας.

Ο κάθε άνθρωπος αναπτύσσει κοινά, που τον ταυτίζουν με μια ομάδα και τον διαφοροποιούν από μια άλλη. Οι Mead (1934) και Cooley (1902) εστιάζουν στην ταυτότητα ως ένα προϊόν της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, δηλαδή οι άνθρωποι τείνουν να αντιλαμβάνονται ποιοι είναι μέσω των αλληλεπιδράσεών τους με τους άλλους. Με αυτόν τον τρόπο η ταυτότητα δημιουργείται μέσα από την διαφορετικότητα (Cuche, 2001:152· Βρύζας, 2003:170).

Οι κοινωνικές ταυτότητες είναι σύνολα νοημάτων που αποδίδει ένας δρών στον εαυτό του λαμβάνοντας παράλληλα την οπτική των άλλων, δηλαδή ως κοινωνικό αντικείμενο (McCall & Simmons, 1978: 61-10). Οι δρώντες έχουν συνήθως πολλαπλές κοινωνικές ταυτότητες, που ποικίλουν. Επίσης, οι κοινωνικές ταυτότητες έχουν και ατομικές και κοινωνικές δομικές ιδιότητες όντας ταυτόχρονα γνωστικά σχήματα που επιτρέπουν σε

έναν δρώντα να καθορίσει το «ποιος είμαι / ποιοι είμαστε» σε μια κατάσταση και στις θέσεις σε μια δομή κοινωνικού ρόλου των κοινών αντιλήψεων και των προσδοκιών. Κατ' αυτήν την άποψη, είναι ένας βασικός σύνδεσμος στην αμοιβαία συγκρότηση του δρώντος και της δομής (Wendt 1987), που ενσωματώνουν τους όρους της ατομικότητας μέσω των οποίων οι παράγοντες σχετίζονται μεταξύ τους.

Η συλλογική ταυτότητα του κράτους κινητοποιεί τέσσερα βασικά συμφέροντα ή βλέψεις: Πρώτον, υλική ασφάλεια συμπεριλαμβανομένης και της διαφοροποίησής του από τους άλλους φορείς· δεύτερον, οντολογική ασφάλεια ή προβλεψιμότητα των σχέσεων με τον κόσμο, πράγμα που δημιουργεί μια επιθυμία για σταθερές κοινωνικές ταυτότητες· τρίτον, αναγνώριση ως ένας δρών από τους άλλους πέρα και πάνω από την επιβίωση μέσω της ωμής βίας και τέταρτον, ανάπτυξη, με την έννοια της επίτευξης της ανθρώπινης προσδοκίας για μια καλύτερη ζωή, της οποίας τα κράτη είναι αποθετήρια σε συλλογικό επίπεδο (Wendt, 1994).

Η τάση να αξιολογείται η συμπεριφορά των άλλων με βάση υποκειμενικά και ίδια κριτήρια αποτελεί ένα φυσικό και έμφυτο ανθρώπινο χαρακτηριστικό. Κάθε άνθρωπος αναπόφευκτα θα υποκύψει σε τέτοιες κατηγοριοποιήσεις καθώς πρόκειται για ασυνείδητη λειτουργία (Lamond & Molnar, 2002· επίσης Σαμαράς, 2007). Ο εθνοκεντρισμός στην ειδησεογραφία καθοδηγείται από την εγγενή τάση του ανθρώπου να αναζητά πληροφόρηση για την ομάδα αναφοράς του, η οποία αποτελεί και την προέκταση του εαυτού του. Τόσο ο δημοσιογράφος που παράγει τις ειδήσεις όσο και ο αναγνώστης που τις προσλαμβάνει λειτουργεί κάτω από αυτή την έμφυτη τάση. Η ίδια λειτουργία επιστρατεύεται τόσο κατά την κατασκευή των ειδήσεων όσο και κατά την νοηματοδότηση τους (Σαμαράς, 2014:22). Σημαντική σε αυτή την διαδικασία είναι η ομάδα αναφοράς. Με βάση αυτήν γίνεται η συνταύτιση και η οπτική της είναι αυτή που αναπαρίσταται. Η διαδικασία σύμφωνα με την οποία ένα μακρινό γεγονός περνάει στο εγχώριο πεδίο

ονομάζεται «εσωτερίκευση»¹. Μακρινά γεγονότα εντάσσονται σε πλαίσια που τα καθιστούν κατανοητά και ενδιαφέροντα για τα εγχώρια ακροατήρια, ενώ παράλληλα το νόημα των γεγονότων κατασκευάζεται με τρόπους που είναι συμβατοί με την κουλτούρα και την κυρίαρχη ιδεολογία των κοινωνιών στις οποίες λειτουργούν» (Gurevitch, Levy & Roeh, 1991:206).

Ο εθνοκεντρισμός και η λειτουργία των ταυτοτήτων και των ετεροτήτων επηρεάζει μέσω της διαδικασίας της εσωτερίκευσης τις απεικονίσεις του συστήματος των κρατών. Στο πεδίο των Μέσων Ενημέρωσης, ο εθνοκεντρισμός μετατρέπεται στον εθνοκεντρισμό του τύπου (Gans 1979), ο οποίος επηρεάζει τόσο την επιλογή όσο και την πλαισίωση των θεμάτων. Η απόσταση των κρατών, η γειτνίαση μεταξύ τους είτε αυτή είναι γεωγραφική είτε ψυχολογική ή πολιτιστική αποτελεί σημαντικό παράγοντα στη διαδικασία επιλογής και ανάδειξης ενός γεγονότος σε είδηση (Galtung & Ruge, 1965· Tuchman, 1978). Ο Gans (1979) περιγράφει σε σχέση με τις ΗΠΑ τον εθνοκεντρισμό του τύπου ως «ένα ειδησεογραφικό κριτήριο σύμφωνα με το οποίο ένα συμβάν που σημειώνεται στο εξωτερικό επιλέγεται ως είδηση και προβάλλεται από τα αμερικανικά ΜΜΕ ανάλογα με τον βαθμό που άπτεται των αμερικανικών συμφερόντων ή αποτελεί αντικείμενο εστίασης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής». Λογικό είναι το γεγονός ότι τα εγχώρια Μέσα θα προσπαθήσουν να επικεντρωθούν σε ζητήματα και ειδήσεις, τα οποία θα τονίζουν το εθνικό συμφέρον. Από την παρούσα ανάλυση προκύπτει το κάτωθι ερευνητικό ερώτημα:

***Ερευνητικό Ερώτημα 3:** Ποια είναι η επίδραση του εθνοκεντρισμού στις απεικονίσεις του συστήματος κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης;*

2.3. Διαδικασία Κατασκευής Ειδήσεων

¹ Για την απόδοση του domestication ως εσωτερίκευση βλ. Σαμαράς (2007).

Ένας μηχανισμός ο οποίος επηρεάζει τις απεικονίσεις των κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης, είναι η διαδικασία κατασκευής των ειδήσεων. Μία διάσταση του αφορά στη διαδικασία επιλογής, σύμφωνα με την οποία από ένα σύνολο γεγονότων επιλέγονται εκείνα που αποτελούν ειδήσεις στην ανάγκη κανονικοποίησης του τυχαίου, δηλαδή την ανάγκη να εξασφαλιστεί περιοδικότητα στην παρουσίαση των ακανόνιστων και τυχαίων γεγονότων που χαρακτηρίζονται ως ειδήσεις και τέλος, στις στρεβλώσεις που αναγκαστικά δημιουργεί η όλη διαδικασία οργάνωσης και παρουσίασης των ειδήσεων (Μάνινγκ, 2007:110-114· ΜακΚουέλ, 2003:388). Σημαντικός είναι ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ασυνείδητες μεροληψίες ή αλλιώς διαρθρωτικές μεροληψίες στην απεικόνιση των κρατών. Μέσα από τον μηχανισμό κατασκευής των ειδήσεων είναι εμφανής η ύπαρξη μεροληψίας, η οποία μπορεί να γίνεται και ασυναίσθητα χωρίς να υπάρχει πρόθεση (Graber, 1993:265· Σαμαράς, 2002).

Η αντικειμενικότητα ουσιαστικά είναι ένας τρόπος να οργανωθεί η μεροληψία. Σύμφωνα με τον McQuail (2002:206) η αντικειμενικότητα αφορά «στην αντικειμενική στάση για το θέμα της δημοσιογραφικής έρευνας, στην αποφυγή πολιτικοποίησης, κομματισμού, μεροληπτικής τοποθέτησης ή προκατειλημμένης στάσης, στην προσήλωση στην ακρίβεια και σε άλλο κριτήριο αλήθειας και στην αποφυγή υπόγειας επιδίωξης σκοπού ή εξυπηρέτησης κάποιου τρίτου». Με βάση αυτή την αρχή, η καταγραφή των γεγονότων αφορά στη δημοσιογραφική χρήση των γεγονότων και των δηλώσεων κατά τρόπο που οι πηγές τους να μπορούν να ελεγχθούν, ενώ διακρίνονται με σαφήνεια από το σχολιαστικό τους μέρος (McQuail, 2002:207). Από την άλλη, η λειτουργία της αντικειμενικότητας των ΜΜΕ εμφανίζει ηγεμονική λειτουργία εξασφαλίζοντας την μεταφορά του μηνύματος στο διεθνές ακροατήριο περιχαράκώνοντας το «αντιθετικό» μέγα-πλαίσιο στο σχολιαστικό τμήμα των ΜΜΕ και ενισχύοντας συνεπώς τη θέση του ηγεμονικού-ισχυρότερου δρώντος (Σαμαράς, 2009:8). Κατά συνέπεια, αναμένεται, ότι τα δημοσιεύματα σχολιαστικού

χαρακτήρα, εμφανίζουν αντι-ηγεμονική λειτουργία σε αντίθεση προς τα αμιγώς ειδησεογραφικά που είναι ο κύριος φορέας της άποψης του ισχυρού κράτους και εκφραστής της εθνοκεντρικής αντίληψης για το εκάστοτε ζήτημα. Κάθε παράγοντας που περιορίζει τη μετουσίωση της πολιτικής ισχύος σε επικοινωνιακή ισχύ συνεισφέρει στην αναδιανεμητική λειτουργία του επικοινωνιακού συστήματος, ενώ ο εθνοκεντρισμός των εγχώριων ΜΜΕ λειτουργεί ανασχετικά (Σαμαράς, 2009: 8).

***Ερευνητικό Ερώτημα 4:** Υπάρχει διαφορά στην παρουσίαση της χώρας στο καθαρά ειδησεογραφικό μέρος σε σχέση με το σχολιαστικό μέρος;*

Η σχέση του περιεχομένου των Μέσων Ενημέρωσης και της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους εναλλάσσονται στη σχέση της εξαρτημένης και ανεξάρτητης μεταβλητής ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και το θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο την ερμηνεύει. Όπως ανέδειξαν οι Σαμαράς & Ιορδανίδου (2016:87-122) σε σχετικό τους κείμενο οι θεωρίες για την επίδραση-CNN αποτελούν ένα προνομιακό πεδίο για να εξεταστεί αυτή η διαφοροποίηση, δεδομένου ότι η επίδραση-CNN, όταν και όπου καταγράφεται, αποτελεί στην πράξη επίδραση των στρεβλώσεων που παράγει ο μηχανισμός παραγωγής των ειδήσεων.

Η επίδραση-CNN υποστηρίζει ότι τα ΜΜΕ συχνά είναι αυτά που θέτουν την ατζέντα και τις προτεραιότητες που θα ακολουθήσει η εξωτερική πολιτική ενός έθνους. Το φαινόμενο καλύπτει τρεις επιδράσεις που μπορεί να ασκήσουν τα Μέσα πάνω στην εξωτερική πολιτική: να είναι παράγοντας που θέτει ζητήματα στην ημερήσια διάταξη, να είναι εμπόδιο στην πραγματοποίηση των επιθυμητών στόχων της εξωτερικής πολιτικής και να δρα σαν καταλύτης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για ένα ζήτημα (Livingstone, 1997· Λιαρόπουλος, 2011). Σε αντιπαραβολή με την επίδραση-CNN βρίσκεται η ηγεμονική λειτουργία των Μέσων και μπορεί να χαρακτηριστεί ως το φαινόμενο στο οποίο τα Μέσα

λειτουργούν σαν μηχανισμός αναπαραγωγής του μηνύματος της πολιτικής ηγεσίας στην κοινή γνώμη. Με αυτήν την λειτουργία τα ΜΜΕ επηρεάζουν την κοινωνία στην κατεύθυνση των πολιτικών επιλογών και των προτεραιοτήτων, που έχει ήδη θέσει η πολιτική ελίτ (Livingstone,1997· Λιαρόπουλος, 2011 · Σαμαράς & Ιορδανίδου, 2016).

Η θεωρία για την επίδραση-CNN εξετάζεται σε σχέση με την ηγεμονική λειτουργία των Μέσων. Για να μπορέσει να υπάρξει ηγεμονική λειτουργία στα ΜΜΕ θα πρέπει να υπάρχει συναίνεση των πολιτικών ελίτ και να έχει αρθεί η κριτική και η προβολή αντιθετικών απόψεων (Hallin, 1986· Bennet, 1990· Ασπριάδης, 2013). Οι εσωτερικές διαχωριστικές γραμμές σε μια κοινωνία καθορίζουν με αυτόν τον τρόπο την πρόσληψη γεγονότων από το εξωτερικό. Μέσα από αυτόν τον συνδυασμό η απεικόνιση όχι μόνο του κράτους μεμονωμένα αλλά και του συστήματος κρατών εν γένει καθορίζεται πρωτίστως από την εξωτερική πολιτική ενός κράτους ή από την διαδικασία κατασκευής των ειδήσεων. Σημαντική είναι και η κατανόηση της λειτουργίας του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων με το ενδοκρατικό κομματικό σύστημα, κάτι που εξετάζεται στη συνέχεια.

Είναι δυνατόν ένα κράτος να διαφοροποιήσει την εικόνα του αλλά αυτό είναι μια διαδικασία σταδιακή. Ο Hermann (2003:307-309) ξεχωρίζει δύο παράγοντες που επιδρούν σε αυτήν την κατεύθυνση. Ο πρώτος είναι η εμφάνιση γεγονότων που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες που μια προϋπάρχουσα εικόνα δημιουργεί και έτσι οδηγούν στη αναθεώρηση και στον αναστοχασμό της. Ο δεύτερος αφορά κυρίως τις πολιτικές ελίτ και αναφέρεται στην αναδιάταξη των συμφερόντων που δημιουργούν τις συνθήκες για να χαλαρώσουν οι προϋπάρχουσες σταθερές.

Σε επίπεδο πολιτικής επικοινωνίας η εικόνα μιας χώρας εξαρτάται από τις διαδικασίες πειθούς που χρησιμοποιούνται από το κομματικό σύστημα για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του (Σαμαράς, 2014:18). Ο τρόπος που μια προεκλογική εκστρατεία εστιάζει

στη νίκη χρησιμοποιώντας στρατηγική σκέψη ονομάζεται «λογική της εκστρατείας» (Burton & Shea, 2002:4). Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, κάθε πολιτική εκστρατεία αποτελεί μια συνεχή διαδικασία λήψης αποφάσεων, όπου πρέπει να υπάρχει κατανόηση του πολιτικού σκηνικού σε τέτοιο βαθμό που θα επιτρέψει στον δρώντα να λάβει τις σωστές επιλογές (Power & Coward, 2003). Μέσα από τη διαδικασία της επαλληλίας το σύστημα των Μέσων μετατρέπεται σε εργαλείο του κομματικού συστήματος. Η θεωρία της επαλληλίας (political parallelism) αποτυπώνει τον βαθμό που οι διαφοροποιήσεις σε μια κοινωνία μπορούν να επηρεάσουν το περιεχόμενο των Μέσων. Σύμφωνα με τον Seymour-Ure (1974), η θεωρία της επαλληλίας ορίζεται ως μια διαδικασία σύγκρισης των οργανισμών, των στόχων, των αντιλήψεων και των υποστηρικτών/κοινού μεταξύ συγκεκριμένων εφημερίδων και πολιτικών κομμάτων (party press parallelism). Με αυτόν τον τρόπο οι κρατικές απεικονίσεις δεν συνιστούν αποτέλεσμα μόνο του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων αλλά αυτός ο μηχανισμός δρα σε συνάρτηση και με την εκάστοτε κομματική στρατηγική.

Οι Hallin & Mancini (2004: 27) όμως, σχετικά με την επαλληλία, τονίζουν ότι σε περιοχές όπου τα Μέσα είναι πολιτικά διαφοροποιημένα τείνουν να είναι συνδεδεμένα με γενικές πολιτικές τάσεις. Έτσι, γι' αυτούς το φαινόμενο ορίζεται ως το «γεγονός όπου σε κάποιες χώρες τα Μέσα έχουν συγκεκριμένους πολιτικούς προσανατολισμούς ενώ σε άλλα όχι» (οπ. αν). Αυτό επιτρέπει να μελετηθεί ο βαθμός πολιτικού προσανατολισμού στο περιεχόμενο των Μέσων και το κατά πόσο είναι διαφορετικές οι οπτικές τους.

Η ανωτέρω ανάλυση για την λειτουργία του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων θέτει τρία γενικής χρήσης ερευνητικά ερωτήματα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την διερεύνηση των απεικονίσεων του συστήματος κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης:

***Ερευνητικό Ερώτημα 5:** Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την λειτουργία του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων και ιδιαίτερα των διαρθρωτικών μεροληψιών;*

***Ερευνητικό Ερώτημα 6:** Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την εξωτερική πολιτική και την διεθνή θέση της χώρας αναφοράς των Μέσων Ενημέρωσης;*

***Ερευνητικό Ερώτημα 7:** Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την λειτουργία του εγχώριου κομματικού συστήματος;*

2.4 Η Επίδραση της Ημερησίας Διάταξης των Μέσων Ενημέρωσης στις Απεικονίσεις των Κρατών

Το μοντέλο της «ημερησίας διάταξης» (agenda setting) επικεντρώνεται στην αιτιώδη σχέση ανάμεσα στην επιλογή και την έμφαση που αποδίδουν τα ΜΜΕ σε συγκεκριμένα θέματα και στις απόψεις και εκτιμήσεις του κοινού σχετικά με την αξιολόγηση των θεμάτων αυτών (Dearing & Rogers, 1999:2). Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία, τα ΜΜΕ αξιολογούν ως σημαντικά και προ-επιλέγουν τα θέματα που θα προβληθούν στο κοινό και συνεπώς υποδεικνύουν στο κοινό περί τίνος θα πρέπει να σκέπτεται (McQuail & Windahl, 1981: 113-116). Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι το κοινό να τείνει να θεωρεί ως πιο σημαντικά και άξια προσοχής τα προεπιλεγμένα και προβαλλόμενα από τα ΜΜΕ θέματα, ενώ ό,τι αγνοείται από τα ΜΜΕ αγνοείται κατά κανόνα και από το κοινό ως μη σημαντικό και υποβαθμίζεται. Το πληροφοριακό υλικό στο οποίο κάποιος έχει άμεση και εύκολη πρόσβαση είναι πιθανότερο να καθορίσει τη στάση του σύμφωνα και με την

θεωρία της «μεροληψίας της πρόσβασης» (Iyengar, 1999). Τα MME μπορούν να καταστήσουν συγκεκριμένα θέματα ή συγκεκριμένες όψεις τους πιο προσιτές στο κοινό (Iyengar, 1991:130). Επιδρούν έτσι στη διάταξη των προσβάσιμων πληροφοριών του ατόμου συχνά ανατρέποντας ή διαστρεβλώνοντας την. Ο McCombs (2005) προχώρησε περαιτέρω ορίζοντας ως «ημερήσια διάταξη δεύτερου επιπέδου» τον τρόπο που τα χαρακτηριστικά ενός θέματος διαμορφώνουν την κοινή γνώμη. Με τον τρόπο αυτό από την επίδραση της ημερησίας διάταξης περνάμε στην επίδραση των ερμηνευτικών πλαισίων.

Τρία βασικά ζητήματα τίθενται στη σχετική έρευνα. Πρώτον, ποια είναι η επίδραση της ημερησίας διάταξης και ερμηνευτικής πλαισίωσης των Μέσων στις αντιλήψεις του κοινού, δηλαδή η θεωρία επιδράσεως του μηνύματος των Μέσων· δεύτερον, ποιος καθορίζει την ημερησία διάταξη και τα ερμηνευτικά σχήματα των Μέσων Ενημέρωσης, δηλαδή η επίδραση επί των Μέσων και τρίτον, τι επίδραση έχει η ημερησία διάταξη και η ερμηνευτική πλαισίωση της ειδησεογραφίας στις απεικονίσεις των υποκειμένων και σε σχέση με την παρούσα ανάλυση των κρατών.

Η επίδραση της ημερησίας διάταξης των MME στην κρατική εικόνα σχετίζεται με τη θεωρία της λειτουργικής αξιοποίησης (instrumental actualization). Σύμφωνα με την θεωρία αυτή, κατά την διάρκεια μιας δημόσιας σύγκρουσης, δηλαδή μιας σύγκρουσης της οποίας το περιεχόμενο διαμεσολαβείται από τα MME, εμφανίζονται δευτερεύοντα γεγονότα που από τη φύση τους λειτουργούν υπέρ της μιας ή της άλλης πλευράς και σχετίζονται με τον κεντρικό πυρήνα της διαμάχης (Keplinger, 1992).

Η χώρα ενισχύεται είτε από την ανάδυση γεγονότων που λειτουργούν θετικά γι' αυτήν είτε από τη αλλαγή της λειτουργικής αξιοποίησης ενός γεγονότος με διαδικασίες στρατηγικής επαναπλαισίωσης (reframing), ώστε το γεγονός που λειτούργησε αρνητικά εφεξής να λειτουργεί θετικά. Για παράδειγμα, σε έρευνα για την εικόνα των ΗΠΑ μετά την

αμερικανική εισβολή στο Ιράκ καθοριστικός υπήρξε ο ρόλος της ειδησεογραφικής θεματολογίας για τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» στη διαμόρφωση της αξιολόγησης της χώρας καθώς και των επιμέρους χαρακτηριστικών της εικόνας της (Σαμαράς, 2009). Αντίστοιχα, σε έρευνα για την εικόνα της Γερμανίας το 2012 η θεματολογία της οικονομικής κρίσης είχε καθοριστικό ρόλο τόσο στην έκταση της ειδησεογραφικής παρουσίασης της Γερμανίας όσο και στην διαμόρφωση των επιμέρους χαρακτηριστικών της εικόνας της (Σαμαράς & Ιορδανίδου, 2014: 229-230). Έντονα αρνητική λειτουργική αξιοποίηση κατέγραψε η οικονομική κρίση για τις εικόνες της Ισπανίας και της Ελλάδας (Σαμαράς, 2014), καθώς και της Κύπρου (Μηνά, Δημητρίου & Σαμαράς, 2015:16-23) σε διεθνή Μέσα Ενημέρωσης.²

***Ερευνητικό Ερώτημα 8:** Ποια ειδησεογραφικά θέματα επηρεάζουν την ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας;*

***Ερευνητικό Ερώτημα 9:** Ποια είναι η επίδραση που έχουν διαφορετικά ειδησεογραφικά θέματα στην απεικόνιση ενός κράτους; Υπάρχει διαφοροποίηση στην απεικόνιση ενός κράτους σε συνάρτηση με το κάθε θέμα της ειδησεογραφικής ημερησίας διάταξης στο πλαίσιο του οποίου εμφανίζεται;*

2.5. Ερμηνευτική Πλαισίωση

Παράλληλα με τη διαδικασία προσδιορισμού της ημερησίας διάταξης συντελείται και η διαδικασία της πλαισίωσης της θεματολογίας, διαδικασία η οποία θα πρέπει να ειπωθεί ως φυσική προέκταση του agenda-setting (Scheufele, 2000). Η διαδικασία της πλαισίωσης

² Προφανώς η διεθνής βιβλιογραφία για το ζήτημα αυτό είναι πολύ εκτεταμένη και δεν εξαντλείται από τις τρεις αυτές αναφορές. Προτίμησα να επικεντρώσω τις αναφορές σε έρευνες που έγιναν με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «εικόνες κρατών» είτε με πρωτόκολλα τα οποία έχουν κοινά τυπολογικά συστήματα με αυτό

έχει χρησιμοποιηθεί ελάχιστα στην εικόνα των κρατών αλλά και των διεθνών σχέσεων (Samaras, 2002).

Με τον όρο πλαισίωση νοείται μια διαδικασία προέκτασης της ημερησίας διάταξης που συνίσταται στην επιλογή ενός περιορισμένου πλήθους θεματικώς σχετιζόμενων στοιχείων προκειμένου να συμπεριληφθούν στην ημερήσια διάταξη των Μέσων κατά την συζήτηση γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα (Scheufele, 2000: 298). Η θεωρία αυτή εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα εξετάζουν εννοιολογικές ομαδοποιήσεις συνδεδεμένων στοιχείων προκειμένου να προσδιορίσουν μια επαναλαμβανόμενη ή σταθερή σειρά περιστάσεων (Mandler, 1984).

Αναφορικά με την έννοια του πλαισίου σε σχέση με τα MME, αυτό έχει οριστεί από τους Gamson & Modigliani (1989) ως μια κεντρική οργανωτική ιδέα ή αφηγηματική δομή που νοηματοδοτεί μία εν εξελίξει ροή γεγονότων. Η σημασία της διαδικασίας πλαισίωσης έγκειται αφενός στην επιλογή (selection) και αφετέρου στην τοποθέτηση (salience) κάποιων εκφάνσεων μιας πληροφορίας κατά τρόπο που προσδιορίζει ένα πρόβλημα, διαπιστώνει τις αιτίες, φωτίζει τις δυνάμεις που το δημιούργησαν, και προβλέπει τις πιθανές επιπτώσεις του, εκφράζει αξιολογικές κρίσεις και προτείνει προτάσεις επίλυσης του (Entman, 1993:52).

Όταν πρόκειται για την παρουσίαση σημαντικών γεγονότων, όπως είναι θέματα με πολιτικό ενδιαφέρον ή μεγάλης κλίμακας, αποτελεί κομβικό σημείο η παρουσίαση, διαχείριση και απόδοση της αιτιότητας για το πρόβλημα. Μέσω της επιλογής του κατάλληλου πλαισίου σκιαγραφείται το παραγωγικό αίτιο του προβλήματος ή ο φορέας της δυνατότητας για παρέμβαση και επίλυση του (Iyengar, 1991:23).

***Ερευνητικό Ερώτημα 10:** Με βάση ποια ερμηνευτικά σχήματα συγκροτείται η ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας;*

Ερευνητικό Ερώτημα 11: Πως μεταβάλλονται τα ερμηνευτικά σχήματα με βάση τα οποία συγκροτείται η ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας σε σχέση με τις διακρατικές σχέσεις, με την πολιτική τοποθέτηση της εφημερίδας, με την ειδησεογραφική θεματολογία και με τον τύπο του δημοσιεύματος;

2.6. Η Εικόνα της Κρίσης

Η συστηματική διερεύνηση της λειτουργικής αξιοποίησης της ειδησεογραφικής θεματολογίας για την εικόνα ενός κράτους διευκολύνει μεθοδολογικά να εξεταστεί το φαινόμενο της κρίσης. Η κρίση εκφράζεται από μία ειδησεογραφική κατηγορία η οποία ξαφνικά καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική στην συνεισφορά της διαμόρφωσης της εικόνας μίας χώρας ενώ ταυτόχρονα η λειτουργική της αξιοποίηση καθίσταται πολύ αρνητική.

Η κρίση μπορεί να οριστεί ως ένα «συγκεκριμένο, μη αναμενόμενο και εκτός ρουτίνας γεγονός, το οποίο βασίζεται σε οργανωτικούς λόγους και δημιουργεί υψηλά επίπεδα αβεβαιότητας και απειλής ή αντιλαμβανόμενης απειλής στους υψηλότερους στόχους ενός οργανισμού» (Seeger, κ.ά. , 1998:233). Σύμφωνα με τους Healthn & Millar (2004:2) κρίση αποτελεί «ένα πρόωρο αλλά προβλέψιμο γεγονός που ενέχει πραγματικές και αισθητές από τους ενδιαφερόμενους επιπτώσεις για τα συμφέροντα τους και τη φήμη τους». Αντίθετα, ο Coombs (1992:2) εστιάζει στο στοιχείο της μη προβλεψιμότητας της κρίσης και στο μέγεθος της έκτασης της απειλής, η οποία πιθανόν να επιδρά αρνητικά σε μια επιχείρηση ή στα ενδιαφερόμενα μέρη εν γένει, εάν δεν αντιμετωπιστεί κατάλληλα. Η μη κατάλληλη αντιμετώπιση αποτελεί την προϋποτιθέμενη συνθήκη, τη κινητήρια δύναμη ενεργοποίησης των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης (Γεωργαλιού, 2017).

Η θεωρία της επικοινωνιακής κρίσης υιοθετεί ένα πιο ευρύ πλαίσιο για την ανάλυση της κρίσης από την οπτική του κοινού, καθώς «εμπεριέχει την ολοκληρωμένη χαρτογράφηση της» (Coombs, 2010:345). Αναγνωρίζει τα εξής είδη της κρίσης: «το σύμπλεγμα του θύματος», «το σύμπλεγμα του ατυχήματος» και «το δυνάμενο να αποτραπεί σύμπλεγμα». Οι δρώντες βιώνουν κρίση είτε από δική τους αδικοπραξία είτε από φυσικά αίτια, ατυχήματα, εξωγενείς παράγοντες. Οι απαντήσεις στις κρίσεις οφείλουν να σχεδιάζονται, ώστε να ανταποκρίνονται στο κάθε σύμπλεγμα (Jerome & Rowland, 2009: 397). Το κριτήριο της «μεγάλης έκτασης της απειλής» που συνεπάγεται μεγάλη κρίση στην ολότητα του οργανισμού αξιολογείται βάσει μεγέθους των αποσταθεροποιήσεων «στην ανθρώπινη ζωή, στην ιδιοκτησία, στα οικονομικά έσοδα, στη φήμη και στην ευρύτερη υγεία και ευρωστία ενός οργανισμού» (Mitroff & Anagnos, 2001:44 – 45).

Οι κρίσεις μπορεί να έχουν πολλές προεκτάσεις σε διάφορους τομείς και να επηρεάσουν αρνητικά την αξιοπιστία, τη νομιμότητα, την ικανότητα διεκπεραίωσης στόχων και διακυβέρνησης (McCoy, 2014: 101). Οι συγκρούσεις, που ενέχουν λόγω των επιθέσεων και αντιπαραθέσεων των μερών απαιτούν στρατηγική διαχείριση (Wilcox & Cameron, 2014: 245-6).

Η κρίση παράγει συναισθήματα απειλής, ανασφάλειας και επείγουσας ανάγκης και ειδικά για το πολιτικό επίπεδο μπορεί να προκαλέσει αποσταθεροποίηση και απονομιμοποίηση των επιλογών (Boin, κ.ά., 2005:2-3· Carafano & Weitz, 2008:3). Με αυτόν τον τρόπο, υφίσταται η λεγόμενη «συστημική παθογένεια» (Reason, 1990:2-5· Boin, κ.ά., 2005:5) που υπονοεί ότι τα ουσιαστικά αίτια της κρίσης προϋπήρχαν της εκδήλωσής της. Ενδέχεται να παράγεται κατόπιν μιας μεταβολής σε αλυσιδωτές αντιδράσεις στο πολιτικο-οικονομικό οικοδόμημα ενός πολύπλοκου συστήματος που δεν επιτρέπει την άρτια γνώση του και ακολούθως καθιστά δυσχερή την αναγνώριση και επισήμανση τυχόν δυσλειτουργιών του (Τάκας, 2015:11). Με βάση τα ανωτέρω και λαμβάνοντας υπόψη την παρατήρηση ότι ο

συνδυασμός υψηλής ορατότητας και έντονα αρνητικής αξιολόγησης συνιστά κατάσταση κρίσης της διεθνούς εικόνας μιας χώρας (Manheim & Albritton, 1984) διατυπώνεται το επόμενο ερευνητικό ερώτημα:

***Ερευνητικό Ερώτημα 12:** Παράγει το κομβικό γεγονός (Brexit) την εικόνα της χώρας σε κρίση για την χώρα την οποία αφορά (Ηνωμένο Βασίλειο);*

2.7. Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η καταγραφή του εννοιολογικού πλαισίου που αφορά στις απεικονίσεις των κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης. Από αυτή την διαδικασία προκύπτουν 12 ερευνητικά ερωτήματα τα οποία στην επόμενη ενότητα εξειδικεύονται σε σχέση με την περιπτώσιολογία του αγγλικού δημοψηφίσματος για το Brexit και όπου αυτό είναι εφικτό καθοδηγούν την διαμόρφωση υποθέσεων εργασίας.

Το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις του συστήματος κρατών» προσφέρει στον χρήστη του αυξημένες ερευνητικές δυνατότητες, ωστόσο, όταν εφαρμόζεται σε ένα «πολυφωνικό» κείμενο όπως το δημοσιογραφικό, τότε η διαδικασία ερμηνείας των αποτελεσμάτων απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή.

Κεφάλαιο 3:

Ιστορικό Πλαίσιο:

Το Βρετανικό Δημοψήφισμα και η Έκβαση του

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το ιστορικό πλαίσιο. Παρατίθεται το συγκείμενο του δημοψηφίσματος για το Brexit, εξετάζονται τα παραγωγικά του αίτια και οι πρακτικές του συνεπαγωγές. Στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι να διερευνήσει τους παράγοντες οι οποίου μπορούν να επηρεάσουν την διεθνή εικόνα του Ηνωμένου Βασιλείου (Η.Β.)³ Το κεφάλαιο δομείται σε τρεις ενότητες, στην πρώτη εξετάζεται το ιστορικό πλαίσιο του δημοψηφίσματος, στην δεύτερη η διαχρονική σχέση του Η.Β. με την Ε.Ε. ενώ στην τρίτη δίνεται στην σχέση της έκβασης του δημοψηφίσματος υπέρ του Brexit με την ευρωπαϊκή από-ολοκλήρωση.

3.1 Ιστορικό Πλαίσιο του Δημοψηφίσματος

Ο πρωθυπουργός του Η.Β. Ντέιβιντ Κάμερον ανακοίνωσε το ενδεχόμενο της διενέργειας δημοψηφίσματος έως τα τέλη του 2017 για την συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Δεν ήταν η πρώτη φορά που το Η.Β. διενεργούσε δημοψήφισμα με αυτό το διακύβευμα. Στο δημοψήφισμα της κυβέρνησης Ουίλσον υπερνίκησε η παραμονή στην Ε.Ε. με πλειοψηφία δύο τρίτων (Saunders, 2016) όμως στις 23 Ιουνίου 2016, το 51,9% ψήφισε υπέρ της αποχώρησης φανερώνοντας μια διχασμένη χώρα αφού Ουαλία και

³ Σημαντικό για την εξοικείωση με το ιστορικό πλαίσιο, τις προεκλογικές εκστρατείες, τις αιτίες του τελικού αποτελέσματος καθώς και τις πρακτικές συνεπαγωγές του αποτελεί το αφιέρωμα του Εργαστήριο Στρατηγική Επικοινωνία στο επιστημονικό περιοδικό Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, (τεύχος 39, σελ.259 – 355) με τίτλο: “Επικοινωνία και Πολιτική στην Σκιά του Brexit”, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική.

Αγγλία αποφάσισαν την έξοδο ενώ Σκωτία, Β. Ιρλανδία και Γιβραλτάρ ψήφισαν υπέρ της παραμονής (Ridge-Newman, 2018· Ασδεράκη 2017). Με την απόφαση υπέρ του Brexit η Ε.Ε. ήρθε αντιμέτωπη με μια πρωτόγνωρη κατάσταση. Για πρώτη φορά κράτος-μέλος αποφάσισε να αποχωρίσει. Η έκβαση του δημοψηφίσματος θεωρήθηκε ως μία αρχική φάση για την από-ολοκλήρωση της Ε.Ε. Η ανάσχεση αυτής της δυναμικής αποτέλεσε ένα βασικό διακύβευμα για την Ε.Ε. και αυτό έχει την δυνατότητα να επηρεάσει την ειδησεογραφική απεικόνιση του Η.Β.

Βασικό χαρακτηριστικό των δημοψηφισμάτων είναι ότι πολώνουν την κοινή γνώμη και δημιουργούν ένα μανιχαϊστικό δίπολο: καλού – κακού, αυτοί - εμείς, μέσα – έξω (Held, 2006· Seaton 2016). Αυτός ο μανιχαϊσμός χαρακτήρισε και τις προεκλογικές εκστρατείες για το βρετανικό δημοψήφισμα. Μέσα από αυτή την διαδικασία προκύπτουν ζητήματα για την αίσθηση ταυτότητας αλλά και ετερότητας που βιώνει το Η.Β. Οι εκλογικές διαδικασίες ενεργοποιούν αυτό-στερεότυπα αλλά και ετερο-στερεότυπα. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να διερευνηθεί η αυτοεικόνα του κράτους και η εικόνα που έχει για τα υπόλοιπα κράτη ή θεσμούς. Κατά την διάρκεια του βρετανικού δημοψηφίσματος το ζήτημα της στενά αγγλικής ταυτότητας σε αντιπαραβολή με την ευρωπαϊκή ταυτότητα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και καθόρισε ως ένα βαθμό το αποτέλεσμα (Σαμαράς, 2017:20).

3.2 Διαχρονική Σχέση Ε.Ε και Η.Β.

Όπως αναφέρει ο Rosamond (2016), το Η.Β. είχε μια σχέση με την Ένωση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σχέση «διαφοροποίησης» ή «διαφοροποιημένης ενοποίησης». Αυτή η απόφαση του Η.Β. για αποχώρηση από την Ε.Ε αποτελεί ένα ιστορικό γεγονός, καθώς είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης,

που φαίνεται να ξεκινά μία τέτοια διαδικασία. Μέχρι και την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας δεν υπήρχε η νομική βάση για την διαδικασία εθελούσιας αποχώρησης κάποιας χώρας – μέλους από την Ε.Ε. (Άρθρο 50, ΣΕ.Ε.). Στις 29 Μαρτίου 2017 το Η.Β. ανακοίνωσε επίσημα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την πρόθεσή του να αποχωρήσει από την Ε.Ε., ενεργοποιώντας το άρθρο 50 της Συνθήκης της Λισαβόνας.

Το Η.Β. συγκαταλέγεται στις νικήτριες δυνάμεις του Β΄ ΠΠ. Μετά το τέλος του πολέμου καθίσταται σημαντικό για την χώρα να φροντίσει για την οικονομική της ανάκαμψη ενώ και στο εξωτερικό έπρεπε να καλύψει τις υποχρεώσεις στις υπερπόντιες κτίσεις της με στρατιωτικό προσωπικό κάτι που συνιστούσε ένα επιπρόσθετο κόστος για την χώρα (Woodhouse, 1962:77). Γι' αυτό το λόγο το Η.Β. προσπαθεί να ενταχθεί σε διάφορους διεθνείς οργανισμούς (Ζούλα, 2003).

Οι σχέσεις Η.Β- ΗΠΑ ήταν βασική επιδίωξης της βρετανικής εξωτερικής πολιτικής ήδη από τον 19^ο αιώνα (Campbell, 1960). Μέσα από αυτήν την σχέση γεννήθηκε το λεγόμενο «δόγμα του αγγλοσαξωνισμού», το οποίο θέτει την ιδεολογική βάση για να στηριχθεί η ευρωατλαντική βάση ισχύος μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου και εδραιώνει την εξάρτηση του Η.Β. από τις ΗΠΑ (Αρβανιτόπουλος & Ήφαιστος, 1999:77).

Ο Τσόρτσιλ ήταν ο πρώτος που έθεσε το ζήτημα της ενωμένης Ευρώπης σύμφωνα και με το πρότυπο των ΗΠΑ κάνοντας λόγω για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης σε ομιλία του στη Ζυρίχη το 1976. Παρόλη την ρητορική της συνεργασίας το Η.Β. δεν θέλησε να γίνει συμμετοχος στις προσπάθειες οικοδόμησης ενός κοινού οράματος και αυτό εξαιτίας των αισθημάτων καχυποψίας που εκπορεύεται από τη ίδια τη βρετανική ιδιαιτερότητα (Clavel, 2016).

Οι απόψεις περί «ομοσπονδοποίησης» δεν βρίσκουν σύμφωνο το Η.Β. που αδυνατεί να αποδεχθεί υπερεθνικές συνθήκες και ισχυρές δεσμεύσεις που εκχωρούν κυριαρχία (Garton

Ash, 2001· Βοσκόπουλος, 2009: 201· Wellings & Baxendale, 2015 ·Ασδεράκη, 2017). Αντίθετα, αυτό που θέτει ως βασική του επιδίωξη είναι να μπορεί να καθορίζει τις εξελίξεις σε ένα σύνολο από διασκορπισμένα κράτη. Επιδιώκει να ανήκει στο ίδιο σύστημα συνεργασίας με του υπόλοιπους ευρωπαίους αλλά δεν θέλει να επιδιώξει να ομογενοποιηθεί και να γίνει ένα με αυτούς (Ηφαιστος, 2000:186).

Γίνεται σαφές ότι ενώ το Η.Β. έχει την δυνατότητα να είναι κομμάτι του ευρωπαϊκού οικοδομήματος ήδη από την αρχή του, επιλέγει την αποστασιοποίηση. Ήδη από την αρχή δεν επιθυμεί να συμμετάσχει στην ΕΚΑΧ αλλά αντίθετα το 1960 ιδρύει την ΕΖΕΣ (Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών), η οποία φαίνεται στο θέμα των δασμών να έχει το πλεονέκτημα έναντι της ΕΟΚ που προωθούσε το εμπόριο μέσω ενός διακυβερνητικού οργανισμού (Ασδεράκη, 2017:264).

Αυτή η στάση φαίνεται να αλλάζει όταν έγινε πια εμφανές ότι και οι ΗΠΑ ακολουθούν μια φιλοευρωπαϊκή σκοπιά. Το Η.Β έπρεπε να αντιμετωπίσει και την στενότητα των σχέσεων Γαλλίας- Γερμανίας και να διακινδυνέψει να μείνει εκτός των εξελίξεων σε μια ενδεχόμενη συνεργασία με οικονομικά οφέλη (Moravesik 1998:281). Επομένως επιλέγει την ένταξη. Κάτι τέτοιο, όμως, βρήκε εμπόδιο στον Ντε Γκωλ, ο οποίος διακρίνοντας την στενή σχέση ΗΠΑ- Η.Β. έθεσε βέτο στην ευρωπαϊκή πορεία του Η.Β. θεωρώντας την είσοδο του ως «δούρειο ίππο» που σκόπευε να διασπάσει την συνοχή της Ε.Ε. (Βοσκόπουλος, 2009:197).

Εν τέλει το Η.Β. γίνεται μέλος του ευρωπαϊκού εγχειρήματος το 1973. Σε όλη την διάρκεια της συμμετοχής του στην Ε.Ε. το Η.Β. διατηρεί μια διαφοροποιημένη στάση από αυτή των άλλων κρατών εμποδίζοντας την χάραξη και εφαρμογή ενιαίων πολιτικών. Με αυτό δημιουργήθηκε η πολιτική των «δυο ταχυτήτων» (Κανελλόπουλος, 2003), με αποκορύφωμα το 2002 όπου το Η.Β. απείχε από τη νομισματική ένωση αλλά και με την διαφοροποίηση του για την συνθήκη Σένγκεν.

3.3 Ευρωπαϊκή Απο-Ολοκλήρωση

Για πολλά χρόνια δεν υπήρχε το νομικό πλαίσιο που να προβλέπει την αποχώρηση κράτους από την Ε.Ε πόσο μάλλον όταν αυτή η έξοδος είναι εθελούσια. Αυτό άλλαξε με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, όπου δημιουργήθηκε η νομική βάση για τη διαδικασία εθελούσιας αποχώρησης κράτους-μέλους από την Ε.Ε. (Άρθρο 50 ΣΕ.Ε.). Η πολύπλοκη διαδικασία εμπεριέχει σκληρές και χρονοβόρες με την διαπραγματεύσεις που πρέπει να ολοκληρωθούν μέσα σε 2 χρόνια. Σε περίπτωση που ολοκληρωθεί η διαδικασία, η συμφωνία πρέπει να υιοθετηθεί με ειδική πλειοψηφία (55% των κρατών μελών που εκπροσωπούν το 65% του πληθυσμού) από το Συμβούλιο ύστερα από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Ασδεράκη, 2017).

Ο βρετανικός λαός ανέκαθεν τηρούσε επιφυλακτική στάση απέναντί στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και σε αυτό το συγκεκριμένο διενεργήθηκε και το δημοψήφισμα. Ήδη από το 2007, οι Evans & Butt (2007) έκαναν αναφορά στον ευρωσκεπτικισμό στο Η.Β. και μάλιστα διαπίστωσαν ότι αυτός διεγείρεται περισσότερο από την απειλή για την εθνική/βρετανική ταυτότητα παρά από την οικονομική ανασφάλεια.

Η ηγεμονική στάση που κρατά η Γερμανία, η οποία έχει ενταθεί μετά και την εκδήλωση της ελληνικής οικονομικής κρίσης, ενίσχυσε την τάση φυγής του Η.Β. Αν και η Γερμανία ήταν η μεγάλη χαμένη και των δύο παγκόσμιων πολέμων μέσα από την οικονομική υπεροχή της έχει αναδειχθεί σε ηγεμονική δύναμη παραγκωνίζοντας την Γαλλία και το Η.Β. Με την απόφαση για έξοδο το Η.Β. επιδιώκει να ανακτήσει την χαμένη του αυτονομία.

Σύμφωνα με τον Hawkins (2012:565) η σχέση του Η.Β. με την Ε.Ε. μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσα από δύο διαφορετικές εκδοχές: αρχικά, η Ε.Ε. αντιμετωπίζεται ως μια εχθρική οντότητα ενώ μέσα από μια δεύτερη σκοπιά μεταξύ τους σχέση μπορεί να

περιγραφεί μέσα από το δίπολο περιφέρεια- κέντρο, με το Η.Β. να λαμβάνει το κομμάτι της περιφέρειας. Με αυτήν την οπτική το κέντρο προωθεί τα δικά του συμφέροντα εις βάρος της περιφέρειας. Και στην πρώτη περίπτωση αλλά και στην δεύτερη η ΕΕ λαμβάνει τον ρόλο του ξένου, «του άλλου» (Σαμαράς, 2017:278).

Οι συμμετέχοντες στο «Εμείς» κατανοούν, ερμηνεύουν και αποδίδουν αιτιότητα μέσω κοινών ή συγκλινόντων νοηματοδοτικών διαδικασιών, καθώς μοιράζονται κοινές ή συγκλίνουσες ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Η τάση του ατόμου να αξιολογεί θετικά όλες τις ιδιότητες της κοινωνικής ομάδας στην οποία ανήκει και αρνητικά τις ιδιότητες των «Άλλων» είναι αποτέλεσμα της ομαδοεξυπηρετικής μεροληψίας (Turner, 1982:15· Τάκας 2015). Με αυτόν τον τρόπο το ίδιο το Η.Β. θεωρεί ότι βρίσκεται εκτός του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος. Από μέρος του ευρωπαϊκού «Εμείς» μετατρέπεται στον «Άλλον», από κομμάτι της ταυτότητας μετατρέπεται σε μέρος της ετερότητας (σύνοψη βιβλιογραφίας στο Σαμαράς, 2017).

Με τον τρόπο που ο γερμανικός τύπος αποτυπώνει και αντιλαμβάνεται την βρετανική έξοδο φαίνεται ότι θεωρεί το Η.Β. ως την δομική απειλή που θα καταστρέψει την προσπάθεια ενοποίησης, είναι ίσως η αρχή του τέλους (Καθημερινή, 2016:10). Υπό αυτή την οπτική το Η.Β. λειτουργεί ως μια δαιμονοποιημένη ετερότητα, «Αυτοί» που με τις επιλογές τους καταστρέφουν το συλλογικό, το ευρωπαϊκό «Εμείς». Επίσης είναι «Αυτοί» που προκαλούν επιπτώσεις στην οικονομία «Μας» (Τάκας, 2017:350).

Η κάθε χώρα, όμως, αντιλαμβάνεται διαφορετικά το Brexit. Πιο συγκεκριμένα στην Γαλλία, μια ιδρυτική χώρα της ένωσης, μια χώρα αρκετά φιλικά προσκείμενη στην Ε.Ε., δεν υπάρχει κάποιο μέσο που να εκφράζει απόλυτα ευρωσκεπτικιστικές απόψεις. Για τον γαλλικό τύπο το Η.Β. αποτελούσε την αιτία που η Ένωση θα οδηγηθεί στην καταστροφή αλλά δεν διστάζει να επιρρίψει και στην ίδια την Ε.Ε. ευθύνες, καθώς δεν φάνηκε αντάξια

να ανταποκριθεί στις κρίσεις που αντιμετωπίζει ενώ υπήρχαν και αναφορές που θεώρησαν το Brexit σαν αντίδραση στην παγκοσμιοποίηση που η Ε.Ε. προωθεί. Υπήρχαν βέβαια και περιπτώσεις όπου το Brexit αντιμετωπίστηκε θετικά ως αποτέλεσμα ενδυνάμωσης της Ευρώπης με έντονα ειρωνικά σχόλια. Φόβοι όμως, υπήρξαν και για τις συνέπειες που θα είχε η επιπτώσεις σε οικονομικό επίπεδο (Martin & Binet, 2018:145)

Μια άλλη χώρα, η Νορβηγία δίνει την δική της εκδοχή. Η χώρα τρέφει μεγάλη συμπάθεια για το Η.Β. και παρουσιάζουν αρκετά κοινά στο θέμα του ευρωσκεπτικισμού. Αποτέλεσμα αυτού είναι η διαφορετική η απεικόνιση του Brexit από αυτήν που είχε η Γαλλία. Για την Νορβηγία το Η.Β. ήθελε να αποχωρήσει λόγω της μετανάστευσης που βίωνε η χώρα, της ανεργίας και της οικονομικής ανισότητας. Οι επιπτώσεις που πρόβαλε ο νορβηγικός τύπος ήταν κυρίως αρνητικές και άρχισαν να αποπνέουν φόβο καθώς πλησίαζε το δημοψήφισμα (Fonn, 2018:189).

Για τις επιπτώσεις φοβήθηκε ιδιαίτερα και η Ισπανία. Η Ισπανία είναι κι αυτή μια φίλια προς την Ε.Ε. χώρα και η ιδέα ενός δημοψηφίσματος την φόβισε ως προς τις επιπτώσεις στο δημοψήφισμα της Καταλανίας. Γι' αυτούς μια έξοδο του Η.Β. από την Ε.Ε. θα ήταν καταστροφή και οι κύριες αιτίες οδήγησαν σε αυτή την απόφαση είναι ο διχασμός των βρετανών για μια εθνική/ ευρωπαϊκή ταυτότητα και η απόρριψη της παγκοσμιοποίησης (León-Solís, κ.ά., 2018:207). Η Πορτογαλία πάλι θεωρεί την Ε.Ε. υπεύθυνη εξαιτίας του δεσποτισμού της και της έλλειψης αποτελεσματικής ηγεσία. Ο τρόπος που αντιμετωπίζει όμως, την ένωση έχει ενδιαφέρον καθώς την παρουσίαζε και ως θύτη αλλά και ως θύμα (Simões-Ferreira, 2018:223). Την παγκοσμιοποίηση και την πολυπολυτισμικότητα της Ένωσης θίγει και η ελληνική εφημερίδα «Δημοκρατία» ονομάζοντας, όμως την Γερμανία ως την ηγεμονική χώρα της Ευρώπης (Katsambekis & Souvlis, 2018:257).

Γενικότερα το μεταναστευτικό υπήρξε κεντρικό θέμα στη εκστρατεία του Brexit. Οι στάσεις στο μεταναστευτικό συσχετίζονται με την ψήφο στο δημοψήφισμα (Hobolt, 2016). Σύμφωνα με την μελέτη του Τάκα (2017:348) τα σημαντικότερα παραγωγικά αίτια που εντοπίζονται στον γερμανικό τύπο σχετικά με το Brexit είναι η ίδια η μετανάστευση (23,61%) και φανερώνει τον φόβο των Βρετανών για τις διαρκώς αυξανόμενες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Η Δογάνη (2017:300-302) υπερτονίζει το ρόλο που έλαβε η συγκεκριμένη οπτική στην αφήγηση υπέρ της εξόδου του Η.Β. από την Ε.Ε. Στην περίπτωση αυτή εννοείται ως δυνάμει πρόβλημα που θα εσωτερικευόταν περαιτέρω στο Η.Β. , λόγω της ευρωπαϊκής πολιτικής διαχείρισης των προσφυγικών ροών.

Κεφάλαιο 4:

Αποτελέσματα Εμπειρικής Ανάλυσης

Με το Πρωτόκολλο Κωδικοποίησης

Απεικονίσεις Συστήματος Κρατών

4.1. Μεθοδολογικές Παρατηρήσεις

Στην παρούσα ανάλυση αξιοποιείται η μέθοδος της ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου. Μία ερευνητική μέθοδος η οποία αποσκοπεί στην αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του περιεχομένου της επικοινωνίας χρησιμοποιώντας συγκεκριμένους κανόνες για την εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων από την ανάλυση κειμένων. Αυτά τα αποτελέσματα αφορούν ή στον αποστολέα, είτε στο ίδιο το μήνυμα, είτε στον παραλήπτη του μηνύματος (Krippendorff, 2004· Κυριαζή, 2001· Κόλλιας, 2014).

Το πρωτόκολλο κωδικοποίησης αποτελεί το ερευνητικό εργαλείο με βάση το οποίο τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του μηνύματος μετατρέπονται σε ποσοτικά δεδομένα. Όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια η παρούσα ανάλυση στηρίζεται στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state mapping». Πλήρης παρουσίαση του ερευνητικού αυτού εργαλείου γίνεται στο Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, (2017). Με αυτό το πρωτόκολλο κωδικοποίησης έχει γίνει μία διαπολιτισμική ανάλυση στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου το 2012 ενώ στο Εργαστήριο Στρατηγικής Επικοινωνίας και Μέσων Ενημέρωσης πραγματοποιούνται μετρήσεις έκτοτε. Κάθε μέτρηση αφορά τις απεικονίσεις όλων των κρατών σε δύο εφημερίδες από την ίδια χώρα για την περίοδο ενός

μήνα. Στην συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκαν αποτελέσματα από μετρήσεις που αφορούν το διάστημα του Ιουνίου 2016, Ιουλίου 2016 και τις Βρετανικές εκλογές το 2017.

Στο συγκεκριμένο πρωτόκολλο κωδικοποίησης εμφανίζονται δύο διακριτά μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά τα χαρακτηριστικά του άρθρου ενώ το κράτος εξετάζεται στο δεύτερο μέρος. Μονάδα μέτρησης είναι η χώρα ανά δημοσίευμα. Κάθε άρθρο λαμβάνει έναν μοναδικό εννιαψήφιο αριθμό που αποτελεί αποτέλεσμα του συνδυασμού του εντύπου, της ημερομηνίας, της σελίδας και του αριθμού του άρθρου. Η χώρα αναφοράς είναι η χώρα της οποίας ο τύπος εξετάζεται. Στη συγκεκριμένη ανάλυση, χώρα αναφοράς αποτελεί η Ελλάδα. Για τις υπό εξέταση μετρήσεις έχουν επιλεγεί δύο εφημερίδες με διαφορετικό ιδεολογικό προσανατολισμό: η Καθημερινή και η Εφημερίδα των Συντακτών.

Στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης καταγράφονται όλες οι αναφορές, ευθείς ή πλάγιες που αφορούν την εμφάνιση μιας ξένης χώρας. Μονάδα μέτρησης είναι η χώρα ανά άρθρο. Αν υπάρχουν παραπάνω από μια χώρες στο ίδιο δημοσίευμα κωδικοποιούνται ξεχωριστά έχοντας το ίδιο πρώτο μέρος.

Σχετικά με την επιλογή των τριών μετρήσεων για την παρούσα ανάλυση. Η μέτρηση του Ιουνίου 2016 έχει ενδιαφέρον γιατί σε αυτή την περίοδο έλαβε χώρα το Βρετανικό δημοψήφισμα καθώς και η προεκλογική εκστρατεία η οποία οδήγησε σε αυτό. Στόχος να εξεταστεί η επίδραση των γεγονότων αυτών και της προοπτικής από-ολοκλήρωσης που δημιουργούν στις απεικονίσεις του συστήματος κρατών και ιδιαίτερα στην εικόνα του Η.Β., καθώς και της Γερμανίας και της Γαλλίας, των δύο ηγετικών κρατών οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο της ΕΕ.

Η επόμενη μέτρηση, ο Ιούλιος του 2017, επιλέχθηκε για δύο λόγους. Αρχικά, ήταν ο μήνας που ακολουθούσε το Brexit. Επομένως είχε ιδιαίτερο νόημα να διαπιστωθεί κατά πόσο αλλάζουν οι συσχετίσεις στην απεικόνιση των κρατών αφού αρχίζει να ξεθωριάζει το θέμα.

Οι πρακτικές συνεπαγωγές καθώς και οι επιπτώσεις που αυτό θα προκαλούσε ήταν στοιχεία που μπορούσαν να εξαχθούν. Δεύτερον, τον συγκεκριμένο μήνα έλαβε χώρα το τουρκικό πραξικόπημα. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε μια εσωτερική κρίση στο εσωτερικό μια χώρας πολύ κοντά με την χώρα αναφοράς (Ελλάδα). Η ανάλυση της διαφοροποίησης των απεικονίσεων πριν και μετά από ένα γεγονός τέτοιο, το οποίο έχει την δυναμική να μεταβάλει την απεικόνιση του σε περιφερειακό επίπεδο ήταν κάτι που μέσα από τα στοιχεία μπορούσε να αποτυπωθεί. Τέλος, η μέτρηση του 2017 δεν έγινε στην λογική του ημερολογιακού μήνα αλλά σε αυτή του κατασκευασμένου μήνα. Δηλαδή, επιλέχθηκαν τέσσερις χρονικές περίοδοι με απόσταση μεταξύ τους οι οποίες συγκροτούν το διάστημα ενός μήνα. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε το διάστημα μιας εβδομάδας μετά την ανακήρυξη των εκλογών, δύο εβδομάδες πριν την διεξαγωγή τους και μία μετά (18/4-25/4· 25/5-8/6· 9/6-15/6) από την διενέργεια των Βρετανικών εκλογών. Αρχικά η περίοδος αυτή επιλέγει επειδή σε γενικές εκλογές αμέσως μετά ένα δημοψήφισμα αφενός το κομματικό σύστημα της χώρας αναδιατάσσεται σε σχέση με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος και προσπαθεί να απορροφήσει τα αποτελέσματα του και αφετέρου στην εκλογική διαδικασία εκ των πραγμάτων γίνεται μια διαπραγμάτευση του περιεχομένου του Brexit. Τελικά, όμως, η γεινίαση ως ειδησεογραφικό κριτήριο, ανάμεσα στο Η.Β. και την Ελλάδα δεν ήταν αρκετά μεγάλη ενώ ο ανταγωνισμός από άλλα θέματα ήταν και έτσι η διάσταση αυτή αποτέλεσε μικρό μόνον μέρος των συνολικών αναπαραστάσεων και δεν δικαίωσε τις προσδοκίες της ερευνήτριας. Έτσι η τρίτη χρονική περίοδος κατέληξε να εξυπηρετεί την ανάγκη μίας μέτρησης ακόμα πιο απομακρυσμένης χρονικά από το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος κατά την οποία η επίδραση του δημοψηφίσματος στις απεικονίσεις των κρατών είναι μειωμένη ενώ έχει εμπεδωθεί η οπτική η οποία περιγράφεται στο τρίτο κεφάλαιο και κατά την οποία το Η.Β. αποτελεί μία ετερότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σχετικά με το μέγεθος του πληθυσμού. Με την παρούσα μέθοδο καταγράφεται το σύνολο των απεικονίσεων των κρατών για την χρονική περίοδο και Μέσα ενημέρωσης τα οποία εξετάζουμε. Στη μέτρηση του Ιουνίου 2016 μετρήθηκαν 5.582 απεικονίσεις κρατών, 77,8% εξ αυτών εμφανίστηκαν στην Καθημερινή και 34,9% στη Εφημερίδα των Συντακτών. Ο μεγαλύτερος βαθμός απεικονίσεων εντοπίζεται στα άρθρα που βρίσκονται στο εσωτερικό των εφημερίδων (69,3%). Σε αυτήν την μέτρηση τα άρθρα ήταν κυρίως ρεπορτάζ με ποσοστό 78,6% έναντι των άρθρων γνώμης με 18,9%. Οι πηγές της είδησης είναι αυτές που θα καθορίσουν τον τόνο του κειμένου σε ποσοστό 42,2% χωρίς να παρουσιάζουν μεγάλη απόκλιση όμως από την δυναμική των γεγονότων με ποσοστό 40,1%. Τα ζητήματα που εξετάστηκαν αφορούσαν το διεθνές σύστημα κρατών σε ποσοστό 37,8% και το εσωτερικό κατά 35,6% κι αυτό λόγω του βρετανικού δημοψηφίσματος.

Στην μέτρηση του Ιουλίου 2017 κατεγράφησαν συνολικά 6.132 απεικονίσεις κρατών. Από αυτά σε ποσοστό με 4342 απεικονίσεις (70,8%) εμφανίστηκαν στην Καθημερινή ενώ οι υπόλοιπες 1.790 (29,2%) στην Εφημερίδα των Συντακτών. Τα άρθρα εντοπίζονται στις εσωτερικές σελίδες των εφημερίδων σε ποσοστό 73,6% έναντι μόλις του 17,5% που εμφανίζεται στις πρώτες σελίδες. Το ρεπορτάζ είναι το κυρίαρχο είδος κειμένου σε ποσοστό 75,9% έναντι των άρθρων γνώμης σε ποσοστό 21,0%. Ο τόνος του κειμένου στην πλειονότητα του δεν δίνεται από τον συγγραφέα ή κάποια πηγή αλλά από τα ίδια τα γεγονότα σε ποσοστό 46,0%.

Σχετικά με την μέτρηση του 2017, οι απεικονίσεις που έχουν κωδικοποιηθεί προέρχονται σε ποσοστό 67,7% σε 3832 απεικονίσεις από την Καθημερινή και κατά 32,3% σε 1830 εμφανίσεις. Το σύνολο των άρθρων ανιχνεύονται στις εσωτερικές σελίδες των εφημερίδων σε ποσοστό 65,4% έναντι 14,0% που εμφανίζονται στην πρώτη σελίδα. Σε ποσοστό 74,6% τα άρθρα που εξετάστηκαν ήταν ρεπορτάζ με τις πηγές της είδησης να υπερτερούν ως προς τον τόνο του κειμένου κατά 30,7%. Αντίθετα τα άρθρα γνώμης λαμβάνουν μόλις

22,7% και ο αρθρογράφος δίνει τον τόνο μόνο κατά 15,6%. Τα ζητήματά διεθνούς πολιτικής είναι αυτά που λαμβάνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ενώ και η κατηγορία για τις εσωτερικές πολιτικές διεργασίες εμφανίζει υψηλά ποσοστά λόγω των εκλογών που έλαβαν ή θα λάμβαναν χώρα εκείνο το διάστημα στην Ευρώπη. Οι αναφορές είχαν να κάνουν με γεγονότα που αφορούσαν αποκλειστικά στο εσωτερικό των χωρών σε ποσοστό 40,8% έναντι της διαλεκτικής ενδοκρατικού και διακρατικού σε ποσοστό 30,6%. Αυτό οφείλεται ακριβώς, σε αυτό που αναφέρθηκε και ανωτέρω για τις εκλογικές διαδικασίες στα ευρωπαϊκά κράτη. Η μεταβλητή συσχέτιση χώρας με χώρα αναφορά, την Ελλάδα, εδώ είναι το επικρατόν με ποσοστό 82,6% γεγονός που σημαίνει ότι η ειδησεογραφία απασχολείται με θέματα εξωτερικά στο μεγαλύτερο βαθμό.

Και στις τρεις μετρήσεις ακολουθήθηκαν πλήρως οι προβλεπόμενες από το Εργαστήριο Στρατηγικής Επικοινωνίας και Μέσων Ενημέρωσης διαδικασίες εκπαίδευσης των κωδικοποιητών και ελέγχου αξιοπιστίας της κωδικοποίησης οι οποίες εγγυώνται την αξιοπιστία των εν λόγω στοιχείων.

Τέλος κατά την παρουσίαση και ερμηνεία των ερευνητικών δεδομένων τα οποία παρήγαγε η κωδικοποίηση του εμπειρικού υλικού γίνεται προσπάθεια να αξιοποιηθούν όσα από τα ερευνητικά ερωτήματα προκύπτουν κατά την συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου στο δεύτερο κεφάλαιο. Το δεύτερο κεφάλαιο αποσκοπεί να καταγράψει το πλήρες εύρος των δυνατοτήτων αυτής της μεθοδολογίας και κάθε ερευνητικό ερώτημα αποτελεί μία διαφορετική στρατηγική προσέγγισης των ερευνητικών δεδομένων. Δεν απαντώνται όλες οι ερευνητικές ερωτήσεις στο κεφάλαιο αυτό, ακριβώς επειδή δεν είναι οι αντίστοιχες στρατηγικές κατάλληλες για τα ερευνητικά δεδομένα τα οποία αναλύουμε.

Η προσέγγιση των δεδομένων ξεκινά με το ερευνητικό ερώτημα 1: «Ποια είναι η προβαλλόμενη στα Μέσα ενημέρωσης εικόνα του κράτους;». Το ερώτημα αυτό απαντάται

σε σχέση με τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά της εικόνας: πρώτον, την ορατότητα στο υποκεφάλαιο 4.2· δεύτερον, την αξιολόγηση στο υποκεφάλαιο 4.3· τρίτον, τα ερμηνευτικά σχήματα στο υποκεφάλαιο 4.5. Τέλος το υποκεφάλαιο 4.4 εξετάζει την επίδραση της ειδησεογραφικής θεματολογίας στο εμπειρικό υλικό απαντώντας στο έκτο και έβδομο ερευνητικό ερώτημα. Η απάντηση των υπόλοιπων ερευνητικών ερωτημάτων γίνεται σε αυτές τις τρεις ενότητες κατά την διαδικασία εξακρίβωσης των παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν την διαμόρφωση της προβαλλόμενης στα Μέσα Ενημέρωσης εικόνας του κράτους.

4.2. Ορατότητα

Σε αυτή την ενότητα προσεγγίζουμε το πρώτο ερευνητικό ερώτημα «ποια είναι η προβαλλόμενη στα Μέσα ενημέρωσης εικόνα του κράτους;» αρχικά σε σχέση με την ορατότητα του κάθε κράτους. Η δόμηση του πρωτόκολλου κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» μπορεί να εξετάσει την ορατότητα με τρεις τρόπους: πρώτον, η απόλυτη ορατότητα κάθε χώρας (πόσες φορές εμφανίζεται)· δεύτερον, η σχετική ορατότητά της, δηλαδή το ποσοστό επί του συνόλου των απεικονίσεων του συστήματος κρατών που αντιστοιχεί σε κάθε χώρα και τρίτον, η ιεράρχηση των κρατών με βάση την ορατότητά τους. Στην παρούσα ενότητα θα αξιοποιηθεί η τρίτη δυνατότητα η οποία είναι πιο σύνθετη και επιτρέπει την διεξαγωγή περισσότερων συμπερασμάτων.

Από την σχετική ορατότητα μίας χώρας και την τοποθέτηση της στην ιεράρχηση ορατότητας των κρατών μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα: πρώτον, για την σημαντικότητά της χώρας στο επίπεδο του συστήματος κρατών – η ορατότητα λειτουργεί ως ένδειξη ισχύος· δεύτερον, της εγγύτητας της ξένης χώρας προς την απεικονίζουσα χώρα, ορατότητα ως εκδήλωση του ειδησεογραφικού εθνοκεντρισμού και τρίτον, των προβλημάτων που την αφορούν και των κρίσεων που αντιμετωπίζει (Σαμαράς &

Ιορδανίδου, 2014· Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2017: 192). Το ότι η τοποθέτηση ενός κράτους στην ιεράρχηση ορατότητας μπορεί να ερμηνευθεί από τρεις διαφορετικούς παράγοντες προφανώς περιπλέκει την διαδικασία της ερμηνείας των αποτελεσμάτων.

Για την αποτελεσματικότερη νοηματοδότηση των ευρημάτων πραγματοποιείται σύγκριση των τριών περιόδων με την μέτρηση του 2012 τα αποτελέσματα της οποίας περιγράφουν μία φάση κανονικότητας για την απεικόνιση του Η.Β. (με την έννοια της μη-διασύνδεσης της εικόνας του με το δημοψήφισμα και το ενδεχόμενο του Brexit). Κατά την μέτρηση του 2012 η Γερμανία καταλαμβάνει την πρώτη θέση και ξεπερνά ακόμα και τις ΗΠΑ, σε αυτό βοηθά η εμπλοκή της στη διαχείριση της ελληνική κρίσης χρέους. Το Η.Β. με ποσοστό 6,4% βρίσκεται στην 5^η θέση. Αυτή είναι μία εύλογη θέση στην ιεράρχηση ορατότητας για το Η.Β. δεδομένης της πολιτιστικής γειννίασης του και των αλληλεπιδράσεων του με την Ελλάδα, καθώς και την σημαντικότητα του στο σύστημα κρατών. Είναι η θέση η οποία καθορίζεται από τον συνδυασμό των δύο παραγόντων, ισχύς και εθνοκεντρισμό με απουσία του τρίτου, της κρίσης.

Στις δύο μετρήσεις του 2016 προστίθεται και ο παράγοντας της κρίσης ο οποίος εξακοντίζει το Η.Β. στην πρώτη θέση ποσοστά 12,5% και 10,9% του συνόλου των απεικονίσεων που παράγει το σύστημα κρατών για τον Ιούνιο και τον Ιούλιο αντίστοιχα. Η διενέργεια του δημοψηφίσματος για την παραμονή του Η.Β. στην Ε.Ε και η κρίση την οποία συνεπάγεται το εκλογικό ενδεχόμενο του Brexit αυξάνουν την ορατότητα του Η.Β. Το θέμα αυτό λόγω της κρίσης που μπορούσε να προκαλέσει στη Ε.Ε. έτυχε ευρείας προβολής. Αντίθετα όταν σταδιακά η κατάσταση περνάει στην φάση μίας σχετικής εξομάλυνσης η ιεράρχηση της χώρας επέστρεψε στα προηγούμενα ποσοστά της. Στη μέτρηση του 2017 λαμβάνει ποσοστό 7,5%. Αυτό σημαίνει ότι οι βρετανικές εκλογές, ένα καθαρά εσωτερικό κρατικό ζήτημα δεν εμφανίζει μεγάλο βαθμό εσωτερικευσης στον

ελληνικό τύπο. Αντίθετα, η Γαλλία αναβαθμίζει τον ρόλο της καθώς λαμβάνει πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Θέση	ΙΟΥΝΙΟΣ 2012	ΙΟΥΝΙΟΣ 2016	ΙΟΥΛΙΟΣ 2016	ΜΕΤΡΗΣΗ 2017
1	Γερμανία (10,6%)	Η.Β. (12,5%)	Η.Β. (10,9%)	ΗΠΑ (11,6%)
2	Η.Π.Α. (10,1%)	Γερμανία (8,4%)	ΗΠΑ (10,2%)	Γερμανία (10,5%)
3	Ισπανία (7,5%)	ΗΠΑ (8,3%)	Γερμανία (7,6%)	Γαλλία (8,8%)
4	Γαλλία (7,4%)	Γαλλία (7,3%)	Τουρκία (7,4%)	Η.Β. (7,5%)
5	Η.Β. (6,4%)	Τουρκία (5,1%)	Γαλλία (6,9%)	Τουρκία (5,3%)
6	Ιταλία (6,4%)	Ιταλία (4,2%)	Ιταλία (4,4%)	Ιταλία (4,0%)
7	Κίνα (3,3%)	Ρωσία (3,6%)	Ισπανία (3,4%)	Ρωσία (2,9%)
8	Ρωσία (3,1%)	Ισπανία (3,3%)	Ρωσία (3,3%)	Κύπρος (2,3%)
9	Τουρκία (3,0%)	Κίνα (2,3%)	Κύπρος (2,5%)	Ισπανία (1,9%)
10	Ιρλανδία (2,0%)	Κύπρος (2,3%)	Πορτογαλία (2,0%)	Συρία(1,8%)
Σύνολο	7.143 – 100%	5.582 - 100%	6.132 - 100%	5.662 – 100%

Πίνακας 1. Ιεράρχηση Ορατότητας Κρατών ανά Χρονική Περίοδο

4.3. Αξιολόγηση

Σύμφωνα με τον ορισμό της εικόνας η αξιολόγηση αποτελεί ένα από τα βασικά της στοιχεία που την συνιστούν (Boulding, 1956). Όταν μια χώρα συνδυάζει τη υψηλή ορατότητα με την πολύ αρνητική αξιολόγηση τότε βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης (Manheim & Abritton, 1984). Το αξιολογικό στοιχείο της απεικόνισης μίας χώρας στα Μέσα ενημέρωσης παράγεται από την εγγενή δυναμική του ειδησεογραφικού γεγονότος που μπορεί να λειτουργεί θετικά ή αρνητικά για την χώρα, από τον λόγο των «κυρίαρχων πηγών» που εμφανίζονται στο δημοσίευμα, καθώς και από τη μεροληψία του συντάκτη (Σαμαράς & Ιορδανίδου, 2014).

Με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» το αξιολογικό στοιχείο της εικόνας του κράτους στα Μέσα ενημέρωσης μετρείται με μια εξαβάθμια κλίμακα. Συγκεκριμένα λαμβάνει τιμές από -2 έως +2. Με το -2 να αποτελεί μια ακραία αρνητική αξιολόγηση, όπου εμφανίζονται αξιολογικές κρίσης και έντονη αρνητικότητα εν γένει. Το ίδιο ισχύει και για το +2 μόνο που οι τιμές είναι ακραία θετικές. Το -1 και το +1 καταγράφουν πιο ήπιες εκφράσεις του αρνητικού και του θετικού στοιχείου. Η τιμή 0 δίνεται όταν υπάρχει ισοκατανομή τόσο αρνητικών όσο και θετικών χαρακτηριστικών. Όταν υπάρχει απουσία αξιολογικών κρίσεων τότε η μεταβλητή λαμβάνει την τιμή 10. το αξιολογικό στοιχείο της απεικόνισης μίας χώρας στα Μέσα ενημέρωσης παράγεται από την εγγενή δυναμική του ειδησεογραφικού γεγονότος που μπορεί να λειτουργεί θετικά ή αρνητικά για την χώρα, από τον λόγο των «κυρίαρχων πηγών» που εμφανίζονται στο δημοσίευμα, καθώς και από τη μεροληψία του συντάκτη. Η μέση τιμή της αξιολόγησης λειτουργεί ως ένα αξιολογικό θερμόμετρο. (Σαμαράς & Ιορδανίδου, 2014· Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2017).

Στην παρούσα ανάλυση αρχικά απαντάμε στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα εξετάζοντας την αξιολόγηση της εικόνας του Η.Β., της Γαλλίας και της Γερμανίας. Κομβικές χώρες για την σχέση Brexit και ευρωπαϊκή από-ολοκλήρωσης.

Στον πίνακα 2 καταγράφεται η μέτρηση του Ιουνίου 2016. Το Η.Β. έχει την πιο έντονα αρνητική αξιολόγηση με μέσο όρο -0,60. Στο 57,0% των απεικονίσεων η αξιολόγηση είναι αρνητική ενώ στο 3,3% ακραία αρνητική. Αυτό το επίπεδο αρνητισμού σε συνδυασμό με την υψηλή ορατότητα διαμορφώνει μια εικόνα χώρας σε κρίση. Τα επίπεδα αρνητισμού των τριών άλλων κρατών βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο και τείνουν στο -0.30, που είναι το μισό από αυτό που καταγράφεται για το Η.Β..

Στον πίνακα 3 καταγράφονται η μέτρηση του Ιουλίου 2016. Το Η.Β. μειώνει σταδιακά τη αρνητική της αξιολόγηση από το -0,60 του Ιουνίου στο -0,51 του Ιουλίου καθώς σταδιακά η έκπληξη από το σοκ της ετυμηγορίας της βρετανική κοινής γνώμης υπέρ της εξόδου σταδιακά περνάει και η αρνητική είδηση «κανονικοποιείται», δημοσιογράφοι και κοινό την συνηθίζουν και αυτό μειώνει κάπως την ένταση του αρνητισμού. Τα επίπεδα ορατότητας παραμένουν ψηλά και σε συνδυασμό με αυτό το επίπεδο αρνητισμού αυτό που καταγράφεται είναι μάλλον η συνέχιση της κρίσης παρά η είσοδος της εικόνας του Η.Β. στην φάση της αποκλιμάκωσης. Η αξιολόγηση παραμένει σταθερή για τις άλλες τρεις χώρες στα ίδια αρνητικά επίπεδα όπως και τον Ιούνιο.

Τα αξιολογικά πρόσημα διαφοροποιούνται κατά την τρίτη μέτρηση, αυτή του 2017, όπως φαίνεται και στον πίνακα 4. Το Η.Β. περνάει σταδιακά στην φάση της αποκλιμάκωσης της κρίσης. Η εικόνα της παραμένει αρνητική αλλά το αρνητικό πρόσημο μειώνεται περαιτέρω στο -0,41 και αυτό συνδυάζεται με μείωση της ορατότητας της. Η Γερμανία η οποία καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην ιεράρχηση ορατότητας (πίνακας 1) έχει εξίσου αρνητική αξιολόγηση με τιμή -0,42. Αυτά τα επίπεδα αρνητισμού της Γερμανίας στον Ελληνικό τύπο οφείλονται στο γεγονός ότι η χώρα αυτή εκτός από τη εμπλοκή της στα ζητήματα της ΕΕ και κατ' επέκταση στις βρετανικές εκλογές, την ίδια περίοδο διαχειρίζεται την ελληνική κρίση χρέους και για αυτό εμφανίζει τέτοια αρνητικότητα. Εντύπωση κάνει η αυξημένη αρνητικότητα που εμφανίζει σε αυτήν την περίοδο σε αντιδιαστολή τις δύο προηγούμενες που η αρνητική εικόνα της Γερμανίας ήταν περιορισμένη. Αυτό συμβαίνει γιατί η Γερμανία σε θέματα πολιτικής της Ένωσης προσπαθεί να αναδειχθεί ως προστάτιδα δύναμη που διαφυλάττει τα ιδανικά και τις αξίες της. Αντίθετα, εμφανίζεται ως ηγεμονική δύναμη και επιβάλλεται μέσω της δύναμης της, όταν πρόκειται για την οικονομική κρίση και μάλιστα την οικονομική κρίση της Ελλάδας. Η Γαλλία από την άλλη λαμβάνει πρωτοβουλίες για την επίλυση του ελληνικού χρέους και

συντάσσεται με το πλευρό της Ελλάδας κάτι που τυγχάνει θετικής προβολής στα Ελληνικά μέσα και αυτό ερμηνεύει τα χαμηλά επίπεδα αρνητισμού (-0,13) τα οποία καταγράφονται στην τρίτη μέτρηση. Αφού ολοκληρώθηκε η απάντηση στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα περνάμε στην απάντηση ορισμένων από τα υπόλοιπα.

Ένα κεντρικό ερευνητικό ερώτημα στις αναλύσεις που στηρίζονται στο πρωτόκολλο κωδικοποίηση «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» είναι αυτό που καταγράφηκε στο δεύτερο κεφάλαιο ως έβδομο: «Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την λειτουργία του εγχώριου κομματικού συστήματος;» Η απάντηση αυτού του ερευνητικού ερωτήματος ελέγχει την θεωρία της επαλληλίας κομματικού-επικοινωνιακού συστήματος. Το αιτιακό σχήμα, όπως έχει καταγραφεί σε προηγούμενες εμπειρικές αναλύσεις (ενδεικτικά Σαμαράς & Ιορδανίδου, 2014· Τσαγκάρης & Σαμαράς, 2015) θέτει ως ανεξάρτητη μεταβλητή την στάση του κόμματος, ως ενδιάμεση τον μηχανισμό παραγωγής των ειδήσεων και ως εξαρτημένη το περιεχόμενο των ειδήσεων και για την συγκεκριμένη έρευνα την εικόνα του Η.Β.. Οι εφημερίδες οι οποίες επελέγησαν εκπροσωπούν διαφορετικές στάσεις στο δίπολο μνημόνιο-αντιμνημόνιο και στο δίπολο δεξιά-αριστερά. Εξετάζεται το έβδομο ερώτημα σε σχέση με την αξιολόγηση της εικόνας του Η.Β.. Εάν υπάρχει διαφοροποίηση της αξιολόγησης του Η.Β. τότε η απάντηση στο έβδομο ερώτημα θα είναι θετική και θα επιβεβαιώνεται τόσο η ιδεολογική διαφοροποίηση στην πρόσληψη του Brexit όσο και η επαλληλία του κομματικού με το επικοινωνιακό σύστημα. Εάν δεν υπάρχει διαφοροποίηση τότε η απάντηση στο ερώτημα επτά θα είναι αρνητική και τότε είτε δεν θα υπάρχει ιδεολογική διαφοροποίηση είτε δεν θα ισχύει η θεωρία της επαλληλίας.

Η αξιολόγηση του Η.Β. είναι πανομοιότυπη στις δύο εφημερίδες. Σε σύνολο 1232 απεικονίσεων στην καθημερινή η αξιολόγηση είναι στο -0,53 ενώ στην Εφημερίδα των Συντακτών είναι στο -0,53 με 558 απεικονίσεις. Συμπερασματικά, η θεωρία της

επαλληλίας για την περίπτωση του Η.Β. δεν επιβεβαιώνεται καθώς και οι δύο εφημερίδες παρόλη την αντίθετη ιδεολογική τους τοποθέτηση παρουσιάζουν παρόμοια αξιολόγηση.

Επεκτείνουμε την ανάλυση και σε σχέση με την θεματολογική επικέντρωση της εφημερίδας στο Brexit. Όταν το Brexit αποτελεί το κεντρικό θέμα του δημοσιεύματος η αξιολόγηση του Η.Β. είναι -0,96 στην Καθημερινή και -0,87 στην Εφημερίδα των Συντακτών, όταν είναι σημαντικό θέμα στην Καθημερινή η αξιολόγηση είναι -0,78 και -0,74 στην Εφημερίδα των Συντακτών και όταν είναι περιφερειακό θέμα στην καθημερινή λαμβάνει στη αξιολόγηση τιμή -0,65 ενώ στην Εφημερίδα των Συντακτών -0,72. Και σε αυτήν την περίπτωση η θεωρία της επαλληλίας δεν επιβεβαιώνεται

Εξετάζουμε την απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα 7 σε σχέση με το ερευνητικό Ερώτημα 4: «Υπάρχει διαφορά στην παρουσίαση της χώρας στο καθαρά ειδησεογραφικό μέρος σε σχέση με το σχολιαστικό μέρος;» Η μεροληψία του μέσου καταγράφεται πιο έντονα στο αμιγώς σχολιαστικό από ότι στο ειδησεογραφικό μέρος. Έτσι ακόμα κι εάν η απάντηση στο έβδομο ερώτημα είναι αρνητική για το σύνολο των στοιχείων μπορεί να είναι θετική για το σχολιαστικό μέρος της εφημερίδας. Για τον λόγο αυτό εξετάζουμε την αξιολόγηση του Η.Β. σε σχέση με τον τύπο δημοσιεύματος ανά εφημερίδα. Για την Καθημερινή στο αμιγώς ειδησεογραφικό μέρος λαμβάνει τιμή -0,45 ενώ στην Εφημερίδα των Συντακτών -0,48. Στο σχολιαστικό μέρος στην Καθημερινή λαμβάνει τιμή -0,72 ενώ η Εφημερίδα των Συντακτών -0,62. Και στις δύο εξεταζόμενες εφημερίδες το Η.Β. λαμβάνει στο σχολιαστικό μέρος της εφημερίδας αρνητικότερες τιμές από το αμιγώς ειδησεογραφικό κομμάτι και δεν υπάρχει διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο εφημερίδες. Με αυτό τον τρόπο εμπεδώνεται η αρνητική απάντηση στο έβδομο ερευνητικό ερώτημα ενώ επιβεβαιώνεται το έκτο ερευνητικό ερώτημα σύμφωνα με το οποίο η εξωτερική πολιτική και η διεθνοπολιτική θέση του κράτους των Μέσων ενημέρωσης καθορίζοντας την εθνοκεντρική οπτική των Μέσων καθορίζουν κοινές απεικονίσεις των κρατών. Το ότι και οι δύο εφημερίδες έχουν

αφενός πανομοιότυπη στάση και αφετέρου σημαντικά πιο αρνητική αξιολόγηση στο σχολιαστικό από το αμιγώς ειδησεογραφικό σηματοδοτεί την λειτουργία του εθνοκεντρισμού του τύπου υπό ένα πρίσμα το οποίο προσλαμβάνει το Η.Β. ως ετερότητα.

	-2	-1	0	+1	+2	Χωρίς Αξιολόγηση	Σύνολο	Μέσος όρος
Η.Β.	(23) 3,3%	(397) 57,0%	(13) 1,9%	(25) 3,6%	(0) 0,0%	(238) 34,2%	(696) 100%	-0,60
Γαλλία	(11) 2,7%	(147) 36,2%	(8) 2,0%	(29) 7,1%	(0) 0,0%	(211) 52,0%	(406) 100%	-0,34
Γερμανία	(8) 1,7%	(167) 35,5%	(10) 2,1%	(32) 6,8%	(0) 0,0%	(253) 53,8%	(470) 100%	-0,32
ΗΠΑ	(10) 2,2%	(174) 37,4%	(12) 2,6%	(32) 6,9%	(0) 0,0%	(237) 51,0%	(465) 100%	-0,35
Σύστημα Κρατών	(85) 1,5%	(1949) 34,9%	(92) 1,6%	(326) 5,8%	(2) 0,0%	(3128) 56,0%	(5582) 100%	-0,32

Πίνακας 2. Αξιολογικό Στοιχείο Εικόνων Κρατών - Μέτρηση Ιουνίου 2016

	-2	-1	0	+1	+2	Χωρίς Αξιολόγηση	Σύνολο	Μέσος όρος
Η.Β.	(27) 4,0%	(330) 49,4%	(10) 1,5%	(40) 6,0%	(0) 0,0%	(261) 39,1%	(668) 100%	-0,51
Γαλλία	(4) 0,9%	(159) 37,3%	(5) 1,2%	(31) 7,3%	(1) 0,2%	(226) 53,1%	(426) 100%	-0,31
Γερμανία	(5) 1,1%	(195) 41,7%	(4) 0,9%	(45) 9,6%	(0) 0,0%	(219) 46,8%	(468) 100%	-0,34
ΗΠΑ	(2) 0,3%	(230) 36,7%	(10) 1,6%	(85) 13,6%	(1) 0,2%	(298) 47,6%	(626) 100%	-0,23
Σύστημα Κρατών	(82) 1,3%	(2238) 36,5%	(79) 1,3%	(566) 9,2%	(6) 0,1%	(3161) 51,5%	(6132) 100%	-0,30

Πίνακας 3. Αξιολογικό Στοιχείο Εικόνων Κρατών - Μέτρηση Ιουλίου 2016

	-2	-1	0	+1	+2	Χωρίς Αξιολόγηση	Σύνολο	Μέσος όρος
H.B.	(18) 10,0%	(168) 9,0%	(13) 11,4%	(29) 5,2%	(0) 0,0%	(198) 6,8%	(426) 7,5%	-0,41
Γαλλία	(5) 2,8%	(160) 8,6%	(15) 13,2%	(92) 16,4%	(6) 50,0%	(219) 7,5%	(497) 8,8%	-0,13
Γερμανία	(39) 21,7%	(239) 12,8%	(13) 11,4%	(66) 11,8%	(1) 8,3%	(239) 8,2%	(597) 10,5%	-0,42
ΗΠΑ	(31) 17,2%	(279) 14,9%	(20) 17,5%	(80) 14,3%	(1) 8,3%	(245) 8,4%	(656) 11,6%	-0,39

Πίνακας 4. Αξιολογικό Στοιχείο Εικόνας Κρατών- Μέτρηση 2017

4.4. Ειδησεογραφική Θεματολογία

Κατά την διάρκεια της αρχικής κωδικοποίησης μετρήθηκαν 38 θεματικές κατηγορίες που εξετάστηκαν. Για να γίνει πιο εύκολη η ανάλυση οι κατηγορίες αυτές συναθροίστηκαν με τρόπο τέτοιο, ώστε να ταιριάζουν στην παρούσα έρευνα. Σχετικά με την θεματική κατηγορία της εξόδου του Η.Β. από την ΕΕ είτε ως προεκλογικό διακύβευμα είτε ως μετεκλογικό ζήτημα πολιτικής (θέμα Brexit) δεν υπήρχε εξαρχής ως μεταβλητή στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης, δεδομένου ότι το γεγονός είναι μεταγενέστερο της συγκρότησης της αρχικής τυπολογίας. Επομένως, δημιουργήθηκε μια επιπλέον τυπολογία για να καλύψει αυτό το κενό. Η τυπολογία αυτή εξετάζει τον βαθμό της επικέντρωσης ενός θέματος στην ειδησεογραφία για το Brexit. Στην κατηγορία αυτή εξετάζεται η ειδησεογραφία για την εκλογική διαδικασία η οποία έχει την δυνατότητα να οδηγήσει σε μία ετυμηγορία υπέρ της εξόδου του ΗΒ από την ΕΕ όσο και η ειδησεογραφία για τις αντιδράσεις και την διαχείριση της νέας πραγματικότητας την οποία δημιούργησε η ετυμηγορία της Βρετανικής κοινής γνώμης. Η μεταβλητή αυτή λαμβάνει τιμές: πρώτον, η θεματική αυτή αποτελεί το κύριο θέμα του δημοσιεύματος· δεύτερον, αποτελεί σημαντική αναφορά· τρίτον, απλά αναφέρεται περιστασιακά και τέταρτον, δεν υφίσταται. Στην

συνέχεια έγιναν επιμέρους συναθροίσεις της κατηγορία αυτής με τις κατηγορίες του πρωταγωνιστικού θέματος και του σημαντικού θέματος καθώς και της περιφερειακής αναφοράς να γίνονται ένα.

Στην συνέχεια με βάση τα δεδομένα της έρευνας εξετάζεται η απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα 8: «Ποια ειδησεογραφικά θέματα επηρεάζουν την ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας;» και 9: «Ποια είναι η επίδραση που έχουν διαφορετικά ειδησεογραφικά θέματα στην απεικόνιση ενός κράτους; Υπάρχει διαφοροποίηση στην απεικόνιση ενός κράτους σε συνάρτηση με το κάθε θέμα της ειδησεογραφικής ημερησίας διάταξης στο πλαίσιο του οποίου εμφανίζεται;» Λόγοι έκτασης της εργασίας επιβάλλουν να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα χρησιμοποιώντας μόνον την δεύτερη, επικεντρωμένη στο Brexit τυπολογία και όχι την αρχική εκτεταμένη τυπολογία ειδησεογραφικών θεμάτων.

Αρχικά εξετάζεται το σύνολο των κρατών τα οποία εμφανίζονται για κάθε βαθμό επικέντρωσης του θέματος στο Brexit καθώς και η μέση αξιολόγηση τους. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να μελετηθεί η επίδραση που είχε η κεντρικότητα του θέματος του Brexit ανά χρονική περίοδο εξέτασης στο συνολικό σύστημα κρατών. Όπως καταγράφεται στον πίνακα 5 οι κατηγορίες «κεντρικό θέμα», «σημαντικό θέμα» και «περιφερειακή αναφορά» έχουν αρνητικό πρόσημο το οποίο και διατηρούν και για τις τρεις χρονικές περιόδους. Το πρόσημο αυτό είναι αρνητικότερο όσο πιο κεντρική γίνεται η αναφορά στο Brexit. Αυτό πιστοποιεί ότι η αφηγηματικές δομές οι οποίες συνδέονται με το Brexit όχι μόνον είναι τοξικές αλλά και διατηρούν διαχρονικά την τοξικότητα τους. Αυτό που μεταβάλλεται διαχρονικά είναι ο αριθμός των απεικονίσεων των κρατών οι οποίες συγκροτούνται σε σχέση με την ειδησεογραφία για το Brexit οι οποίες ανά μέτρηση μειώνονται ραγδαία.

Η ανάλυση στον πίνακα 5 συμπεριλαμβάνει το σύνολο των κρατών χωρίς να κάνει διαφοροποιήσεις ανά χώρα. Ωστόσο διαφορετικές χώρες διαδραματίζουν στην ιστορία

διαφορετικό ρόλο και οι εικόνες τους επηρεάζονται με διαφορετικό τρόπο. Καίριο σε αυτό το σημείο είναι το ζήτημα του ποιες χώρες επηρεάζονται περισσότερο από αυτήν την θεματολογία αλλά και πώς αυτή η μεταβολή εμφανίζεται διαχρονικά. Επιπρόσθετα πέρα από το βαθμό εμφάνισης σημαντικό είναι να εξεταστεί και η κεντρικότητα της αναφοράς.

Πιο εστιασμένα στην μέτρηση του Ιουνίου του 2016, η χώρα που επηρεάζεται περισσότερο από την θεματολογία για το Brexit είναι το Η.Β.. Από τις 696 απεικονίσεις του Η.Β. το 44,7% επηρεάζεται ευθέως από την σχετική με το Brexit ειδησεογραφία και είναι λογικό αναλογιζόμενοι ότι είναι ένα θέμα που αφορά άμεσα την χώρα τόσο σε εσωτερικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο κρατών. Καθότι είναι ένα ευρωπαϊκό ζήτημα εμφανίζονται αυξημένα ποσοστά απεικονίσεων ευρωπαϊκών κρατών σε αυτήν την κατηγορία. Η Γαλλία και η Γερμανία έχουν τα υψηλότερα ποσοστά. Η Γαλλία επηρεάζεται από την θεματολογία για το Brexit κατά 22,9% του συνόλου των απεικονίσεων της ενώ αντίστοιχα της Γερμανίας κατά 24,0%. Αυτά τα ποσοστά φανερώνουν τον υψηλό βαθμό συσχέτισης του δημοψηφίσματος με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, αν και είναι θέμα εσωτερικό η οποία εξέλιξη θα επηρεάσει και την ένωση και κυρίως την Γαλλία και την Γερμανία που πρωτοστατούν σε αυτήν. Επίσης, χώρες όπως είναι η Ιταλία (18,5%) και η Ισπανία (19,0%) εμφανίζουν υψηλά ποσοστά στο θεματολόγιο του Brexit καθώς οι εξελίξεις μπορεί να της επηρεάσουν άμεσα. Είναι και οι δύο χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομική κρίση και οποιαδήποτε μεταβολή στην ΕΕ μπορεί να έχει επιπτώσεις και σε αυτές.

Ενώ τον Ιούνιο του 2016 τα ποσοστά των απεικονίσεων των χωρών που επηρεάζονται από αυτό είναι υψηλά, στην αμέσως επόμενη περίοδο η κατάσταση είναι διαφορετική. Τον Ιούλιο του 2016 η ειδησεογραφία για το Brexit επηρεάζει το Η.Β.σε ποσοστό 31,0% του συνόλου των απεικονίσεων του που καταγράφονται στις δύο εφημερίδες. Αντίθετα, η δυναμική του θεματολογίου του Brexit δείχνει να έχει αποκλιμακωθεί κι έτσι επηρεάζει τις

απεικονίσεις των άλλων χωρών σε μικρότερο βαθμό. Συγκεκριμένα χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία καταγράφουν ποσοστά 13,2% και 15% του συνόλου των απεικονίσεων τους στην εν λόγω θεματική κατηγορία ενώ η Ισπανία και η Ιταλία εμφανίζουν ποσοστό 9,1% και 8,9%. αντίστοιχα. Στην τρίτη εξεταζόμενη περίοδο, στην μέτρηση του 2017, εμφανίζεται η πλήρης θεματολογική αποκλιμάκωση του Brexit. Το Η.Β. είναι η μόνη χώρα που εμφανίζει υψηλά ποσοστά με συνολική απεικόνιση των κρατών που εμφανίζονται στην θεματική κατηγορία για το Brexit 10,1%. Πλέον και οι χώρες που φαίνονται να κυριαρχούν στη Ευρώπη δεν συσχετίζονται με την συγκεκριμένη κατηγορία αλλά ούτε και χώρες που έχουν πρόβλημα. Η μόνη χώρα που εμφανίζει να συσχετίζεται σε υψηλότερο βαθμό με την θεματολογία του Brexit είναι η Ιρλανδία με ποσοστό 13%. Αυτό συμβαίνει λόγω και της γειτνίασης των δύο χωρών και των άμεσων σχέσεων τους που μπορούν να επηρεαστούν. Η ερμηνεία των ποσοστών αυτών στον ελληνικό τύπο κατά την τρίτη περίοδο σχετίζεται με την λειτουργία του ειδησεογραφικού εθνοκεντρισμού. Το θέμα του Brexit αυτό καθ' εαυτό στις δύο πρώτες μετρήσεις αναφέρθηκε περισσότερο με υψηλότερα ποσοστά γιατί οι επιπτώσεις τους μπορεί αν ήταν άμεσες και για την εξέλιξη του ελληνικού χρέους, αντίθετα οι αγγλικές εκλογές, οι οποίες αποτελούν το κυρίως φίλτρο για τις αναφορές στο Brexit αντιμετωπίζονται από τον Ελληνικό τύπο ως ένα εγχώριο πολιτικό ζήτημα του Η.Β. το οποίο που δεν έχει υψηλό βαθμό διακινδύνευσης για την ελληνική πραγματικότητα και επομένως, λαμβάνει χαμηλό βαθμό εσωτερίκευσης.

	Ιούνιος 2016		Ιούλιος 2016		Μέτρηση 2017	
	Απεικονίσεις Κρατών	Μέση Αξιολόγηση	Απεικονίσεις Κρατών	Μέση Αξιολόγηση	Απεικονίσεις Κρατών	Μέση Αξιολόγηση
Κεντρικό Θέμα	633-11,3%	-0,54	164-2,7%	-0,58	17- 0,3%	-0,59
Σημαντικό Θέμα	359-6,4%	-0,47	439-7,2%	-0,48	102-1,8%	-0,49
Περιφερειακή Αναφορά	246-4,4%	-0,46	301-4,9%	-0,50	226- 4,0%	-0,44
Δεν Υπάρχει Αναφορά	4344-77,8%	-0,27	5228-85,3%	-0,26	5317 – 93,9%	-0,28
Σύνολο	5582-100%	-0,32	6132-100%	-0,30	5662 – 100%	-0,29

Πίνακας 5. Κεντρικότητα Brexit ανά χρονολογία

4.5. Ερμηνευτική Πλαισίωση

Με βάση το πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» εξετάζεται η συνεισφορά μίας σειράς ερμηνευτικών πλαισίων στην συγκρότηση των απεικονίσεων των κρατών. Το ερμηνευτικό πλαίσιο ορίζεται ως μια γνωστική δομή που αποτελείται από οργανωμένη γνώση για καταστάσεις και άτομα (Graber, 1924:23). Ουσιαστικά στην πλαισίωση επιχειρείται να τονισθούν συγκεκριμένες πτυχές μιας ιστορίας έναντι κάποιων άλλων (Entman, 1993) Τα ερμηνευτικά πλαίσια τα οποία εξετάζονται με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης είναι τα εξής:

1. Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Εξετάζεται η σύνδεση της χώρας με την ΕΕ. Καταγράφονται μόνο οι αναφορές που γίνονται στο πλαίσιο της ΕΕ και όχι γεωγραφικές αναφορές.
2. Συγκρουσιακό πλαίσιο: Αυτό καταγράφεται όταν το περιεχόμενο της είδησης οργανώνεται από αντιθέσεις, διαφωνίες, αντιπαραθέσεις συγκρούσεις, αντιτιθέμενες απόψεις και ανταγωνισμούς. Η σύγκρουση μπορεί να ξεκινάει από μια απλή διαφωνία και κλιμακώνεται έως και το επίπεδο του πολέμου. Βασικό κριτήριο για τον εντοπισμό του

συγκρουσιακού πλαισίου κατά την κωδικοποίηση είναι να οργανώνεται το περιεχόμενο που αφορά την χώρα σε όρους δίπολου αντιπαράθεσης.

3. Πλαίσιο επιπτώσεων: η χώρα παρουσιάζεται σε όρους κόστους, επίπτωσης ή αρνητικής επίδρασης. Παρουσιάζεται να προκαλεί κόστος, επιπτώσεις ή να έχει αρνητικές επιπτώσεις στον περίγυρο της, σε άλλες χώρες. Το πλαίσιο αυτό δεν κωδικοποιείται όταν το κόστος αφορά την ίδια την ξένη χώρα.

4. Πλαίσιο προβλήματος: Η εικόνα της χώρας συγκροτείται σε όρους προβλήματος το οποίο αντιμετωπίζει. Το πρόβλημα αφορά ευθέως την χώρα (ευθεία αναφορά) ή ένα μέρος της χώρας (πλάγια αναφορά) το οποίο όμως συσχετίζεται ευθέως με την χώρα.

5. Μελοδραματικό πλαίσιο: Μια κρατική απεικόνιση μπορεί να οργανωθεί σε όρους υποκειμενοποίησης ή ανθρώπινης ιστορίας. Το πλαίσιο αυτό οργανώνει την παρουσίαση της χώρας όταν αυτή γίνεται μέσω της εξιστόρησης κάποιου δράματος, και συγκινησιακά φορτισμένων εξιστορήσεων. Το μελοδραματικό πλαίσιο οργανώνει την παρουσίαση σε ένα σενάριο με ήρωες που έχουν ευκρινείς ρόλους.

6. Πλαίσιο Στρατηγικής παρουσιάζει την χώρα σε όρους στρατηγικών κινήσεων και ενεργειών που αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της. Το πλαίσιο στρατηγική οργανώνει την παρουσίαση μίας ξένης χώρας σε ένα κείμενο όταν περιλαμβάνεται η παρουσίαση εκείνων των κινήσεων της ξένης χώρας που αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της.

7. Το Πλαίσιο Ελπίδα καταγράφει περιπτώσεις όπου η χώρα εμφανίζεται σε όρους ελπίδας και θετικών προσδοκιών. Είτε ελπίζει είτε δημιουργεί ελπίδες. Είτε έχει θετικές προσδοκίες είτε δημιουργεί θετικές προσδοκίες.

8. Πλαίσιο φόβου-απειλής. Η χώρα παρουσιάζεται σε όρους φόβου, απειλής και αρνητικών προσδοκιών για το μέλλον.

9) Πλαίσιο Κυρίαρχου/Ηγεμόνα. Η χώρα εμφανίζεται να κυριαρχεί, να ελέγχει, να ασκεί ισχύ σε διεθνές επίπεδο (η άσκηση κυριαρχίας του κράτους στο εσωτερικό του δεν εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία). Π.χ., μια χώρα μπορεί να υπερισχύει έναντι των άλλων ή να έχει μεγαλύτερη βαρύτητα η γνώμη της ή να έχει την δυνατότητα να επιβληθεί. Συνήθως, ο ηγεμόνας παρουσιάζεται να επεμβαίνει στις εσωτερικές ή εξωτερικές επιλογές ενός κράτους.

Στην συνέχεια προσεγγίζεται το ερευνητικό ερώτημα 1: «Ποια είναι η προβαλλόμενη στα Μέσα ενημέρωσης εικόνα του κράτους;» Στους πίνακες 6 έως και 8 καταγράφονται τα ερμηνευτικά πλαίσια τα οποία συγκροτούν τις εικόνες των κρατών Η.Β., Γαλλία, Γερμανία, οι οποίες συνδέονται πιο άμεσα με το Brexit ενώ για λόγους σύγκρισης καταγράφονται τα ερμηνευτικά πλαίσια τα οποία συγκροτούν την εικόνα των ΗΠΑ καθώς και του συνόλου των κρατών (σύστημα κρατών).

Το ζήτημα της ευρωπαϊκή από-ολοκλήρωσης καθιστά την σύνδεση με το ευρωπαϊκό πλαίσιο σημαντική. Η χώρα η εικόνα της οποίας έχει τα υψηλότερα επίπεδα διασύνδεσης με την ΕΕ είναι το Η.Β.. Για κάθε 100 απεικονίσεις της τον Ιούνιο του 2016 οι 64,5 συγκροτούνται σε όρους το ευρωπαϊκού πλαισίου (πίνακας 6). Όπως μειώνεται η επίδραση της θεματολογίας για το Brexit στην διαμόρφωση της εικόνας του ΗΒ μεταβάλλεται και το ποσοστό συγκρότησης της σε όρους του ευρωπαϊκού πλαισίου. Μειώνεται στο 44,8% τον Ιούλιο του 2016 (πίνακας 7) και στο 28,5% στην μέτρηση του 2017 (πίνακας 8). Το ευρωπαϊκό πλαίσιο καταγράφει επίσης υψηλά ποσοστά, στην συγκρότηση των απεικονίσεων της Γαλλίας (22,7%) και της Γερμανίας (28,9%) τον Ιούνιο του 2016. Τα ποσοστά αυτά είναι ψηλά αν και πολύ χαμηλότερα από αυτά που καταγράφονται για το Η.Β (πίνακας 6). Στην μέτρηση του Ιουλίου 2016 τα ποσοστά σύνδεσης με το ευρωπαϊκό πλαίσιο μειώνονται σημαντικά και για την Γερμανία (18,8%)

και για την Γαλλία (13,4%) ενώ στην μέτρηση του 2017 και οι τρεις χώρες έχουν παρόμοια ποσοστά σύνδεσης με το ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η κρίση εικόνας την οποία αντιμετωπίζει το Η.Β εξαιτίας του Brexit επηρεάζει τα ερμηνευτικά πλαίσια με βάση τα οποία συγκροτείται η εικόνα του. Αυτό γίνεται εμφανές στα υψηλά ποσοστά τα οποία εμφανίζει στο πλαίσιο των αρνητικών επιπτώσεων (28,4% έναντι 3,7% για Γαλλία, πίνακας 6) και στο πλαίσιο του φόβου (31,6% έναντι 9,6%). Το Η.Β. με το βρετανικό δημοψήφισμα πρόκειται να δημιουργήσει προβλήματα σε άλλες χώρες. Η κατάσταση της κρίσης διασυνδέει την χώρα τόσο με τον φόβο τον οποίο παράγει εξαιτίας των καταστάσεων αδυναμίας την οποία θα αντιμετωπίζει εξαιτίας του Brexit, όσο και εξαιτίας του φόβου τον οποίο νοιώθει. Αυτός ο βιωματικός φόβος σε μεγάλο βαθμό παράγεται και από την προεκλογική ρητορική η οποία σχετίζεται με τις προεκλογικές εκστρατείες για το δημοψήφισμα και η οποία διαχέεται στην διεθνή εικόνα του Η.Β. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις μετρήσεις του Ιουλίου 2016 και του 2017 η σύνδεση της εικόνας του Η.Β. με τον φόβο μειώνεται στο 19%. Αξιοπρόσεκτα είναι τα χαμηλά ποσοστά του πλαισίου του προβλήματος στο 7,8%. Το ποσοστό αυτό διαχρονικά παραμένει σταθερό και μάλιστα αυξάνεται. Ο περιορισμένος βαθμός σύνδεση του Η.Β. με το πλαίσιο του προβλήματος σηματοδοτεί ότι η κρίση αυτή είναι μία κρίση την οποία πρωτίστως δημιουργεί το Η.Β. και δευτερευόντως βιώνει το ίδιο, κατά την ιστορική στιγμή των μετρήσεων. Σε σύγκριση με τις άλλες χώρες το Η.Β. είναι το μόνο το οποίο έχει σταθερά ποσοστά στο 3% στο μελοδραματικό πλαίσιο, τα οποία για το συγκεκριμένο σχήμα ερμηνείας θεωρούνται υψηλά. Αυτό συμβαίνει γιατί η διενέργεια του δημοψηφίσματος και το διακύβευμα τους οδηγεί σε ακρότητες κατά την συγκρότηση των απεικονίσεων. Τα ποσοστά που υπάρχουν στο πλαίσιο της σύγκρουσης είναι εύλογα δεδομένου ότι διεξάγεται μια προεκλογική διαδικασία εντός του Η.Β. κατά την πρώτη μέτρηση αλλά και

των διεθνοπολιτικών αντιθέσεων, τις οποίες παράγει η απόφαση υπέρ του Brexit κατά τις δύο επόμενες.

Η Γερμανία είναι η χώρα που αναδεικνύεται ως κυρίαρχη. Καταγράφει σταθερά υψηλά ποσοστά οργάνωσης της εικόνας της με το πλαίσιο του κυρίαρχου ηγεμόνα (8,3% τον Ιούνιο 2016, 12,6% τον Ιούλιο, 16,1% το 2017). Το ποσοστό των απεικονίσεων της Γερμανίας το οποίο συγκροτείται με βάση το πλαίσιο του κυρίαρχου ηγεμόνα είναι πολλαπλάσιο από αυτό της Γαλλίας και του Η.Β. και σημαντικά υψηλότερο από αυτό των ΗΠΑ. Σημαντικό είναι ότι κατά τις δύο πρώτες μετρήσεις η Γερμανία καταγράφει σταθερά όχι μόνον χαμηλά επίπεδα σύνδεση με το πλαίσιο του προβλήματος αλλά και χαμηλά επίπεδα σύνδεσης με το πλαίσιο του αρνητικών επιδράσεων. Είναι μία χώρα η οποία ούτε βιώνει ούτε και δημιουργεί πρόβλημα. Στην τρίτη μέτρηση η Γερμανία αναδεικνύεται ως κυρίαρχος – ηγεμόνας στο 16,0% ενώ φαίνεται να ενέχει και επιπτώσεις. Αυτό οφείλεται όμως όχι στο βρετανικό δημοψήφισμά αλλά στον ρόλο της ως διαχειριστής της ελληνικής κρίσης χρέους. Στον αντίποδα η Γαλλία προσπαθεί και αυτή να αναδειχθεί μέσα από πρωτοβουλίες σε επίπεδο ένωσης, γι' αυτό εμφανίζει στρατηγικό πλαίσιο 28,7%. Η Γαλλία κατά την τρίτη μέτρηση ανέλαβε πρωτοβουλίες για την διαχείριση της ελληνικής κρίσης και προσπάθησε να αναβαθμίσει την θέση του μέσα στην ΕΕ. Γι' αυτό εμφανίζει και υψηλά ποσοστά στο πλαίσιο της ελπίδας.

Ενδιαφέρον επίσης, παρουσιάζει και η εξέταση της κεντρικότητας που εμφάνισε η θεματολογία του Brexit ανά πλαίσιο (πίνακες 9-11). Έτσι, στην πρώτη μέτρηση του Ιουνίου του 2016, γίνεται εμφανές ότι το συγκεκριμένο θέμα σχετίζεται ως κύριο θέμα σε ποσοστό 62,9% σε σύνολο 398 απεικονίσεων και κατά 57,1% σε σύνολο 205 αναφορών με το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Με βάση αυτό το στοιχείο μπορεί αν εξαχθεί το συμπέρασμα ότι το θέμα του Brexit αντιμετωπίζεται ως ευρωπαϊκό ζήτημα και επηρεάζει την Ε.Ε. Αυτή η θεματολογία επίσης όταν είναι κύριο θέμα σε ένα άρθρο εμφανίζεται να περιγράφει

συγκρουσιακές καταστάσεις σε ποσοστό 20,4%. Σε σύνολο απεικονίσεων 129 αλλά και καταστάσεις φόβου σε ποσοστό 23,7% με 150 απεικονίσεις. Επίσης, είναι μια θεματολογία που σχετίζεται με το πλαίσιο του προβλήματος κατά 9,2% αλλά και με μελοδραματικές αφηγήσεις κατά 2,4%. Αυτά τα στοιχεία συνιστούν την εικόνα μιας χώρας που βρίσκεται σε κρίση, γι' αυτό υπάρχουν τόσα υψηλά ποσοστά προβλήματος και φόβου, μάλιστα η κρίση αυτή είναι μια κρίση της Ε.Ε.

Στην αμέσως επόμενη περίοδο το πλαίσιο που συσχετίζουν την θεματολογία του Brexit ως κυρίαρχου θέματος κωδικοποιείται κατά 50,6% σε σύνολο 83 απεικονίσεων και κατά 45,3% σε σύνολο 199 απεικονίσεων είναι το ευρωπαϊκό, αλλά σε μικρότερο βαθμό από ότι την προηγούμενη περίοδο. Αντίθετα, έχουν αυξηθεί τα ποσοστά του προβλήματος όταν εμφανίζεται στην ειδησεογραφία ως κυρίαρχο θέμα. Το Brexit σαν ένα θέμα που είναι κυρίαρχο θεματικά όταν εμφανίζεται κωδικοποιείται συνήθως σε όρους επιπτώσεων ενώ ο φόβος και η σύγκρουση παραμένουν στα ίδια επίπεδα. Στην τελευταία υπό εξέταση περίοδο το θέμα του Brexit φαίνεται να απεικονίζεται λιγότερο ως κεντρικό ή σημαντικό θέμα. Και αυτή η μέτρηση αποδεικνύει ότι το θέμα πλέον έχει αρχίσει να αποκλιμακώνεται στα μάτια της κοινής γνώμης. Παρόλα αυτά ακόμα προκαλεί έντονα συγκρουσιακά πλαίσια, φόβο αλλά και προβλήματα. Σε αυτό το συμβάλει και το γεγονός ότι η Η.Β. βρίσκεται σε εκλογική κατάσταση και έτσι το θέμα του Brexit τυγχάνει ανάλογης λειτουργικής αξιοποίησης από τις αντίπαλες πολιτικές ομάδες.

	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	Πλαίσιο Επιπτώσεων	Θετικών Επιδράς.	Πλαίσιο Προβλήματος	Μελοδραμ. Πλαίσιο	Πλαίσιο Στρατηγικής	Πλαίσιο Ελπίδας	Πλαίσιο Φόβου	Πλαίσιο Ηγεμόνα	Πλαίσιο Σύγκρουσης	Σύνολο
Η.Β.	449- 64,5%	198-28,4%	21 - 3,0%	54-7,8%	23-3,3%	131-18,8%	32-4,6%	220-31,6%	9-1,3%	137-19,7%	696
Γαλλία	92-22,7%	13-3,2%	15 - 3,7%	44-10,8%	13-3,2%	93-22,9%	11-2,7%	39-9,6%	5-1,2%	79-19,5%	406
Γερμανία	136-28,9%	19-4,0%	10 - 2,1%	23-4,9%	6-1,3%	81-17,2%	8-1,7%	45-9,6%	39-8,3%	90-19,1%	470
ΗΠΑ	21-4,5%	32-6,9%	17 - 3,7%	28-6,0%	4-0,9%	108-23,2%	13-2,8%	64-13,8%	24-5,2%	115-24,7%	465
Σύστημα Κρατών		370-6,6%	94 -1,7%	379-6,8%	84-1,5%	951-17,0%	132-2,4%	636-11,4%	114-2,0%	1028-18,4%	5582

Πίνακας 6. Ερμηνευτικά Σχήματα ανά Κράτος - Ιούνιος 2016

	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	Πλαίσιο Επιπτώσεων	Θετικών Επιδράσεων	Πλαίσιο Προβλήματος	Μελοδραμ. Πλαίσιο	Πλαίσιο Στρατηγικής	Πλαίσιο Ελπίδας	Πλαίσιο Φόβου	Πλαίσιο Ηγεμόνα	Πλαίσιο Σύγκρουσ.	Σύνολο
Η.Β.	299-44,8%	157-23,5%	7-1,0%	56-8,4%	18-2,7%	162-24,3%	10-1,5%	130-19,5%	14-2,1%	88-13,2%	688
Γαλλία	57-13,4%	5-1,2%	1-0,2%	42-9,9%	8-1,9%	93-21,8%	3-0,7%	56-13,1%	11-2,6%	72-16,9%	426
Γερμανία	88-18,8%	10-2,1%	1-0,2%	25-5,3%	3-0,6%	135-28,8%	2-0,4%	52-11,1%	59-12,6%	76-16,2%	468
ΗΠΑ	28-4,5%	22 - 3,5%	12-1,9%	24-3,8%	9-1,4%	141-22,5%	11-1,8%	46-7,3%	26-4,2%	119-19,0%	626
Σύστημα Κρατών		289 - 4,7%	51-0,8%	448-7,3%	92-1,5%	1182-19,3%	73-1,2%	626-10,2%	160-2,6%	976-15,9%	6.132

Πίνακας 7. Ερμηνευτικά Σχήματα ανά Κράτος - Ιούλιος 2016

	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	Πλαίσιο Επιπτώσεων	Θετικών Επιδράσεων	Πλαίσιο Προβλήματος	Μελοδραμ. Πλαίσιο	Πλαίσιο Στρατηγικής	Πλαίσιο Ελπίδας	Πλαίσιο Φόβου	Πλαίσιο Ηγεμόνα	Πλαίσιο Σύγκρουσης
Η.Β.	121-28,4%	30-7,0%	7-1,6%	47-11,0%	15-3,5%	93-21,8%	19-4,5%	81-19,0%	10-2,3%	88-20,7%
Γαλλία	136-27,4%	26-5,2%	50-10,1%	48-9,7%	3-0,6%	140-28,2%	52-10,5%	76-15,3%	19-3,8%	84-16,9%
Γερμανία	196-32,8%	62-10,4%	30-5,0%	17-2,8%	6-1,0%	195-32,7%	17-2,8%	39-6,5%	96-16,1%	134-22,4%
ΗΠΑ	30-4,6%	57-8,7%	37-5,6%	52-7,9%	5-0,8%	234-35,7%	18-2,7%	64-9,8%	63-9,6%	134-20,4%
Σύστημα Κρατών		333-5,9%	187-3,3%	462-8,2%	75-1,3%	1381-24,4%	178-3,1%	506-8,9%	237-4,2%	1005-17,7%

Πίνακας 8. Ερμηνευτικά Σχήματα ανά Κράτος - Μέτρηση 2017

Το Brexit είναι	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	Πλαίσιο Επιπτώσεων	Θετικών Επιδράς.	Πλαίσιο Προβλήματος	Μελοδραμ. Πλαίσιο	Πλαίσιο Στρατηγικής	Πλαίσιο Ελπίδας	Πλαίσιο Φόβου	Πλαίσιο Ηγεμόνα	Πλαίσιο Σύγκρουσης
Κύριο Θέμα	398-62,9%	98-15,5%	10-1,6%	58-9,2%	15-2,4%	141 -21,7%	23-3,6%	150-23,7%	22-3,5%	129-20,4%
Σημαντικό Θέμα	205-57,1%	62-17,3%	9-2,5%	19-5,3%	3-0,8%	87 – 18,9%	17-4,7%	69-19,2%	14-3,9%	55-15,3%
Περιφερειακό	110-44,7%	23-9,3%	6-2,4%	14-5,7%	6-2,4%	110 – 23,3%	10-4,1%	55-22,4%	7-2,8%	51-20,7%
Δεν αναφέρεται	558-12,8%	187-4,3%	69-1,6%	288-6,6%	60-1,4%	1994 – 20,4%	82-1,9%	362-8,3%	71-1,6%	793-18,3%

Πίνακας 9. Ερμηνευτικά Σχήματα Ειδήσεις για Δημοψήφισμα/Brexit - Ιούνιος 2016

Το Brexit είναι	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	Πλαίσιο Επιπτώσεων	Θετικών Επιδράσεων	Πλαίσιο Προβλήματος	Μελοδραμ. Πλαίσιο	Πλαίσιο Στρατηγ.	Πλαίσιο Ελπίδας	Πλαίσιο Φόβου	Πλαίσιο Ηγεμόνα	Πλαίσιο Σύγκρουσ.
Κύριο Θέμα	83-50,6%	29-17,7%	2-1,2%	25-15,2%	6-3,7%	57-34,8%	5-3,0%	39-23,8%	5-3,0%	28-17,1%
Σημαντικό Θέμα	199-45,3%	63-14,4%	2-0,5%	43-9,8%	7-1,6%	156-35,5%	10-2,3%	74-16,9%	36-8,2%	70-15,9%
Περιφερειακό	105-34,9%	32-10,6%	2-0,7%	34-11,3%	5-1,7%	71-23,6%	3-1,0%	37-12,3%	16-5,3%	32-10,6%
Δεν αναφέρεται	493-9,4%	165-3,2%	45-0,9%	346-6,6%	74-1,4%	898-17,2%	55-1,1%	476-9,1%	103-2,0%	846-16,2%

Πίνακας 10. Ερμηνευτικά Σχήματα Ειδήσεις για Δημοψήφισμα/ Brexit - Ιούλιος 2016

Το Brexit είναι	Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	Πλαίσιο Επιπτώσεων	Θετικών Επιδράσεων	Πλαίσιο Προβλήματος	Μελοδραμ. Πλαίσιο	Πλαίσιο Στρατηγ.	Πλαίσιο Ελπίδας	Πλαίσιο Φόβου	Πλαίσιο Ηγεμόνα	Πλαίσιο Σύγκρουσης
Κύριο Θέμα	10-58,8%	1 -5,9%	0-0,0%	3-17,6%	0-0,0%	7-41,2%	1-5,9%	3-17,6%	0-0,0%	4-23,5%
Σημαντικό Θέμα	53-52,0%	20 -19,6%	4-3,9%	12-11,8%	2-2,0%	32-31,4%	6-5,9%	26-25,5%	6-5,9%	20-19,6%
Περιφερειακό	98-43,4%	18 – 8,0%	9-4,0%	14-6,2%	4-1,8%	78-34,5%	13-5,8%	27-11,9%	13-5,8%	46-20,4%
Δεν αναφέρεται	656-12,3%	294 – 5,5%	174-3,3%	433-8,1%	69-1,3%	1264-23,8%	158-3,0%	450-8,5%	218-4,1%	935-17,6%

Πίνακας 11. Ερμηνευτικά Σχήματα Ειδήσεις για Δημοψήφισμα/ Brexit - Μέτρηση 2017

Τα κρατικά υποκείμενα που έχουν αναδειχθεί μέσα από την θεματική κατηγορία του Brexit είναι πρωτίστως το Η.Β., η Γερμανία και η Γαλλία. Πιο αναλυτικά εξετάζεται το ερευνητικό ερώτημα σχετικά με το πώς η θεματική αναφορά στο Brexit σχετίζεται με τα πλαίσια ανά χώρα. Αυτό μπορεί να εξεταστεί μέσα από τον πίνακα 12.

Όπως γίνεται φανερό από τον πίνακα η Η.Β. εμφανίζει κατά 88,6% στην ειδησεογραφία που αφορά το Brexit και κατά 30,2% τα θέματα άπτονται τις υπόλοιπης ειδησεογραφίας. Η Γερμανία φαίνεται να έχει και αυτή εστίασει στο θέμα του Brexit. Το 47,9% των θεμάτων της σχετίζονται με το Brexit και μόνο κατά 24,4% σχετίζεται με άλλα θέματα. Γενικότερα φαίνεται για το Η.Β. το θέμα του Brexit να σχετίζεται με το πλαίσιο επιπτώσεων σε ποσοστό 41,2% με πλαίσιο προβλήματος 15,8% και με το πλαίσιο σύγκρουσης κατά 30,2% αντίθετα τα ποσοστά που λαμβάνει στις αντίστοιχες πλαισιώσεις στην υπόλοιπη θεματολογία είναι πιο χαμηλά. Αυτό σημαίνει ότι το βρετανικό δημοψήφισμα δημιουργεί για το Η.Β. μια εικόνα κρίσης.

Η Γερμανία από την άλλη σχετικά με την θεματολογία που άπτεται στο Brexit, εμφανίζεται με υψηλά ποσοστά στο πλαίσιο της στρατηγικής με ποσοστό 28,4% και στο πλαίσιο φόβου κατά 14,4%. Αυτό αποδεικνύει, ότι η Γερμανία αντιμετωπίζει στρατηγικά το ζήτημα του Brexit με τρόπο που να μπορεί να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα της. Το πλαίσιο του φόβου αναδεικνύει το φόβο που προκαλεί το συγκεκριμένο θέμα ως προς το μέλλον της Ευρώπης. Ως προς το πλαίσιο της στρατηγικής με τον ίδιο τρόπο άπτεται η θεματολογία του Brexit και για την Γαλλία με ποσοστό 25,2%. Όμως, αντίθετα η Γαλλία δεν φαίνεται να έχει πλαίσιο φόβου απειλής στην συγκεκριμένη κατηγορία. Αντίθετα εμφανίζει συγκρουσιακό πλαίσιο και αυτό εντοπίζεται στην διαμάχη με την Γερμανία για τον τρόπο διαχείρισης.

	H.B.		Γερμανία		Γαλλία	
	Ειδήσεις για Brexit	Όλα τα άλλα θέματα	Ειδήσεις για Brexit	Όλα τα άλλα θέματα	Ειδήσεις για Brexit	Όλα τα άλλα θέματα
Ευρωπαϊκό Πλαίσιο	499 – 88,6%	370 – 30,2%	93-47,9%	327-24,4%	70-44,0%	215-18,4%
Πλαίσιο Αρνητικών Επιπτώσεων	232-41,2%	153-12,5%	7-3,6%	84-6,3%	3-1,9%	41-3,5%
Πλαίσιο Θετικών Επιδράσεων	16-2,8%	19-1,5%	2-1,0%	39-2,9%	4-2,5%	62-5,3%
Πλαίσιο Προβλήματος	89-15,8%	68-5,5%	6-3,1%	59-4,4%	6-3,8%	128-10,9%
Μελοδραματικό Πλαίσιο	32-5,7%	24-2,0%	0-0,0%	15-1,1%	0-0,0%	24-2,1%
Πλαίσιο Στρατηγικής	207-36,8%	179-14,6%	55-28,4%	356-26,5%	40-25,2%	286-24,5%
Πλαίσιο Σύγκρουσης	170-30,2%	143-11,7%	28-14,4%	272-20,3%	21-13,2%	214-18,3%
Πλαίσιο Ελπίδα	40-7,1%	21-1,7%	3-1,5%	24-1,8%	2-1,3%	64-5,5%
Πλαίσιο Φόβου	249-44,2%	182-14,8%	28-14,4%	108-8,1%	14-8,8%	157-13,4%
Πλαίσιο Ηγεμόνα	17-3,0%	16-1,3%	38 -19,6%	156-11,6%	7-4,4%	28-2,4%
Σύνολο	563	1227	194	1341	159	1169

Πίνακας 12. Πλαισίωση για Ειδησεογραφία Brexit ανά Χώρα

Σε αυτό το σημείο μπορούμε να εξετάσουμε το ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τον βαθμό που η διασύνδεση με την Ε.Ε. (το Ευρωπαϊκό σχήμα) επηρεάζει την αξιολόγηση των Κρατών. Επίσης, μπορεί να διαπιστωθεί το πως αυτό διαφοροποιείται σε σχέση με το ειδησεογραφικό συγκείμενο του Brexit.

Στην περίπτωση του Η.Β. η συγκρότηση της εικόνας της χώρας σε όρους ευρωπαϊκού πλαισίου της καθιστά ακραία αρνητική τόσο στην ειδησεογραφία η οποία αφορά το Brexit (-0,89, N=499) όσο και σε αυτή η οποία δεν αφορά το Brexit (-0,72, N=370). Αυτό το ποσοστό αρνητισμού αντιστοιχούν σε κατάσταση μεγάλης κρίσης και παρατηρούνται σε χώρες που αντιμετωπίζουν εμπόλεμες καταστάσεις (π.χ. Συρία). Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν η λιγότερο αρνητική αξιολόγηση του Η.Β. καταγράφεται στις ειδήσεις οι οποίες δεν αφορούν το Brexit και στις οποίες δεν υπάρχει σύνδεση με το ευρωπαϊκό σχήμα (-0,22, N=857), δηλαδή στις ειδήσεις όπου η εικόνα του Η.Β. έχει τον χαμηλότερο δυνατό βαθμό σύγκρισης με το φαινόμενο της ευρωπαϊκής από-

ολοκλήρωσης, τον ρόλο της σε αυτό και συνεπώς της διαδικασίας κατασκευής της ως προς την ετερότητα για την ευρωπαϊκή ένωση, η οποία παραμένει.

Σχετικά με την Γαλλία φαίνεται, ότι για όλη την υπόλοιπη ειδησεογραφία εκτός του Brexit η συγκρότηση της εικόνας της Γαλλίας σε όρους του Ευρωπαϊκού Πλαισίου την καθιστά λιγότερο αρνητική (από -0,27 όταν δεν υπάρχει πέφτει στο -0,16 όταν υπάρχει. Αυτό συνδέεται με τις προσπάθειες της Γαλλίας να αναλάβει πρωτοβουλίες για την επίλυση της κρίσης. Αντίθετα στην περίπτωση της ειδησεογραφίας για το Brexit η διασύνδεση της χώρας με το Ευρωπαϊκό πλαίσιο αυξάνουν τα επίπεδα αρνητισμού από -0,27 όταν δεν υπάρχει σε -0,40 όταν υπάρχει. Η εκλογική διαδικασία η οποία οδηγεί στο Brexit, καθώς και η διαχείριση των σχετικών πολιτικών μετά το δημοψήφισμα παράγει μία αφήγηση, η οποία καθιστά την διασύνδεση με το ευρωπαϊκό πλαίσιο τοξική και για την Γαλλία, αλλά πολύ λιγότερο τοξική από ότι για την Γερμανία και το Η.Β.. Η τοξικότητα αυτή συναρτάται με το φαινόμενο της ευρωπαϊκής από-ολοκλήρωσης.

Παρατηρείται ότι δεν υπάρχει ουσιαστική διαφοροποίηση. Το ειδησεογραφικό συγκείμενο του Brexit δεν κάνει την σύνδεση της Γερμανίας με την ΕΕ πιο αρνητική από ότι ήδη είναι. Συγκεκριμένα η αξιολόγηση που λαμβάνει η Γερμανία για όλη την υπόλοιπη ειδησεογραφία έλαβε -0,52 ενώ για το Brexit έλαβε -0,54 . Αυτό συμφωνεί με τα βασικά ευρήματα της έρευνας του Τάκα (2017) όπου η Γερμανία δεν θεωρεί ότι είναι υπεύθυνη για την κρίση που βιώνει το Η.Β. και δεν καταγράφει αυτή την ευθύνη στην εικόνα της.

Αυτό επιβεβαιώνεται και από την διερεύνηση της επίδρασης, που έχει στην αξιολόγηση της Γερμανίας η διασύνδεση με το πλαίσιο του κυρίαρχου-ηγεμόνα. Στην ειδησεογραφία η οποία δεν αφορά το Brexit οι προβολές ηγεμονικής ισχύος αυξάνουν το αρνητικό πρόσημο της Γερμανίας από το -0,29 (όταν δεν υπάρχουν) στο ακραίο -

0,87. Στην ειδησεογραφία η οποία αφορά το Brexit η διασύνδεση με το πλαίσιο του κυρίαρχου-ηγεμόνα καθιστά την εικόνα της Γερμανίας αρνητικότερη: από -0,38 όταν δεν υπάρχει σε -0,68 όταν υπάρχει η διασύνδεση με το πλαίσιο του ηγεμόνα. Το εύρος αυτής της μεταβολής είναι μικρότερο στην ειδησεογραφία για το Brexit. Παρατηρούμε ότι οι ηγεμονικές προβολές της Γερμανίας καθιστούν την εικόνα της αρνητικότερη αλλά ο αρνητισμός αυτός καθίσταται μειωμένος στο συγκείμενο του Brexit. Το εύρημα αυτό συμφωνεί με τα αποτελέσματα του Τάκα για την απεικόνιση του Brexit στον Γερμανικό τύπο και επεκτείνει την λογική τους. Ο Τάκας (2017) αναφέρει ότι η Γερμανία δεν επιθυμεί να φανεί ως ηγεμόνας αλλά ως προστάτης της ΕΕ και με αυτόν τον τρόπο αντιμετωπίζει το Η.Β ως τον «άλλο» αυτόν που προσπαθεί να καταστρέψει την κοινή πορεία των κρατών της ΕΕ, γίνεται δηλαδή η δαιμονοποιημένη ετερότητα.. Εδώ διαφαίνεται από την ειδησεογραφία του Brexit ότι το γεγονός έχει την δυνατότητα να λειτουργήσει διορθωτικά στην εικόνα της Γερμανίας. Αυτό, μπορεί να λειτουργήσει ως υπόθεση εργασίας για περαιτέρω έρευνα σε διαφορετικές διαστάσεις της εικόνας της Γερμανίας

4.6 Συμπεράσματα

Το Πρωτόκολλο State mapping προσφέρει την βάση πάνω στην οποία μπορούν να διενεργηθούν διάφορες μελέτες για την καταγραφή των απεικονίσεων των κρατών. Μέσα από τις μετρήσεις που έχουν προηγηθεί μπορούν να εξαχθούν συγκρίσεις και συμπεράσματα για την εικόνα κάθε κράτους. Στην παρούσα ανάλυση επιλέχθηκαν τρεις περίοδοι οι οποίες σχετίζονται με το Brexit.

Τα στοιχεία που προέκυψαν από την συγκριτική ανάλυση αυτών των περιόδων επέτρεψαν να διαπιστωθεί ο τρόπος, που το βρετανικό δημοψήφισμά μετέβαλε τις

απεικονίσεις των κρατών διαχρονικά . Ενώ το Η.Β. ήταν μια χώρα αρχικά μακριά από την ελληνική πραγματικότητα λόγω των φόβων για τις επιπτώσεις που θα είχε έγινε ένα γεγονός που αύξησε τις απεικονίσεις της. Αργότερα όμως, όταν η κατάσταση είχε αποκλιμακωθεί οι απεικονίσεις μειώθηκαν καθώς οι βρετανικές εκλογές αντιμετωπίστηκαν ως ένα γεγονός καθαρά εσωτερικό.

Η αξιολόγηση είναι μια τιμή που μπορεί να επηρεάσει την εικόνα μιας χώρας. Το βρετανικό δημοψήφισμα δημιούργησε μια εικόνα αρκετά αρνητική για το Η.Β. . Τα επίπεδα της πλησιάζουν αυτά μιας χώρας που βιώνει πόλεμο. Όχι μόνο η μέση αξιολόγηση της είναι μεγάλη αλλά και οι ακραίες τιμές είναι σε μεγάλα ποσοστά. Ενώ όμως τα αρνητικά ποσοστά πέφτουν, αυξάνονται αυτά της Γερμανίας καθώς στη Τρίτη μέτρηση προσπαθεί να αναδειχθεί ως ηγεμόνας μέσα από την διαχείριση της ελληνικής κρίσης. Από την άλλη η Γαλλία λαμβάνει θετικές πρωτοβουλίες για την Ένωση γι' αυτό θετική αξιολόγηση

Σημαντικό είναι και τον κομμάτι της κεντρικότητας του θέματος του Brexit. Η θεματολογία του βρετανικού δημοψηφίσματος ήταν κεντρικό ζήτημα και χαρακτήρισε τις εικόνες του Η.Β., της Γαλλίας και της Γερμανίας και στις τρεις εξεταζόμενες περιόδους. Από την άλλη η θεωρία της επαλληλίας δεν επιβεβαιώθηκε μέσα από την μελέτη αυτή, καθώς οι απεικονίσεις και από τις δύο εξεταζόμενες εφημερίδες εμφάνισαν ίδια ποσοστά σε κοινές μεταβλητές.

Κεφάλαιο 5

Αποτυπώσεις Ισχύος στο Διεθνές Σύστημα

5.1. Εισαγωγικές Σημειώσεις: Στοχοθεσία και Οδικός Χάρτης

Αφού στα προηγούμενα κεφάλαια προσεγγίστηκε ο παράγοντας της ισχύος στις απεικονίσεις των κρατών στα Μέσα ενημέρωσης με βάση την συμβατική διαδικασία αξιοποίησης του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping», στο παρόν κεφάλαιο περνάμε σε προσεγγίσεις οι οποίες βρίσκονται πιο κοντά στον πυρήνα των θεωριών του πεδίου των Διεθνών Σχέσεων. Το κεφάλαιο απαρτίζεται από τρία μέρη καθένα από τα οποία αντιστοιχεί σε μία φάση της ερευνητικής διαδικασίας: πρώτον, παρουσίαση θεωρητικού πλαισίου· δεύτερον, συγκρότηση καινούργιου πρωτοκόλλου κωδικοποίησης και τρίτον, παρουσίαση αποτελεσμάτων.

Στο πρώτο μέρος βασικός στόχος είναι η αποσαφήνιση του όρου της ισχύος και η ανάλυση των χαρακτηριστικών που την απαρτίζουν. Αρχικά, ορίζεται η έννοια της ισχύος, αποτυπώνεται ο τρόπος που την αντιμετωπίζουν διαφορετικές σχολές σκέψης και καταγράφονται οι βασικοί συντελεστές της ισχύος. Αναλύονται οι έννοιες της ισορροπίας και της εξισορρόπησης ισχύος και αναλύονται οι διάφορες εκφάνσεις της. Τέλος, αποσαφηνίζεται ο ορισμός του ηγεμόνα. Η αποσαφήνιση της έννοιας της ισχύος

και η συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου αποσκοπεί τόσο στην συγκρότηση νέων ταξινομικών συστημάτων προς εμπλουτισμό του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης όσο και στην επέκταση του συστήματος υποθέσεων εργασίας, οι οποίες μπορούν να ελεγχθούν με βάση το πρωτόκολλο αυτό.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τα καινούργια ταξινομικά συστήματα τα οποία ενσωματώνονται στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης. Μέσα από την διαδικασία της εμπειρικής θεμελίωσης προέκυψαν καινούργιες διακριτές κατηγοριοποιήσεις, επιτρέποντας την παραμετροποίηση των εννοιών και των παραγόντων της ισχύος, όπως προέκυψαν μέσα από την θεωρητική θεμελίωση του πεδίου των διεθνών σχέσεων. Τέλος στο τρίτο μέρος παρουσιάζονται κεντρικά ευρήματα.

5.2. Θεωρητικό Πλαίσιο

5.2.1 Ορισμός Ισχύος

Η συγκρότηση του εννοιολογικού πλαισίου ξεκινά από τον ορισμό της έννοιας της ισχύος. Στην διαδικασία αυτή αξιοποιούνται ως αναλυτικά εργαλεία οι έννοιες του «βασικού ορισμού γένους» και του «κανονιστικού ορισμού». Οι δύο αυτές έννοιες αντλούνται από το πεδίο της Διδακτικής και Παιδαγωγικής (Ματσαγγούρας, 2011) και προσαρμόζονται για χρήση στο πεδίο των Διεθνών Σχέσεων. Ο βασικός ορισμός γένους έχει περιγραφικό χαρακτήρα και είναι αρκετά ευρύς, ώστε να περιλαμβάνει τα στοιχεία τα οποία η κοινή χρήση αποδίδει στην οριζόμενη έννοια, αλλά και αρκετά περιοριστικός, ώστε να αντιδιαστέλλει την οριζόμενη από άλλες παρεμφερείς έννοιες. Οι κανονιστικοί ορισμοί που προτείνονται στην βιβλιογραφία δεν έχουν διαπολιτιστικό και διαχρονικό χαρακτήρα, αλλά εκφράζουν ότι η εμπειρία, η θεωρία και

η έρευνα έχουν σε μια δεδομένη στιγμή διαμορφώσει ή επιχειρούν να διαμορφώσουν την πράξη. Οι κανονιστικοί ορισμοί διαφέρουν μεταξύ τους. Αποκαλύπτουν όχι μόνο την ειδίκευση του συγγραφέα αλλά και την προέλευσή του από την σχολή του αυτού επιστημονικού κλάδου. Η προσαρμογή των δύο αναλυτικών εννοιών από το ένα πεδίο στο άλλο υπήρξε εξαιρετικά ήπια και είχε την μορφή της απάλειψης κάθε αναφοράς από το πεδίο της Διδακτικής και Παιδαγωγικής. Μία άλλη προσαρμογή η οποία πρέπει να γίνει αφορά στις διαφορετικές συμπαραδηλώσεις του όρου «κανονιστικό» στα δύο επιστημονικά πεδία, εξαιτίας των οποίων γίνεται η μετατροπή του όρου «κανονιστικός ορισμός» στο πιο αξιολογικά ουδέτερο για το πεδίο των Διεθνών Σχέσεων όρο: «μερικός ορισμός».

Η έννοια της «ισχύος» τυγχάνει ευρείας χρήσης στις Διεθνείς Σχέσεις. Παρότι η έννοια της ισχύος χρησιμοποιείται συνεχώς δεν έχει δοθεί ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός που να μπορεί να περιγράψει πλήρως την δράση της (Keohane & Nye, 1989:11). Η ισχύς δεν μπορεί να ορισθεί με ακρίβεια επειδή περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δράσης και μπορεί να μεταφράζεται διαφορετικά όχι μόνο ανάμεσα στις διαφορετικές σχολές σκέψης αλλά οι απόψεις ποικίλουν και ανάμεσα σε αναγνωρισμένους επιστήμονες (Κωνσταντόπουλος, 2010: 113-120).

Αν και όλες οι σχολές σκέψης την χρησιμοποιούν, καμία άλλη δεν την τοποθετεί στον πυρήνα της ιδεολογίας της όσο ο ρεαλισμός (Wight, 2005:133). Σύμφωνα με τη ρεαλιστική σχολή σκέψης το κράτος είναι η βασική μονάδα του συστήματος. Ο Bull (2001:63) θεωρεί το κράτος φορέα ισχύος που προωθεί τα δικά του συμφέροντα και κατά συνέπεια το πεδίο των διεθνών σχέσεων επικεντρώνεται στις σχέσεις ανάμεσα στα κράτη σε ένα άναρχο σύστημα και τα διλήμματα ασφάλειας, που αυτό δημιουργεί. Μία πρώτη και καθοριστική θεωρητικοποίηση της έννοιας της ισχύος προσφέρει ο Θουκυδίδης στην ανάλυση των αιτιών του Πελοποννησιακού Πολέμου. Ως κύρια αιτία

του πολέμου ανέδειξε την αυξανόμενη ισχύ της Αθήνας η οποία φόβισε τη Σπάρτη. Στην διαπίστωση αυτή του Θουκυδίδη εδράζεται η σχολή του Ρεαλισμού (Πλατιάς, 2000:61). Κατά τον ρεαλισμό ο κυριότερος στόχος των κρατών είναι η απόκτηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ισχύος, ώστε να υπερτερούν συγκριτικά από τα άλλα κράτη (Morgenthau, 2005· Waltz, 2011). Σύμφωνα με τον Meirsheimer (2009:41), για όλους τους ρεαλιστές η ισχύς βρίσκεται «στην καρδιά του πώς τα κράτη σκέφτονται τον κόσμο γύρω τους». Η απόκτηση ισχύος επιτρέπει στα κράτη να διατηρήσουν την ύπαρξή τους, τα προστατεύει από ενδεχόμενους κινδύνους σε ένα άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα όπου επικρατούν διλήμματα ασφαλείας (Herz, 1950:157-180· Gilpin, 2006:154· Meirsheimer, 2009:83· Πλατιάς, 2009:18-19)

Ο Mearsheimer (2011:269) εκλαμβάνει την ισχύ ως αυτοσκοπό. Θεωρεί ότι η απόκτησή της αποτελεί τον λόγο ύπαρξης του κράτους και διαδραματίζει τόσο ζωτικό ρόλο όσο το χρήμα για την οικονομία (Mearsheimer, 2007:42). Στην ίδια αναλογία προβαίνει και ο Wolfers (1962:105) αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα και τον ρόλο της επιρροής στην διεθνή πολιτική. Κύριο σκοπό αποτελεί η απόκτηση ισχύος και για τον Schuman (1993:36) ο οποίος αναφέρει ότι αν και η ισχύς είναι αρχικά το μέσο για την επίτευξη στόχων εν τέλει γίνεται ο βασικός σκοπός. Ο Morgenthau (1972:71) θεωρεί ότι τα κράτη επιθυμούν ισχύ στο μέγιστο βαθμό, καθώς αποτελεί ένα καθολικό νόμο βαθιά ριζωμένο στην ανθρώπινη φύση.

Για άλλους θεωρητικούς η ισχύς μεταφράζεται ως έλεγχος (Morgenthau, 1967· Hart, 1976). Με αυτόν τον τρόπο την εκλαμβάνει ο Morgenthau (1967:25-26) σύμφωνα με τον οποίο η ισχύς είναι: «ο έλεγχος εκ μέρους του ανθρώπου του μυαλού και των πράξεων των άλλων ανθρώπων», ενώ η πολιτική αποτελεί: «έναν αγώνα για ισχύ». Αντίστοιχα ο Hart (1976: 289, 303) αντιλαμβάνεται την ισχύ ως τον έλεγχο πάνω σε

συγκεκριμένα υποκείμενα, πάνω σε δρώντες, σε πόρους και γεγονότα καθώς και αποτελέσματα.

Η ισχύς βέβαια μπορεί να είναι απλά ένα μέσο, όπως αναφέρει ο Waltz (2011:269). Ένα μέσο για την επίτευξη πολιτικών σκοπών, ο κυριότερος από τους οποίους είναι η επιβίωση. Ο Kindleberger (1970:56, 65) θεωρεί ότι η ισχύς δεν είναι μόνο μέσο αλλά την διακρίνει σε μέσα και στόχους που δρουν συμπληρωματικά: τα μέσα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθεί ο σκοπός. Ο Πλατιάς (2000:61) αναφέρει ότι η ισχύς δεν συνιστά μόνο μέσο αλλά είναι και σκοπό. Πολλοί μελετητές προβαίνουν σε κατηγοριοποιήσεις της ισχύος. Ο Carr (1981:108) διέκρινε τρεις κατηγορίες ισχύος σε διεθνές επίπεδο: στρατιωτική, οικονομική και ισχύ πάνω στη διαμόρφωση γνώμης (power over opinion). Ο Mearsheimer (2009:130) διακρίνει δύο είδη ισχύος, στενά συνδεδεμένα μεν αλλά μη ταυτιζόμενα: την λανθάνουσα ισχύ (latent power) και τη στρατιωτική ισχύ. Ο Gilpin (1981:33) περιλαμβάνει τις οικονομικές, στρατιωτικές και τεχνολογικές ικανότητες των κρατών στην έννοια της ισχύος.

Σε αυτό το σημείο δύο είναι τα βασικά ερωτήματα που προκύπτουν: Πρώτον, ποια είναι η επίδραση που έχει το είδος της ισχύος, το οποίο κατέχει κάθε κράτος στις απεικονίσεις του συστήματος κρατών και δεύτερον πως μπορεί να παραμετροποιηθεί το είδος της ισχύος ως στοιχείο των απεικονίσεων του κράτους; Με το πρώτο ερώτημα εξετάζεται η ισχύς ως μία ανεξάρτητη μεταβλητή η οποία καθορίζει τις αναπαραστάσεις των κρατών ως εξαρτημένη μεταβλητή και με το δεύτερο ερώτημα εξετάζεται η απεικόνιση του είδους της ισχύος ως μέρος της εξαρτημένης μεταβλητής. Το πρώτο ερώτημα μας βοηθά να επεκτείνουμε τα υπάρχοντα αιτιακά σχήματα για τον έλεγχο των απεικονίσεων του συστήματος κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης (Σαμαράς & Ιορδανίδου, 2016· Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2016· Τσαγγάρης & Σαμαράς, 2015) προσθέτοντας ως ανεξάρτητη μεταβλητή την ισχύ του κράτους. Το δεύτερο ερώτημα

κατευθύνει τον εμπλουτισμό του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης ο οποίος αποτελεί τον βασικό στόχο αυτής της ανάλυσης. Η παραμετροποίηση της ισχύος είτε ως στοιχείο της αδρής πραγματικότητας (real world indicator – πρώτη ερώτηση) είτε ως μέρος των αναπαραστάσεων προϋποθέτει ένα συγκροτημένο ταξινομικό σύστημα των μορφών ισχύος το οποίο θα μπορέσει να αξιοποιηθεί ως τιμή της μεταβλητής ισχύος. Οι προαναφερθείσες θεωρίες των Carr (1981), Gilpin (1981) και Mearsheimer (2009) μπορούν να αξιοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Η περαιτέρω επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας αποβλέπει σε αυτόν τον στόχο.

Αν η ισχύς χρησιμοποιείται ως μέσο, πρέπει να έχει και τα ανάλογα αποτελέσματα, όπως αναφέρουν οι Barnett & Duvall (2005:3-4). Στο έργο τους θεωρούν ότι μέσα από την ισχύ οι δρώντες διαμορφώνουν τις ικανότητες τους και μπορούν να καθορίσουν τις καταστάσεις αλλά και την μοίρα τους. Η ισχύς λαμβάνει τέσσερις διακριτές εκφράσεις: πρώτον, την υποχρεωτική ισχύ που επιτρέπει σε έναν δρώντα να έχει τον έλεγχο ενός άλλου δρώντα μέσα από την αλληλεπίδραση, δεύτερον, τη θεσμική ισχύ όπου ο έλεγχος ενός δρώντα είναι άμεσος σε έναν άλλο, τρίτον, τη δομική ισχύ όπου ο έλεγχος που ασκείται είναι έμμεσος και τέταρτον, την παραγωγική ισχύ, την κοινωνική διάχυση της παραγωγής της υποκειμενικότητας σε συστήματα νοήματος και σημαντικότητας.

Μια άλλη διάκριση της ισχύος είναι αυτή των Arquilla & Ronfeldt (2010:118) οι οποίοι θεωρούν ότι η ισχύς ενέχει τρεις προσεγγίσεις: πρώτον, ως απόκτηση πόρων και ικανοτήτων όπου μέσα από αυτούς το κράτος μπορεί να εξαναγκάσει κάποιο άλλο κράτος ή να ασκήσει επιρροή, δεύτερον, η ισχύς ως ένα σύστημα οργάνωσης όπου ένα κράτος θα πρέπει να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να χρησιμοποιήσει τους πόρους και τις ικανότητες που έχει διαθέσιμα και τρίτον, η άυλη ισχύς. Αυτή η προσέγγιση θεωρεί, ότι η ισχύς εξαρτάται από ψυχολογικές, πολιτισμικές και ιδεολογικές δομές.

Μια άλλη έκφραση της ισχύος είναι αυτή της επιβολής. Ο Hausgaard θεωρεί την ισχύ ως την ικανότητα να επιβάλεις στους άλλους να κάνουν κάτι που αλλιώς δε θα έκαναν μέσω της απειλής ή της χρήσης φυσικών κυρώσεων ή κινήτρων, τιμωριών ή ανταμοιβών (2003:87-88). Ο Weber (1986:28) χαρακτηρίζει την ισχύ ως την δυνατότητα επιβολής σε κάποιον δρώντα ακόμα κι αν αυτός προβάλλει αντίσταση. Αντίστοιχα, ο Παπασωτηρίου (2009:33-34) υποστηρίζει ότι η ισχύς πρόκειται για μια σχέση όπου ο ένας δρών επιβάλει τα «θέλω» του σε κάποιον άλλο. Είναι ξεκάθαρο από αυτούς τους ορισμούς πόσο σημαντικό είναι για αυτόν που έχει την ισχύ να μπορεί να την εφαρμόσει σε κάποιον άλλο. Σε αυτό το σημείο σημαντική είναι η διάκριση ανάμεσα στην ισχύ ως επιβολή και ως έλεγχο. Όταν ένα κράτος επιβάλλει τη βούληση του, αυτό εκφράζεται με τρόπο επιθετικό και απειλητικό προς ένα άλλο. Αντίθετα, η άσκηση ελέγχου μπορεί να γίνεται έμμεσα και μέσα από παραινήσεις ή προτροπές για συγκεκριμένη δράση (έμμεσος έλεγχος). Η μόνη περίπτωση που μπορούν να ταυτιστούν αυτές οι δύο έννοιες είναι όταν υπάρχει άμεσος έλεγχος ενός κράτους σε ένα άλλο. Σημαντική είναι και η διαφορά της απεικόνισης ανάμεσα σε αυτόν που ασκεί την ισχύ και σε αυτόν που την δέχεται και ασκεί αντίσταση.

Το αιτιακό σχήμα που εργαλειοποιείται σε αυτό το σημείο θέτει την ισχύ μέσω της επιβολής ως ανεξάρτητη μεταβλητή, μετατρέπεται σε αντίστοιχη αφηγηματική δομή και τέλος επηρεάζει τις απεικονίσεις των κρατών ως εξαρτημένη μεταβλητή. Μέσα από τον συνδυασμό όλων των διαστάσεων της ισχύος προκύπτει και η τυπολογία της «έννοιας της ισχύος». Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι διάφορες αποτυπώσεις της ισχύος. Στα συγκεκριμένα ταξινομικά συστήματα η ισχύς εκλαμβάνεται ως στοιχείο ελέγχου, επιβολής αλλά και εξυπηρέτησης του κρατικού συμφέροντός αλλά και αυτοσκοπός. Οι αναλυτικές κατηγορίες τις οποίες προτείνουν τόσο οι Barnett & Duvall(2005:3-4) όσο και οι Arquilla & Ronfieldt (2010:118) ενσωματώνονται σε αυτά

τα κατηγορικά συστήματα. Πέρα από τις εμφανείς εκφάνσεις της ισχύος, στην συγκρότηση του τυπολογικού συστήματος εντάσσεται και η διάσταση της άυλης ισχύος για λόγους πληρότητας .

Είναι λογικό ότι αυτός που υφίσταται την επιβολή θα υποκύψει λόγω του φόβου για το τι θα συμβεί σε αντίθετη περίπτωση. Ο φόβος και η ανασφάλεια διαδραματίζουν καθοριστικό παράγοντα στο διεθνές σύστημα λόγω της διεθνούς αναρχίας (Πλατιάς, 2009:29). Ο φόβος στις διεθνείς σχέσεις πηγάζει από το γεγονός ότι όλες οι δυνάμεις και ειδικά τα μεγάλα κράτη διαθέτουν επιθετική δύναμη η οποία ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί εναντίον μιας άλλης. Λόγω της αβεβαιότητας που επικρατεί, κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος ότι ένα άλλο κράτος δεν θα του επιτεθεί (Meirsheimer, 2009:104). Ακόμα κι αν ένα κράτος φροντίζει για την ασφάλεια του (αρχή της αυτοβοήθειας), αυτό θα οδηγήσει ένα άλλο στην ανασφάλεια. Επομένως, είναι προς το συμφέρον ενός κράτους να προκαλέσει τον φόβο των υπολοίπων κρατών (Waltz, 2011:347). Έτσι, υπάρχει πάντα στα κράτη η αίσθηση της απειλής (Wight, 1979:124).

Τρεις είναι οι τρόποι που μπορεί η ισχύς να επηρεάσει την ένταση του φόβου: πρώτον, πυρηνικά κράτη με δυνατότητα αντεπίθεσης φοβούνται λιγότερο το ένα το άλλο από ότι τα μη πυρηνικά κράτη, δεύτερον, όταν μεγάλες δυνάμεις χωρίζονται από υδάτινες εκτάσεις δεν μπορούν να επιτεθούν η μία στην άλλη έστω κι αν διατηρούν μεγάλη στρατιωτική δύναμη και τρίτον, η κατανομή ισχύος μεταξύ των κρατών. Αυτή η παράμετρος δημιουργεί το μέγιστο φόβο όταν σε ένα πολυπολικό σύστημα υπάρχει ένας δυνατικός ηγεμόνας (Waltz, 2011: 105-107). Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ο φόβος είναι ένα βασικό στοιχείο των κρατών λόγω της αναρχίας. Μια τέτοια έννοια στην παρούσα έρευνα παραμετροποιείται εξετάζοντας την ισχύς ως την ανεξάρτητη μεταβλητή, που επηρεάζει την ύπαρξη και την ένταση του φόβου και έχοντας ως δεδομένο ότι σε ένα

πολυπολικό σύστημα με κράτη να διεκδικούν την περιφερειακή ηγεμονία θα προκαλούν φόβο σε άλλα μικρότερα της περιφέρειας τους.

5.2.2 Ισορροπία Ισχύος – Εξισορρόπηση

Η ισορροπία ισχύος ή ισορροπία δυνάμεων (balance of power) αποτελεί θεμελιώδη θεωρία για το πώς γίνεται κατανοητό το διεθνές άναρχο σύστημα. Ο Emer de Vattel ορίζει την ισορροπία ισχύος «ως μία κατάσταση όπου καμία δύναμη (κράτος) δεν βρίσκεται σε προεξέχουσα θέση, ώστε να μπορεί να επιβάλλει τον νόμο στους άλλους» (Vattel, 1758:40 αναφέρεται στο Bull, 2007:147), ενώ ο Hoffman (1986:182) θεωρεί ότι η ισορροπία δυνάμεων στο διεθνές σύστημα δεν προκύπτει μόνο από την εξισορρόπηση στρατιωτικών και οικονομικών παραγόντων αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη και η διαχείριση των εντυπώσεων. Ο Waltz (2011: 20-21) πάλι υποστηρίζει ότι τα κράτη λόγω του ανταγωνισμού σε ένα άναρχο σύστημα για να μείνουν ασφαλή συμπεριφέρονται με τρόπο που δημιουργεί ισορροπία.

Η χρυσή εποχή της ισορροπίας ισχύος θεωρείται η περίοδος 1815-1914, όσον αφορά στις γνωστές τότε ως μεγάλες δυνάμεις, με πρωταγωνιστή τη Βρετανική Αυτοκρατορία. Η ισορροπία ισχύος εμφανίζεται και στη διπολική εποχή του Ψυχρού Πολέμου η οποία λόγω «αμοιβαίας πυρηνικής αποτροπής» ήταν πιο προβλέψιμη και συνέβαλε περισσότερο στη διεθνή σταθερότητα και διακρατική ειρήνη απ' ότι η ισορροπία ισχύος με πέντε ή έξι πρωταγωνιστές (Bull, 1977:117-26· Kaplan, 1957· Rosecrance, 1966).

Ωστόσο, η ισορροπία ισχύος παραμένει αμφιλεγόμενη έννοια. Σύμφωνα με τους Wight (1946) και Claude (1962), η ισορροπία ισχύος από τον 18^ο αιώνα μέχρι και σήμερα ως έννοια λαμβάνει διαφορετικό ορισμό ακόμη και στα έργα των κλασσικών ρεαλιστών. Υπάρχουν σύμφωνα με τον Wight (1946:43-48) εννέα και κατά τον Claude (1962)

δεκατρία νοήματα με τα οποία έχει χρησιμοποιηθεί ο όρος «ισορροπία ισχύος». Αυτά είναι: (1) η ίση κατανομή ισχύος, (2) η υπάρχουσα κατανομή ισχύος, (3) οποιαδήποτε κατανομή ισχύος, (4) η προσπάθεια εξισορρόπησης της ισχύος, (5) η προσπάθεια δημιουργίας ανισορροπίας ισχύος, (6) η ηγεμονία ή επιδίωξη της, (7) η υπεροχή ισχύος, (8) η πολιτική της ισχύος, (9) η ανισορροπία ισχύος που δημιουργεί αστάθεια και πόλεμο, (10) η άνοδος τη ισχύος, για να μην αναδειχθεί άλλο κράτος, (11) μία εγγενής τάση που τείνει προς την εξισορρόπηση της ισχύος, (12) η διεθνής σταθερότητα, (13) η ουδετερότητα.

Στην συγκρότηση των αιτιακών σχημάτων για την εξέταση των απεικονίσεων του συστήματος κρατών στα μέσα ενημέρωσης η «ισορροπία ισχύος» μπορεί να προστεθεί ως ανεξάρτητη μεταβλητή με το είδος της ισχύος της εκάστοτε χώρας ως ενδιάμεσης και τα υπόλοιπα αιτιακά σχήματα με βάση τα οποία διερευνάται από το state-mapping να έπονται. Τα δεκατρία νοήματα τα οποία αποδίδει στην ισορροπία ισχύος ο Claude (1962) αποτελούν διακριτές καταστάσεις του φαινομένου και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποδοθούν τιμές στην μεταβλητή «ισορροπία ισχύος». Αυτού του είδους η ανάλυση απαιτεί διαχρονική έρευνα σε περιόδους κατά τις οποίες το σύστημα κρατών βρίσκεται σε διαφορετικές καταστάσεις ισορροπίας ισχύος, έτσι ώστε να υπάρχει διαφοροποίηση των τιμών που παίρνει η ανεξάρτητη μεταβλητή για να μπορεί να εξεταστεί η συνδιακύμανση ανεξάρτητης κι εξαρτημένης μεταβλητής. Αυτό υπερβαίνει τους στόχους και τα μέσα της παρούσας ανάλυσης.

Η ισορροπία ισχύος, όπως υποστηρίζει ο Bull (1977), ιστορικά έχει παρουσιάσει τρεις βασικές θετικές λειτουργίες κατά τους τελευταίους αιώνες. Πρώτον, έχει αποτρέψει τη δημιουργία μιας παγκόσμιας αυτοκρατορίας διά των κατακτήσεων και έτσι έχει συμβάλει στη διατήρηση του διακρατικού διεθνούς συστήματος· δεύτερον, έχει συμβάλει στην ανεξαρτησία και επιβίωση μικρών κρατών μην επιτρέποντας την

ενσωμάτωσή τους σε γειτονικά ισχυρότερα κράτη· τρίτον, έχει βοηθήσει στο να δημιουργηθεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπόρεσαν και αναπτύχθηκαν οι θεσμοί της παγκόσμιας τάξης, όπως η διπλωματία, το διεθνές δίκαιο, οι διεθνείς οργανισμοί, η διευθέτηση των διαφορών και τα πλαίσια μέσα στα οποία επιτρέπεται να κινείται ο πόλεμος και οι συγκρούσεις (Bull, 1977:106-12).

Η διατήρηση ισορροπίας δυνάμεων είναι ο ασφαλέστερος τρόπος για την κατοχύρωση της ειρήνης, πράγμα που σημαίνει ότι τα κράτη πρέπει να φροντίζουν για τη ασφάλεια τους και για να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους (Πλατιάς, 2009:51). Στη θεωρία της εξισορρόπησης το ζητούμενο είναι η εξισορρόπηση ισχύος με τον ισχυρότερο, δηλαδή η επίτευξη ισορροπίας ισχύος (κυρίως στρατιωτικής) που επιδιώκει να δημιουργήσει μια κατάσταση αμοιβαίας αποτροπής που περιορίζει δραστικά την πιθανότητα πολέμου. Με λίγα λόγια με την εξισορρόπηση τα κράτη κάνουν χρήση της αυτό-βοήθειας μέσω της εξισορρόπησης ισχύος των αντιπάλων τους για να επιβιώσουν (Waltz, 2011:168).

Υπάρχουν κατά βάση δύο είδη εξισορρόπησης ισχύος: η «εσωτερική εξισορρόπηση», δηλαδή η ενίσχυση της άμυνας του κράτους και η «εξωτερική εξισορρόπηση», δηλαδή η ανεύρεση ισχυρών συμμάχων ή συμμετοχή σε αμυντική συμμαχία ή συνασπισμό (Waltz, 2010). Εξυπακούεται ότι το ένα δεν αποκλείει το άλλο και μπορεί να συνδυαστούν (Waltz, 1979:168). Μια άλλη διάκριση είναι σε σκληρή και ήπια εξισορρόπηση. Η «ήπια» αφορά την χρήση πολιτικών με κύριο στόχο τον έλεγχο των κρατών μέσα από την έμφαση στη διπλωματία, στο διεθνές δίκαιο, στην οικονομία και στους θεσμούς χωρίς να περιλαμβάνει στρατιωτικά μέσα (Flemes, 2010).

Οι θεωρίες της ισορροπίας ισχύος και της εξισορρόπησης επιτρέπουν να κατανοηθεί ο τρόπος που δρουν τα κράτη στο άναρχο διεθνές σύστημα, όπου το κάθε κράτος πρέπει

να εξασφαλίσει μόνο του την επιβίωσή του. Σε ένα σύστημα όπου ουσιαστικά μόνο το κυρίαρχο κράτος είναι ευχαριστημένο με την θέση που κατέχει και επιθυμεί την διατήρηση του status quo όλα τα μικρότερα κράτη προσπαθούν είτε να ανατρέψουν την ισορροπία είτε να την εξισορροπήσουν γεγονός που γίνεται αντιληπτό στις απεικονίσεις τους. Η δυνατότητα παραμετροποίησης τυπολογιών από την θεωρία και η μετατροπή τους σε μεταβλητές, οι οποίες μπορούν να συνδιακυμανθούν με το περιεχόμενο των απεικονίσεων των κρατών παρέχει την δυνατότητα διασύνδεσης των πεδίων των διεθνών σχέσεων και της επικοινωνίας μέσα από αιτιακά σχήματα. Με αυτόν τον τρόπο, προκύπτει μια παραμετροποίηση των εννοιών που επιτρέπει την διερεύνηση της ύπαρξης ή όχι επιδίωξης αλλαγής του status quo ή της εξισορρόπησης άλλων κρατών.

5.2.3 Προσεγγίσεις της Ισχύος

Δεν υπάρχει ένας ενιαίος ορισμός της ισχύος που να τον αποδέχονται όλοι αλλά αντίθετα η οριοθέτηση της ισχύος ποικίλει ανάλογα το τι περιεχόμενο της δίνει ο καθένας, που προσπαθεί να την ορίσει (Κουσκουβέλης, 2004: 141). Οι σημαντικότερες προσεγγίσεις είναι τρεις: η ρεαλιστική, η πλουραλιστική και η κοινωνιολογική.

5.2.3.1 Ρεαλιστική Προσέγγιση

Η ισχύς είναι μια έννοια ρεαλιστική (Wight, 2005:133) που σε όλη την διάρκεια της ιστορίας έχει ερμηνευτεί ως δυνατότητα επιβολής, κυρίως άμεσης και βίαιης, από αυτούς που την είχαν πάνω σε αυτούς που τους έλειπε. Γνωστή είναι άλλωστε και η φράση του Θουκυδίδη (1998: 74, Ε' 89), που τονίζει αυτήν ακριβώς την σχέση: «ο δυνατός προχωρά όσο του επιτρέπει η δύναμη του και ο αδύναμος υποχωρεί μέχρι εκεί που του επιβάλει η αδυναμία του». Ακόμα και πιο σύγχρονοι εκπρόσωποι του

ρεαλισμού ερμήνευσαν την ισχύ με ανάλογο τρόπο. Ο Μακιαβέλι στον βιβλίο του «Ο Ηγεμόνας» (2012) αλλά και ο Hobbes (1989) αντιμετωπίζουν την πολιτική με τρόπο που τονίζει την έμφυτα κακή ανθρώπινη φύση και την ανάγκη για την απόκτηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ισχύς.

Για τους ρεαλιστές η ισχύς είναι καίριας σημασίας και σημαντικό στοιχείο των κρατών τα οποία τη χρησιμοποιούν με τη μορφή βίας ή απειλής. Η ισχύς μπορεί να εντοπιστεί στον πλούτο, στο ανθρώπινο δυναμικό αλλά και στα όπλα αλλά όλα αυτά καμία αξία δεν έχουν αν δεν έχουν κάποια εξωτερική επίδραση. Γι' αυτό, η ισχύς υπάρχει μόνο εκεί που εφαρμόζεται (Sterling-Folker & Shinko, 2005:640). Επομένως, η στρατιωτική ισχύς είναι η σημαντικότερη έκφραση ισχύος, αν και υπάρχουν και άλλα στοιχεία της, όπως η οικονομία και η τεχνολογία. Η επιδίωξη της ισχύος αποτελεί τον κύριο και σημαντικότερο σκοπό των κρατών και οριοθετεί το εθνικό τους συμφέρον. Με αυτόν τον τρόπο, η απόκτηση ισχύος είναι τόσο αυτοσκοπός όσο και μέσο (Morgenthau, 1962:25).

Ο νεορεαλισμός αντιμετωπίζει την ισχύ λίγο διαφορετικά. Για τους νεορεαλιστές η ισχύς δεν αποτελεί μονό τη συσσώρευση στρατιωτικών πόρων και την επιβολή σε άλλα κράτη. Όπως αναφέρουν οι Baylis & Smith (2001:185), η ισχύς αποτελεί την έκφραση των συνδυασμένων δυνατοτήτων ενός κράτους, ενώ ταυτόχρονα είναι και το στοιχείο εκείνο που καθορίζει τη θέση ενός κράτους στο διεθνές σύστημα και διαμορφώνει την συμπεριφορά του. Όπως αναφέρει και ο Schmidt (2005:539), η ισχύς από αυτήν την σκοπιά αποτελεί μέσο εξυπηρέτησης της εθνικής ασφάλειας και όχι αυτοσκοπό, όπως στη κλασσική θεώρηση του ρεαλισμού.

5.2.3.2. Πλουραλιστική Προσέγγιση

Από μια άλλη σκοπιά των διεθνών σχέσεων, η ισχύς δεν είναι μόνο η έκφραση μιας βίαιης επιβολής και εξαναγκασμού μέσα από την στρατιωτική δύναμη αλλά μπορεί να εκληφθεί και με άλλα μέσα όπως η οικονομία, οι φυσικοί πόροι και γενικά, ως ο συνδυασμός πολλών παραμέτρων που συνδυάζονται και αυξάνουν το εθνικό συμφέρον. Υπό αυτό το πρίσμα η στρατιωτική ισχύς είναι μόνο μια πηγή της συνολικής ισχύος του κράτους. Οι φιλελεύθεροι πιστεύουν ότι μπορεί να μειωθεί η πιθανότητα πολέμου και να αυξηθεί η ευημερία διεθνώς (Meirsheimer, 2009: 47).

Η κυριότερη άποψη του φιλελευθερισμού είναι ότι για να παραμείνει σταθερό το διεθνές σύστημα θα πρέπει να υπάρχει μια φιλελεύθερη οικονομική τάξη που θα επιτρέπει τις ελεύθερες διακρατικές οικονομικές συναλλαγές. Αν τα κράτη είναι ικανοποιημένα από οικονομική άποψη, θα είναι και πιο ειρηνικά. Απότοκος αυτής της θεωρίας αποτελεί η θεωρία της δημοκρατικής ειρήνης του Καντ (1992). Αυτή η θεωρία πρεσβεύει ότι δημοκρατικά κράτη δεν πολεμούν εναντίον άλλων κρατών (Rummel, 1997:11· Ray, 1998:100). Μέσα από την αυτή την οπτική γίνεται προσπάθεια να οριστούν νέες κατηγορίες σχετικά με το κατά πόσο τα δημοκρατικά κράτη δεν χρησιμοποιούν στρατιωτικές δυνάμεις στις μεταξύ τους σχέσεις, αλλά αντίθετα διπλωματική πίεση ή τις οικονομικές τους σχέσεις για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους.

5.2.3.3. Κοινωνιολογική Προσέγγιση

Υπάρχουν και άλλοι θεωρητικοί που προσπαθούν να εξετάσουν την έννοια της ισχύος από κοινωνιολογική σκοπιά και να αναδείξουν στοιχεία της που δεν μπόρεσαν οι προηγούμενες δύο.

Για παράδειγμα, ο Lukes (1974) στο έργο του προσπάθησε να απαντήσει στο ερώτημα σχετικά με το πώς οι ισχυροί μπορούν να εξασφαλίσουν την εθελοντική συμμόρφωση

εκείνων που κυβερνούν. Η ισχύς αποτελεί την επιβολή εσωτερικών περιορισμών και όσοι υπόκεινται σε αυτήν αποκτούν πεποιθήσεις, που οδηγούν στην συγκατάθεση ή προσαρμογή τους στην επικυριαρχία άλλων, είτε μέσω καταναγκασμού είτε όχι. Όπως επισημαίνει και ο Dowding (2006: 136), ο Lukes προσπαθεί να αναγνωρίσει και να κρίνει τις αξίες που οδηγούν τους κυριαρχούμενους ανθρώπους να συναινούν σιωπηρά στην εις βάρος τους επικυριαρχία ή ακόμη και να την αποδέχονται ως κατάσταση θετική.

Η ισχύς μέσα από το έργο του καταλαμβάνει τρεις διαστάσεις. Συγκεκριμένα, η ισχύς είναι μια ικανότητα να επηρεάζει κανείς την λήψη αποφάσεων, να ορίζει την πολιτική σκηνή και να διαμορφώνει τις αντιλήψεις των άλλων δρώντων σύμφωνα με τα συμφέροντά του (Heyward, 2007:48). Συνολικά, διακρίνει μεταξύ της ισχύος να πράξει κάποιος κάτι (power to) και της ισχύος επί κάποιου αντικειμένου (power over). Προχωρά και βαθύτερα το συλλογισμό του διαχωρίζοντας τη δεύτερη μορφή, την ισχύ, αφενός στην θετική επιρροή επί άλλων ανθρώπων και αφετέρου στην κυριαρχία, η οποία αποκτά αρνητική σημασία, καθώς πρόκειται για την άσκηση ισχύος επί άλλων με τέτοιο τρόπο που ανατρέπει τα πραγματικά τους συμφέροντα. Αυτή η άποψη του Lukes εργαλειοποιείται και γίνεται προσπάθεια να καταγραφεί. Αν και δεν υπάρχει δυνατότητα να διαπιστωθεί ο βαθμός στον οποίο επιτυγχάνεται η συμμόρφωση, παρ' όλα αυτά, μπορεί να παραμετροποιηθεί η στάση απέναντι στον ηγεμόνα από την μεριά του επικυριαρχομένου.

Ο Boulding (1989) περιγράφει την ισχύ ως την ικανότητα να αποκτά κάποιος αυτό που επιθυμεί. Για τον Boulding η ισχύς έχει τρία διαφορετικά πρόσωπα, καθώς μπορεί να είναι καταστροφική (destructive), παραγωγική (productive) ή ενωποιητική (integrative) και σε καθένα από αυτά αποδίδει συγκεκριμένους τύπους συμπεριφοράς όπως απειλή, ανταλλαγή και εκτίμηση/σεβασμό αντίστοιχα, ενώ υπάρχουν και αντίστοιχοι θεσμοί

μέσω των οποίων η κάθε μορφή ισχύος ασκείται όπως πολιτικοί/στρατιωτικοί, οικονομικοί και κοινωνικοί (Boulding, 1989:30). Καταστροφική ισχύ αποτελεί μια πολεμική ενέργεια ή ακόμα και η επέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον. Ως παραγωγική ισχύ νοείται η δυνατότητα δημιουργίας εισοδήματος ή κάθε είδους προϊόντων και προστιθέμενης αξίας. Ενοποιητική ισχύ αποτελεί η νομιμότητα που αποδίδεται σε μια συλλογική ή ατομική ενέργεια, ο σεβασμός που αποπνέει ένας θεσμός ή παράγοντας ή ακόμα η ταύτιση και η συνοχή των ανθρώπων με μια κεντρική κοινωνική ή εθνική ταυτότητα.

Η σχέση μεταξύ των μορφών ισχύος αυτών είναι πολύπλοκη, καθώς μπορεί η καθεμία από αυτές να ασκηθεί και να παράγει αποτελέσματα χωριστά, μπορεί η μια να επηρεάσει την άλλη, ενώ μπορεί ακόμη να λειτουργήσει η καθεμία ως αυτοσκοπός (Boulding, 1989:57-58). Έτσι, λοιπόν, παρατηρείται πως η οικονομική ισχύς μπορεί να ενισχύσει την καταστροφική ισχύ όπως επίσης, η ενοποιητική να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της οικονομικής ή της καταστροφικής ισχύος.

Ο Boulding (1989:66-68) στο κείμενό του προσεγγίζει ακόμη την στρεβλή πλευρά της ισχύος, την παθολογία ισχύος όπως την ονομάζει. Η ισχύς έχει την έμφυτη τάση να διαφθείρει και να φθείρεται και η ίδια και με αυτό τον τρόπο να καταλήγει παθολογική. Περιπτώσεις κατάχρησης εξουσίας είναι κλασσικές περιπτώσεις παθολογίας ισχύος οι οποίες μάλιστα ρυθμίζονται και διορθώνονται με την παρέμβαση θεσμικών οργάνων όπως είναι τα δικαστήρια. Μια από τις σημαντικότερες πηγές παθολογίας αποτελούν οι ψευδαισθήσεις ισχύος (illusions of power) οι οποίες οδηγούν σε καταστάσεις όπου κάποιος θεωρεί πως έχει περισσότερη ή λιγότερη ισχύ από αυτήν που πραγματικά διαθέτει με αποτέλεσμα να κάνει λάθος εκτιμήσεις για τον ίδιο σε συνάρτηση με το περιβάλλον του. Από όλες τις μορφές ισχύος, ο Boulding (1989:70) αναγνωρίζει την στρατιωτική ως την πλέον παθολογική ως αυτήν που τείνει περισσότερο να διαφθείρει,

να υπερεκτιμάται ή να υποεκτιμάται, καθώς είναι η μόνη η οποία λειτουργεί ως αυτονομιμοποιούμενη.

Οι διαφορετικές σχολές σκέψης αντιλαμβάνονται την ισχύ με διαφορετικό τρόπο, όμως, οι παράγοντες που αναδεικνύονται δίνουν έμφαση είτε στην στρατιωτική είτε στην οικονομική ισχύ ενός κράτους. Όμως, υπάρχουν παράγοντες από τους οποίους αυτά τα δύο στοιχεία της ισχύος μπορούν να επηρεαστούν.

5.2.4 Παράγοντες Ισχύος

Η ισχύς, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, είναι μια έννοια που αποτελείται από διάφορους παράγοντες. Όπως τονίζει και ο Κουσκουβέλης, αποτελείται από συγκεκριμένα στοιχεία (2010:148-186· Κουλουμπής & Κώνστας, 1998: 97-107). Έτσι, τα στοιχεία της ισχύος είναι υλικά και άυλα αλλά και λειτουργικά και απροσδιόριστα. Αν και διάφοροι μελετητές ορίζουν διαφορετικά τους παράγοντες ισχύος συμφωνούν ότι ο πληθυσμός, η έκταση, ο πλούτος, η διπλωματία και η πολεμική ικανότητα είναι από τα στοιχεία που καθορίζουν την ισχύ (Spykman, 1942:19· Jablonsky, 1997). Βέβαια, όπως τονίζει ο Nye (2005:37) δεν είναι δεδομένο, ότι αν κάποιος διαθέτει στοιχεία ισχύος θα έχει και τα επιθυμητά αποτελέσματα.

5.2.4.1 Υλικά και Άυλα Στοιχεία

Η ισχύς μιας χώρας μπορεί να εξαρτηθεί από τον πληθυσμό της και την ηλικιακή δομή του (Πλατιάς, 1995:75). Ένας αριθμητικά μεγάλος πληθυσμός μπορεί να γίνει η πηγή της στρατιωτικής δύναμης και κατ' επέκταση της εθνικής ισχύος, καθώς προσφέρει έμπυχο δυναμικό. Αυτό συμβαίνει γιατί ένα μεγάλο κράτος μπορεί να οργανώσει πολύ καλύτερα το μέγεθος του στρατού του και να ανταπεξέλθει με μεγαλύτερη ευκολία σε

ενδεχόμενη απειλή λόγω της αριθμητικής υπεροχής. Επίσης, είναι δύσκολο μια μεγάλη πληθυσμιακά χώρα να καταληφθεί εξ ολοκλήρου από μια άλλη. Άλλο στοιχείο της ισχύος είναι οι πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας (Κουλουμπής, 1998:100). Σύμφωνα με τον Merisheimer (2009: 138) αυτά τα δύο στοιχεία είναι τα σημαντικότερα για την απόκτηση ισχύος.

Η έκταση είναι κι αυτή μια υλική πηγή ισχύος. Όπως και με τον μεγάλο πληθυσμό έτσι και με την μεγάλη έκταση, είναι δύσκολο να κατακτηθεί. Απτά στοιχεία της ισχύος μπορούν να θεωρηθούν και η στρατιωτική δύναμη και η δυνατότητα κινητοποίησής της, καθώς είναι μετρήσιμα. Παρ' όλα αυτά, άλλοι παράγοντες, όπως είναι η εκπαίδευση, η ηγεσία, το ηθικό, η ποιότητα των αξιωματικών που επηρεάζουν άμεσα την απόδοση του στρατού είναι στοιχεία που δεν μπορούν να μετρηθούν (Κουσκουβέλης, 2007:149 - 166).

5.4.4.2 Λειτουργικά / Απροσδιόριστα Στοιχεία

Η ηγεσία ενός κράτους αλλά και η προσωπικότητα του ηγέτη αποτελεί καίριο στοιχείο της ισχύος. Τα χαρακτηριστικά του ηγέτη όπως η σωφροσύνη ή ο παραλογισμός μπορεί να έχουν άμεσα αποτελέσματα στην θέση ισχύος που κατέχει μια χώρα, είτε αρνητικά είτε θετικά. Σημαντικός παράγοντας ισχύος είναι και η αποδοτικότητα της διοίκησης αν και είναι δύσκολο να μετρηθεί (Κουλουμπής & Κώνστας, 1998:166).

Το πολιτικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει παράγοντα ισχύος. Ένα υγιές πολιτικό σύστημα μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα ασφάλειας και εμπιστοσύνης στους πολίτες τους. Όμως, κάτι τέτοιο μπορεί να μην είναι απόλυτο και να μην ισχύει πάντα και γι' αυτό το πολιτικό σύστημα είναι ένα απροσδιόριστο στοιχείο ισχύος. Ένα άλλο απροσδιόριστο στοιχείο της ισχύος είναι το κύρος του κράτους. Η φήμη είναι σημαντική

τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον και είναι ένα στοιχείο που οι διπλωμάτες φροντίζουν να διατηρηθεί σε υψηλό επίπεδο (Κουσκουβέλης, 2007:170).

Δεν πρέπει να παραλείψει κανείς να αναφέρει και την θέση μιας χώρας στο διεθνές σύστημα ως σημαντικό στοιχείο της ισχύος της, καθώς και η εξάρτησή της από εξωτερικούς παράγοντες. Η ένταξη ενός κράτους σε συμμαχίες ή διεθνείς οργανισμούς επιτρέπουν σε ένα κράτος να επηρεάζει τις αποφάσεις των άλλων κρατών άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο. Τέλος, το πιο σημαντικό ίσως απροσδιόριστο στοιχείο της ισχύος είναι το τυχαίο γεγονός. Η τύχη παίζει πολύ σημαντικό ρόλο, καθώς ο θάνατος ενός ηγέτη ή μια φυσική καταστροφή μπορεί να επηρεάσουν την ισχύ ενός κράτους (Κουλουμπής & Κώνστας, 1998: 168).

Αρκετοί από τους παράγοντες της ισχύος κυρίως οι υλικοί και λειτουργικοί έχουν το πλεονέκτημα ότι μπορούν να μετρηθούν και είναι εμφανείς. Αυτό διευκολύνει στην κατηγοριοποίηση τους. Μέσα από την τυπολογία του πρωτοκόλλου έχει δημιουργηθεί η κατηγορία «συντελεστές ισχύος κράτους» από όπου είναι δυνατόν να καταγραφούν τα στοιχεία της ισχύος στα οποία μπορεί να στηριχθεί ένα κράτος για να αναδείξει την ισχύ του. Αν και πέρα από τα μετρήσιμα μεγέθη, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, υπάρχουν και άλλα μη μετρήσιμα ή και απροσδιόριστα στοιχεία που μπορούν να επηρεάσουν την κρατική ισχύ δεν δίνεται η δυνατότητα να αναζητηθούν μέσα από αυτήν την μελέτη.

5. 2.5 Εθνική Ισχύς

Όπως έχει ορισθεί και ανωτέρω η ισχύς είναι η ικανότητα ενός κράτους να επηρεάζει έναν άλλο δρώντα, ώστε να ενεργήσει με τρόπο που δεν θα ενεργούσε με διαφορετικό τρόπο (Wilson, 2008:114). Με αυτόν τον τρόπο η ισχύς στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος αποκτά ένα σύνθετο περιεχόμενο που έχει να κάνει τόσο με τις υλικές

δυνατότητες των κρατών όσο και με παράγοντες ψυχολογικής και κοινωνικής φύσεως. Με αυτόν τον τρόπο, η εθνική ισχύς χωρίζεται σε σκληρή και ήπια ισχύς, δύο έννοιες που σύμφωνα με τον Pallaver (2011) πρέπει να αποσαφηνιστούν. Επίσης, ο Nye (2009) υπογραμμίζει ότι ο συνδυασμός αυτών των δύο μπορεί να ονομαστεί έξυπνη ισχύς.

5.2.5.1 Σκληρή Ισχύς

Η σκληρή ισχύς περιλαμβάνει το στοιχείο του καταναγκασμού, και παραπέμπει στην παραδοσιακή ρεαλιστική έννοια της κρατικής στρατιωτικής ισχύος, η οποία αντικατοπτρίζεται στο μέγεθος όπως και στην ποιότητα των ενόπλων δυνάμεων μιας χώρας. Η στρατιωτική ισχύς μπορεί να εκφράζεται με απειλές προς γειτονικά (και μη) κράτη, με χρήση βίας σε περίοδο πολέμου ή και σε περίοδο ειρήνης μέσω της πρόκλησης θερμών επεισοδίων. Σύμφωνα με τον Boulding (1989), η σκληρή ισχύς πρόκειται για την οργανωμένη, καταστροφική ικανότητα των κρατών που επιδεικνύουν ή εφαρμόζουν πάνω στα άλλα με σκοπό την εξυπηρέτηση των εκάστοτε επιθυμιών τους.

Η σκληρή ισχύς ουσιαστικά μεταφράζεται ως η ικανότητα ενός κράτους να επιβάλλει την επιθυμητή γι' αυτό συμπεριφορά με την απειλή ή την χρήση στρατιωτικής βίας. Αυτό ακριβώς κάνει ο Πόλεμος σύμφωνα με τον Clausewitz (1999:31) όπου κατ' αυτόν είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα (1999: 12). Ο κυριότερος σκοπός του πολέμου είναι η καταστροφή των αντίπαλων δυνάμεων ή η καθήλωσή τους και η στέρηση της ικανότητας αποτελεσματικής δράσης μέσω της ισχύος (Σιώμκος, 2004:170). Όμως, εκτός από στρατιωτικά μέσα, η σκληρή ισχύς μπορεί να εφαρμόζεται και με οικονομικά μέσα (Keohane & Nye, 1986:86) είτε με οικονομικές κυρώσεις είτε με οικονομικά ανταλλάγματα. Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να γίνει διερεύνηση - για το εάν οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ των κρατών είναι στοιχείο επιβολής ελέγχου ή

αντίθετα στοιχείο συνεργασίας μεταξύ δημοκρατικών κρατών, όπως υποστηρίχθηκε ανωτέρω. Δηλαδή μέσα από τις τυπολογίες εξετάζεται αν η οικονομική ισχύς ενός κράτους εμφανίζεται με τρόπους επιβολής μέσω ελέγχου ή απειλής κυρώσεων ή πραγματώνεται σε σχέσεις συνεργασίας μεταξύ των κρατών.

Η ρεαλιστική προσέγγιση των διεθνών σχέσεων δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην αύξηση των εξοπλισμών και γενικότερα στη στρατιωτική ανάπτυξη του κράτους για αμυντικούς αλλά και αποτρεπτικούς λόγους. Η ανάπτυξη εξοπλισμών έχουν πολλές φορές προηγηθεί πολέμων και θερμών επεισοδίων μεταξύ κρατών, αν και βέβαια οι εξοπλισμοί από μόνοι τους δεν αποτελούν την κύρια ή τη μόνη αιτία ή αφορμή πολέμου (Vasquez, 1993:183-184). Οι εξοπλισμοί ενισχύουν την ένταση και την αίσθηση απειλής στην άλλη πλευρά και δίνουν την εντύπωση ότι ο αντίπαλος δεν επιδιώκει αποτροπή αλλά επιβολή διά της στρατηγικής της στρατιωτικής ισχύος. Από την άλλη, η χώρα που προβαίνει σε αύξηση εξοπλισμών αδυνατεί να αντιληφθεί πόσο απειλητική φαντάζει στην άλλη πλευρά.

5.2.5.2 Ήπια Ισχύς

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται συχνά διάκριση μεταξύ «σκληρής ισχύος» (hard power) και «ήπιας ισχύος» (soft power), με την πρώτη να είναι καταναγκαστική και τη δεύτερη να στηρίζεται στο ότι είναι ελκυστική. Ο Nye (2006:95) καθιέρωσε την έννοια του «soft power» και την όρισε ως τον τρόπο να αποκτά κάποιο κράτος τα αποτελέσματα που θέλει μέσω της πειθούς και της γοητείας.

Κατά τον Nye (2006), η ήπια ισχύς έγκειται στην ικανότητα διαμόρφωσης των προτιμήσεων των άλλων. Ενώ το CSIS (2007) των ΗΠΑ την αντιμετωπίζει ως «μια προσέγγιση που υπογραμμίζει την αναγκαιότητα μιας ισχυρής στρατιωτικής δύναμης αλλά επενδύει επίσης σε συμμαχίες, συνεργασίες και θεσμικά όργανα σε όλα τα

επίπεδα, για την επέκταση της αμερικανικής επιρροής και την εδραίωση της νομιμοποίησης της αμερικανικής δράσης». Ο Waltz (2011) σε ομιλία του αντιμετωπίζει την ήπια ισχύς ως την ικανότητα να επηρεάζεις τους άλλους περισσότερο απ' ό,τι μπορούν εκείνοι να επηρεάσουν εσένα.

Η ήπια ισχύς μιας χώρας προέρχεται κυρίως από τρεις πηγές: τον πολιτισμό της, τις πολιτικές της αξίες και την εξωτερική πολιτική της. Εάν ένας ηγέτης αντιπροσωπεύει αξίες που οι άλλοι θέλουν να ακολουθήσουν, τότε το έργο του καθίσταται ευκολότερο. Αντίστοιχα, μία χώρα που υποφέρει από οικονομική και στρατιωτική ύφεση είναι πιθανόν όχι μόνο να απωλέσει πόρους σκληρής ισχύος αλλά και έως ένα βαθμό την ελκυστικότητά της (Nye, 2004: 5-9).

Ο Boulding (1989) αναλύει έναν τύπο αυτής της ισχύος, αυτό που ονομάζει ενοποιητική ισχύ. Η ενοποιητική ισχύς εκφράζεται με πολλούς αλλά σχεδόν αφανείς τρόπους κάτι που τη καθιστά δυσδιάκριτη αλλά και μη μετρήσιμη. Η ενοποιητική ή εσωτερική ισχύς είναι ο παράγοντας εκείνος που συντελεί καταλυτικά στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή των άλλων μορφών ισχύος, όπως της οικονομικής και της στρατιωτικής. Ακριβώς λόγω της αφανής έκφρασης αυτού του είδους ισχύος και της δυσδιάκριτης καταγραφής της, η εργαλειοποίησης της δεν είναι εύκολη αλλά μέσα από την έκφραση της επιρροής επιχειρείται να εντοπιστεί.

Βέβαια, ένα από τα προβλήματα στην έννοια της ήπιας ισχύος προέρχονται ακριβώς από την έννοια της γοητείας. Ο Nye ουσιαστικά συσχετίζει τις ανθρώπινες σχέσεις με τις διεθνείς και θεωρεί ότι όπως οι άνθρωποι γοητεύονται, έτσι και τα κράτη (Parmar & Cox, 2010:53). Η έρευνα του Mead (2004) προσπαθεί να καλύψει αυτό το κενό. Στο έργο του προτείνει μια διαφορετική ταξινόμηση της σκληρής και ήπιας ισχύος. Ο ίδιος χωρίζει την σκληρή ισχύ σε στρατιωτική και οικονομική, με την πρώτη να την ονομάζει

«αιχμηρή ισχύ» και τη δεύτερη ως «κολλώδη ισχύ» και την ήπια ισχύ ως «γλυκιά ισχύ» και «ηγεμονική ισχύ», όπου για γλυκιά ισχύς είναι ο πολιτισμός, η κουλτούρα και οι αξίες οι οποίες έχουν σκοπό να γοητεύσουν τον αντίπαλο ενώ η ηγεμονική ισχύς έχει στόχο να επιβάλλει μια συγκεκριμένη ιδεολογία.

5.5.3 Έξυπνη Ισχύς

Πολλές φορές, όμως, δεν είναι αρκετό να υπάρχει μεμονωμένα η μία ή η άλλη έκφραση ισχύος. Όπως παρατηρεί ο Nye (2009), χρειάζεται ένας συνδυασμός σκληρής και ήπιας ισχύος για να υπάρχει το αναμενόμενο αποτέλεσμα, συνδυασμός ο οποίος έχει ονομαστεί «έξυπνη ισχύς» (smart power). Κατά τον Crocker (2007), η έξυπνη ισχύς «συνίσταται στη στρατηγική χρήση της διπλωματίας, στην πειθώ, στην ανάπτυξη ικανοτήτων και στην προβολή ισχύος και επιρροής με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι αποδοτική και να διαθέτει πολιτική και κοινωνική νομιμοποίηση». Αυτή η έκφραση ισχύος, λόγω της πολυπλοκότητάς της δεν εργαλειοποιείται στο υπό ανάπτυξη πρωτόκολλο κωδικοποίησης.

5.2.6 Το Ηγεμονικό Κράτος

Βασική επιδίωξη των κρατών είναι να καταφέρουν να κατακτήσουν τόση ισχύ, ώστε να ξεπεράσουν τα αντίπαλα κράτη και να αναδειχθούν ως ηγεμόνες. Ο Hobbes (1989:155) θεωρεί ότι οι άνθρωποι που δεν ζουν υποταγμένοι κάτω από μια κοινή εξουσία βρίσκονται σε κατάσταση πολέμου. Σύμφωνα με τον Gilpin (1981:12-14) ηγεμόνας ονομάζεται ένα κράτος τόσο ισχυρό, που μπορεί να επιβληθεί σε όλα τα άλλα κράτη του συστήματος.

Υπάρχει πιθανότητα ένα κράτος να αναπτύξει τέτοια δύναμη ώστε να γίνει δυνητικός ηγεμόνας. Ο δυνητικός ηγεμόνας είναι κάτι παραπάνω από το ισχυρότερο κράτος στο σύστημα. Είναι μια μεγάλη δύναμη που διαθέτει τόσο μεγάλη πραγματική στρατιωτική ικανότητα και δυνητική ισχύ, ώστε έχει την δυνατότητα να κυριαρχήσει και να ελέγξει όλες τις άλλες μεγάλες δυνάμεις της περιφέρειας στην οποία βρίσκεται γεωγραφικά. Δεν είναι απαραίτητο να μπορεί να κερδίσει όλα τα κράτη της περιφέρειας μαζί αλλά θα πρέπει να διαθέτει τόση δύναμη, ώστε να έχει μεγάλη πιθανότητα να κερδίσει το εκάστοτε κράτος μόνο του αλλά και κάποια από αυτά συνασπισμένα. Για να μπορέσει ένα κράτος να διεκδικήσει τον τίτλο του δυνητικού ηγεμόνα θα πρέπει να έχει τον ισχυρότερο στρατό αλλά και τη λανθάνουσα ισχύ μεταξύ των κρατών στην περιφέρεια του (Meirsheimer, 2009:107). Με άλλα λόγια, θα πρέπει να έχει τη κυριαρχία, δηλαδή να έχει το αδιαμφισβήτητο δικαίωμα να καθορίζει το πλαίσιο των κανόνων και των ρυθμίσεων σε μια επικράτεια και να κυβερνά ανάλογα (Held, 1989: 215).

Επειδή είναι αρκετά δύσκολο να γίνει κάποια δύναμη πλανητικός ηγεμόνας, οι δυνάμεις τείνουν να επιζητούν την περιφερειακή ηγεμονία. Οι μεγάλες δυνάμεις δεν επιθυμούν απλώς να είναι κυρίαρχες στην περιφέρεια τους, αλλά κάνουν ότι μπορούν για να εμποδίσουν και άλλες δυνάμεις από το να αναδειχθούν ως ανταγωνιστές τους και να απειλήσουν την πρωτοκαθεδρία τους. Επιπλέον, ακόμα κι αν ένα κράτος έχει καταφέρει να αποκτήσει τέτοια δύναμη που να του επιτρέπει να αναδειχθεί σε περιφερειακό ηγεμόνα, οι άλλες μεγάλες δυνάμεις του συστήματος θα καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να το εμποδίσουν δημιουργώντας αντι-ηγεμονικούς συνασπισμούς (Meirsheimer, 2009: 300).

Η ύπαρξη απεικονίσεων ηγεμονικών κρατών εξετάζεται μέσα από το πρωτόκολλο κωδικοποίησης State Mapping. Εξετάζεται, εάν ένα κράτος προσπαθεί να ασκήσει έλεγχο στις εσωτερικές, διακρατικές ή διεθνείς σχέσεις ενός άλλου. Μια μεταβλητή που

έχει ενταχθεί στο τυπολογικό σύστημα και εργαλειοποιείται είναι αυτή της «κατάστασης συστήματος». Σύμφωνα με την θεωρία, ο ηγεμόνας θα είναι ο μόνος ικανοποιημένος με την κατάσταση του συστήματος και θα προσπαθήσει να το διατηρήσει σταθερό με την διατήρηση της ισχύος του ή με την παρεμπόδιση άλλων να αυξήσουν την δική τους. Αντίθετα, ένα κράτος που αυξάνει τη ισχύ του θα προσπαθήσει να αναδειχθεί επιδεικνύοντας διπλωματικές ή ακόμα και στρατιωτικές ενέργειες. Γι' αυτό το λόγο η κατηγορία αυτή εξετάζεται σε συνδυασμό με την τυπολογία για την ισορροπία/ εξισορρόπηση ισχύος για να παραχθεί μια ενιαία μεταβλητή με τον τίτλο «κατάσταση συστήματος» αλλά και αυτούσια με την κατηγορία «εφαρμογή ισχύος» όπου διαπιστώνεται το είδος του ελέγχου του ηγεμόνα πάνω στα κράτη.

5.3 Πρωτόκολλο Κωδικοποίησης και Ευρήματα

Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου παρουσιάζονται αναλυτικά οι μεταβλητές που προκύπτουν μέσα από την ανωτέρω θεωρητική επισκόπηση. Σε αυτό το σημείο αναφέρονται με σαφήνεια τα όρια της κάθε κατηγορίας και ο τρόπος που αποσαφηνίζεται η εκάστοτε κατηγορία.

5.3.1 Μοντέλο Κωδικοποίησης

Σύμφωνα με το πρωτόκολλο κωδικοποίησης (Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2017· Iordanidou, Samaras & Dogani, 2013· Ιορδανίδου, Σαμαράς & Δημητρίου, 2013:12-15) state mapping, το πλαίσιο του ηγεμόνα ορίζεται ως εξής:

«Η χώρα εμφανίζεται να κυριαρχεί, να ελέγχει, να ασκεί ισχύ σε διεθνές επίπεδο (η άσκηση κυριαρχίας του κράτους στο εσωτερικό του δεν εντάσσεται σε αυτή την κατηγορία). Π.χ., μια χώρα μπορεί να υπερισχύει έναντι των άλλων ή να έχει μεγαλύτερη βαρύτητα η γνώμη της ή να έχει την δυνατότητα

να επιβληθεί. Συνήθως, ο ηγεμόνας παρουσιάζεται να επεμβαίνει στις εσωτερικές ή εξωτερικές επιλογές ενός κράτους».

Στην αρχική παρουσίαση η κατηγορία αυτή επεξηγείται με τα εξής παραδείγματα:

«Και εκπλήττει ο βαθμός στον οποίο η παγκόσμια οικονομία εξαρτάται από τη Γερμανίδα Καγκελάριο»⁴. Σε αυτό το παράδειγμα χαρακτηριστικό είναι ότι η εκπρόσωπος της Γερμανίας και κατ' επέκταση η ίδια η χώρα εκπροσωπεί την παγκόσμια οικονομία. Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Η Αμερικανίδα υπουργός εξωτερικών Χίλαρι Κλίντον αξίωσε να μεταβιβάσει ο Πρόεδρος Μπασαρ Αλ Ασαντ την εξουσία και να εγκαταλείψει την χώρα του, χρεώνοντας στην κυβέρνηση του την ευθύνη για την «αδιανόητη» σφαγή στην Χάμα»⁵. Σε αυτήν την περίπτωση μια χώρα (οι ΗΠΑ) εμπλέκονται στα εσωτερικά μιάς άλλης χώρας (Συρία) αξιώνοντας ενέργειες από μέρους της .

Η συγκρότηση μίας τυπολογίας γίνεται με την διαδικασία της εμπειρικής και της θεωρητικής θεμελίωσης. Η διαδικασία της θεωρητικής θεμελίωσης αντλεί από την θεωρία των διεθνών σχέσεων τα εννοιολογικά εργαλεία με τα οποία η ισχύς εκλαμβάνεται μέσα σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα και με ποιες μορφές δύναται να εξωτερικευτεί. Από αυτή τη διαδικασία προκύπτουν τα τυπολογικά συστήματα της εμπειρικής θεμελίωσης. Στην εμπειρική θεμελίωση χρησιμοποιείται η διαλεκτική με το ερευνητικό υλικό για την δημιουργία επιπλέον διακριτών κατηγοριών. Για να πραγματωθεί η διαδικασία χρειάστηκε να γίνει η καταγραφή σε μια κλείδα παρατηρήσεων όλων των περιπτώσεων στις οποίες καταγράφηκε το σχήμα του κυρίαρχου κατά την αρχική κωδικοποίηση. Μέσα από τον συνδυασμό διαδικασιών εμπειρικής και θεωρητικής θεμελίωσης εξάγονται τα εξής τυπολογικά συστήματα:

⁴ Τα Νέα, 9 Ιουνίου 2012, σελ. 10.

⁵ Τα Νέα, 8 Ιουνίου 2012, σελ. 7.

Το πρώτο τυπολογικό σύστημα αφορά την «**Έννοια της Ισχύος**». Σε αυτό αποτυπώνεται ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται η ισχύς του εκάστοτε κράτους. Για τη συγκρότηση του χρησιμοποιείται πρωτίστως η διαδικασία της εμπειρικής θεμελίωσης. Οι τιμές της μεταβλητής αναδύονται από την βιβλιογραφική επισκόπηση, η οποία έγινε στην προηγούμενη ενότητα. Κατά την συγκρότηση του κατηγορικού συστήματος, η πρώτη κατηγορία (τιμή της μεταβλητής) προκύπτει από την παρατήρηση του Bull (2001:63) ότι «**το κράτος είναι φορέα ισχύος που προωθεί τα δικά του συμφέροντα**». Το φαινόμενο αυτό καταγράφεται στην ανάλυση ειδήσεων όταν το κράτος λαμβάνει δράση για να εξυπηρετήσει έναν δικό του σκοπό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Η δεύτερη σε μέγεθος οικονομία της Ασίας, η Ινδία της οποίας ο πληθυσμός είναι 1.2 δις άτομα ενδέχεται να βγει πολύ ωφελημένη από μια τόσο αρνητική εξέλιξη⁶». Η εξέλιξη που έχει προκύψει εξυπηρετεί τα συμφέροντα της Ινδίας και της αποδίδει οικονομικά οφέλη. Οριακό παράδειγμα: «Από την Μάγκνα Κάρτα το 1215 μέχρι και το Εθνικό Σύστημα Υγείας το 1948, οι Βρετανοί θεωρούν πως καινοτομούν και εγκαθιδρύουν πρωτοποριακούς θεσμούς πριν από τη υπόλοιπη Ευρώπη⁷». Οι Βρετανοί αναλαμβάνουν δράσεις πρώτοι από όλους μέσα στην Ευρώπη ,παρ' όλα αυτά δεν αναφέρεται ρητά ο σκοπός τους.

Μια άλλη κατηγοριοποίηση στηρίζεται στην εκδοχή του Mearsheimer (2011:269) για την ύπαρξη **της ισχύος ως αυτοσκοπό**. Η τιμή κωδικοποιείται όταν εντοπίζεται η προσπάθεια ενός κράτους να διεκδικήσει την ισχύ απλά για να είναι ισχυρό χωρίς να προσδιορίζεται που θα εκφραστεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Το όραμα του Γερμανού υπουργού οικονομικών συμπυκνώνεται σε τρεις άξονες: ενίσχυση του γερμανικού ηγεμονισμού, σκλήρυνση της δημοσιονομικής πειθαρχίας,

⁶ Καθημερινή, 22 Απριλίου 2017, σελ. 8.

⁷ Καθημερινή, 11 Ιουνίου 2016, σελ. 7.

αποπολιτικοποίηση της ευρωπαϊκής επιτροπής⁸». Κύριος στόχος της Γερμανίας μέσα από την δράση της είναι να εδραιώσει την κυριαρχία της. Βασική της επιδίωξη είναι η συγκέντρωση ισχύος.

Ο έλεγχος που εφαρμόζει ένα κράτος πάνω σε δρώντες ή πόρους για τη επίτευξη ενός στόχου είναι άλλη μια κατηγοριοποίηση που λαμβάνει η μεταβλητή αυτή. Θεωρητικοί, όπως ο Morgenthau (1967) και ο Hart (1976), αντιλήφθηκαν **την ισχύ ως έλεγχο** και αυτό καταγράφεται εδώ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Κι αυτό είναι αδύνατον χωρίς τις ευλογίες της Ρωσίας (ενίσχυση ρόλου Τουρκίας στην Συρία)⁹». Εάν δεν δώσει η Ρωσία την έγκριση της δεν πρόκειται να γίνει καμιά ενέργεια. Οριακό παράδειγμα: «Δεύτερον, η κατηγορηματική καταδίκη του πραξικοπήματος από τη Ουάσιγκτον και το NATO τις κρίσιμες ώρες όπου όλα ήταν ανοιχτά, κάτι που δεν είχε συμβεί με τα προηγούμενα τέσσερα πραξικοπήματα του στρατού στη Τουρκία από το 1960 μέχρι το 1997¹⁰». Άλλη χώρα παρεμβαίνει και με την δική της αποδοχή στηρίζει τα γεγονότα σε μια άλλη χώρα.

Μια άλλη διάσταση της ισχύος που εισάγει ο Waltz (2011:269) είναι αυτή **του μέσου για την επίτευξη πολιτικών σκοπών**. Σε αυτή εξετάζεται η ισχύς ως ο τρόπος εκ μέρους του κράτους να εξυπηρετήσει τις επιδιώξεις του και να πετύχει πολιτικά οφέλη, ενέργεια που μπορεί να εκφράσει και μέσω της επιβολής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Η Κίνα με δήλωση έχει εξαιρέσει υποχρεωτικά από την εκδίκαση διαφορές σχετικά με οριοθετήσεις ή ιστορικούς τίτλους¹¹». Η Κίνα έχει επιβάλλει την βούληση της διεθνώς για ένα συγκεκριμένο ζήτημα.

⁸ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 01 Ιουλίου 2016, σελ. 2.

⁹ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 01 Ιουλίου 2016, σελ. 14.

¹⁰ Καθημερινή, 17 Ιουλίου 2016, σελ. 5.

¹¹ Καθημερινή, 17 Ιουλίου 2016, σελ. 17.

Μια άλλη έκφραση της επιβολής **αφορά στη δυνατότητα επιβολής ακόμα κι αν προβάλλεται αντίσταση**, μια έκφραση της ισχύος που αναφέρεται από τους Hausgaard (2003:87-88) και Weber (1986:28). Δηλαδή, η χώρα επιβάλει την βούληση της ακόμα και αν ο αντίπαλος αντιδρά στην επικυριαρχία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Να τιμωρήσει την Τουρκία για τη δράση που έχει αναλάβει εναντίον του ως μέλος του υπό τις ΗΠΑ διεθνούς στρατιωτικού συνασπισμού¹²». Οι ΗΠΑ είναι η δύναμη που πρωτοστατεί του στρατιωτικού συνασπισμού και έχει την δυνατότητα να επιβάλει στρατιωτικές κυρώσεις σε όποιον δεν πράξει τα προβλεπόμενα.

Ένα κράτος **μέσα από τη απόκτηση πόρων και δυνατοτήτων αποκτά επιρροή**, όπως αναφέρουν οι Arquilla & Ronfieldt (2010:118). Επιρροή μπορεί να έχει κι ένα κράτος με βάση την θέση του στο διεθνές σύστημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα : «Ο Τούρκος πρόεδρος χαρακτήρισε απάνθρωπη και αντίθετη με τις ισλαμικές αξίες τη διπλωματική και οικονομική απομόνωση του Κατάρ από τον μεγάλο γείτονα του και κάλεσε τον Σαουδάραβα βασιλιά να ηγηθεί στις προσπάθειες επίλυσης της κρίσης¹³». Η Τουρκία επεμβαίνει στην κρίση ενός άλλου κράτους και προσπαθεί να αναλάβει πρωτοβουλίες για να την επιλύσει. Οριακό παράδειγμα: «Η ανασυγκρότηση του ευρωπαϊκού πολιτικού τοπίου θα γίνει κρατώντας το τιμόνι της διαχείρισης της βρετανικής κρίσης κυρίως στη συγκρότηση της νέας γερμανικής αφήγησης για την ΕΕ¹⁴». Η χώρα αναδεικνύεται μέσα από την κρίση του Brexit και η θέση της αναβαθμίζεται . Θα μπορούσε να αποτελεί και έκφραση έμμεσου ελέγχου αλλά δεν καταγράφεται η επίδραση της στα άλλα κράτη.

Τέλος, η τελευταία τιμή που λαμβάνει η μεταβλητή **αφορά την έκφραση της άυλης ισχύς, όπως αναφέρουν οι Arquilla & Ronfieldt ή ως ένα εμπεδωμένο σύστημα**

¹² Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 14.

¹³ Καθημερινή, 14 Ιουνίου 2017, σελ. 9.

¹⁴ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ.9.

νοήματος, όπως την αντιλαμβάνονται οι Barnett & Duvall (2005:3-4). Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Δεν θέλουν να ταραξούν τις ΗΠΑ. Επισημαίνει. Στην πραγματικότητα οι περισσότεροι δυτικοί αξιωματούχοι επαναλαμβάνουν μόνο αυτά που οι ΗΠΑ θέλουν να πουν. Αυτή είναι η αλήθεια¹⁵». Η χώρα δεν δρα άμεσα και για την ακρίβεια δεν δρα καθόλου. Οι άλλες χώρες επειδή την εκλαμβάνουν ως ηγεμονική δρουν με τρόπο που πιστεύουν ότι την ευχαριστεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Και πόσο υπονομεύεται το κύρος του δικαστηρίου από μη συμμετοχή σε αυτό ορισμένων από τα πιο ισχυρά κράτη του πλανήτη (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Ινδία)»¹⁶. Πάλι τα κράτη δε δρουν με κάποιον τρόπο αλλά έχει εδραιωθεί η εντύπωση ότι στον τομέα τους είναι ισχυρά. Στην συγκεκριμένη μεταβλητή εξετάζεται η απεικόνιση της ισχύος όχι μόνο ως απλή εμφάνιση αλλά εντοπίζεται και η κυρίαρχη λειτουργία της, καθώς η τιμή δύναται αν έχει παραπάνω από μια λειτουργίες σε ένα άρθρο.

Ένα άλλο τυπολογικό σύστημα το οποίο εντάσσεται στο πρωτόκολλο είναι αυτό της **αξιολόγησης ισχύος/ ηγεμονίας**. Σε αυτήν την μεταβλητή εξετάζεται αν η εμφάνιση της ηγεμονίας έχει αρνητικό ή θετικό περιεχόμενο, στην περίπτωση, που όσοι υφίστανται την ηγεμονία την αντιμετωπίζουν ως κάτι θετικό ή όχι. Σε αυτό το σημείο εργαλειοποιείται η άποψη του Lukes για τη **εθελοντική υποτέλεια στον ισχυρό**. Μπορεί, επομένως, η ηγεμονία να λαμβάνει αρνητική έννοια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Σε μια χρονική στιγμή που η ΕΕ κλονίζεται από το Brexit ο Γερμανός Υπουργός οικονομικών έκανε επίδειξη ισχύος απέναντι σε μια μικρή ευρωπαϊκή χώρα¹⁷». Ο ηγεμόνας φαίνεται να έχει αρνητική αξιολόγηση γιατί λαμβάνει δράση κατά ενός μικρότερου κράτους στο οποίο επιβάλλει την ισχύ του.

¹⁵ Η Εφημερίδα των Συντακτών, Ιουλίου 2016, σελ. 15.

¹⁶ Καθημερινή, 17 Ιουλίου 2016, σελ. 22.

¹⁷ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 12.

Επίσης, η ηγεμονία μπορεί να ενέχει θετικό περιεχόμενο. Οριακό Παράδειγμα: «Μόνο η Γερμανία μπορεί να επωμιστεί αυτό το ρόλο. Θα χρειαστεί, ωστόσο, να αλλάξει το αφήγημα της λιτότητας και της ενοχοποίησης των χρεωμένων χωρών. Αν το Βερολίνο φανεί ανίκανο να ασκήσει τον ηγετικό του ρόλο, το μέλλον του ευρώ θα τεθεί υπό αμφισβήτηση¹⁸». Φαίνεται η ηγεμονία της Γερμανίας να είναι κάτι το επιθυμητό και το αποδεκτό, όμως, υπάρχει αμφισβήτηση για το εάν όντως μπορεί να λάβει αυτόν τον ρόλο. Μια τυπική περίπτωση είναι: «τώρα η Ευρώπη χρειάζεται καθοδήγηση και είναι ευθύνη της Γαλλίας και της Γερμανίας να το πράξουν¹⁹». Δηλώνεται ρητά ότι η Γερμανία και η Γαλλία καλούνται να καθοδηγήσουν την Ευρώπη και είναι αποδεκτή η δράση τους. Τέλος, υπάρχει η ουδέτερη αξιολόγηση όπου δεν υπάρχει καμία αξιολογική κρίση. Οριακό παράδειγμα: «Η οικονομία της Ρωσίας είναι μικρότερη από της Ιταλίας, είναι στο μέγεθος της Βραζιλίας ή της Ολλανδίας κι όμως εξακολουθούμε να τη θεωρούμε υπερδύναμη²⁰». Δεν λαμβάνει έναν συγκεκριμένο αξιολογικό πρόσημο η αναφορά στην Ρωσία.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω ο φόβος είναι βασικό στοιχείο στις διεθνείς σχέσεις (Wight, 1979:124· Πλατιάς, 2009:29). Για αυτό δημιουργήθηκε η μεταβλητή «**Συσχέτιση με φόβο**», όπου εξετάζεται αν ένα κράτος χρησιμοποιεί τον φόβο είτε ως απειλή για να επιβάλει την βούληση του. Εξετάζεται, επίσης, η επιβολή του φόβου σε διεθνές ή περιφερειακό επίπεδο. Σε αυτό το σημείο παραμετροποιείται ο παράγοντας φόβος για τις Διεθνείς Σχέσεις. Ο φόβος μπορεί να επιβάλλεται από ένα κράτος σε περιφερειακό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Με σιδηρά πυγμή δείχνει ότι είναι διατεθειμένη να ελέγξει τη μετά το βρετανικό δημοψήφισμά εποχή στην ΕΕ η

¹⁸ Καθημερινή, 5 Ιουλίου 2016, σελ. 11.

¹⁹ Καθημερινή, 5 Ιουλίου 2016, σελ.17.

²⁰ Καθημερινή, 5 Ιουνίου 2016, σελ. 15.

Γερμανία²¹». Η χώρα φαίνεται να θέλει να ελέγξει και να επιβάλλει την βούληση της στη περιφέρεια της.

Ο ηγεμόνας μπορεί να **ασκεί τον φόβο και σε διεθνές επίπεδο**. Οριακό Παράδειγμα: «...δηλαδή, η προτροπή του προς τις ευρωπαϊκές χώρες να ακολουθήσουν το παράδειγμα του Brexit²²». Οι ΗΠΑ προτρέπουν προς έναν συγκεκριμένο τρόπο δράσης εκτός της περιφέρειας τους, χωρίς όμως να το απαιτούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «και οι πολιτικές διαφορές αναζωπυρώθηκαν με την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003 και την ανατροπή της κυβέρνησης του Σαντάμ Χουσεΐν και των ελίτ σουνιτών και χριστιανών²³». Οι ΗΠΑ έδρασαν με στρατιωτικό τρόπο και επέβαλλαν την βούληση τους σε μια περιοχή έξω από την περιφέρεια τους.

Το ηγεμονικό κράτος μπορεί να εξασκεί **απειλή προς άλλα κράτη**. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Να τιμωρήσει την Τουρκία για τη δράση που έχει αναλάβει εναντίον του-ούσα μέλος του υπό τις ΗΠΑ διεθνούς στρατιωτικού συνασπισμού²⁴». Οι ΗΠΑ απειλούν την Τουρκία για να ακολουθήσει έναν συγκεκριμένο τρόπο δράσης.

Τέλος, ένα κράτος μπορεί να είναι ηγεμονικό αλλά **να μην εξασκεί φόβο**. Αντίθετα μπορεί μέσα από προτροπές να πετυχαίνει το στόχο του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Οι Ηνωμένες Πολιτείες οφείλουν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο, ενθαρρύνοντας τόσο τη Κίνα όσο και τις Φιλιππίνες να απέχουν από πράξεις που θα μπορούσαν να κλιμακώσουν την ένταση και ωθώντας όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να δουν την απόφαση του δικαστηρίου ως ευκαιρία για την έναρξη διαβουλεύσεων με στόχο την ειρηνική επίλυση των υφιστάμενων εδαφικών διαφορών²⁵». Οι ΗΠΑ εμπλέκονται και μεσολαβούν στις σχέσεις άλλων κρατών αλλά το κάνουν στα πλαίσια της διπλωματίας

²¹ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 12.

²² Καθημερινή, 13 Ιουνίου 2017, σελ. 13.

²³ Καθημερινή, 11 Ιουνίου 2016, σελ. 22.

²⁴ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 14.

²⁵ Καθημερινή, 17 Ιουλίου 2016, σελ. 17.

χωρίς να επιβάλλουν ή να απειλούν. Η μεταβλητή αυτή έχει μελετηθεί σε βάθος από την Δογάνη (2014) γι' αυτό δεν προτείνεται βαθύτερη κατηγοριοποίηση της. Αυτή η μεταβλητή κωδικοποιείται και ως προς την εμφάνιση αλλά και ως κυρίαρχη παρουσία. Η κάθε χώρα μπορεί να λαμβάνει πολλαπλές τιμές.

Οι συντελεστές ισχύος εξετάζονται μέσω του ταξινομικού συστήματος: «**Παράγοντες ισχύος**». Το ταξινομικό σύστημα συγκροτείται με βάσει τους παράγοντες τους οποίους το κράτος-ηγεμόνας χρησιμοποιεί για να εδραιώσει την ισχύ του, όπως αυτοί αναφέρονται από τον Κουσκουβέλη (2010:148-186). Το κράτος μπορεί να χρησιμοποιεί στρατιωτικούς πόρους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Η Αυστρία είναι αρκετά ώριμος δια να την καταβροχθίσει ο Χίτλερ²⁶». Ο Χίτλερ σκοπεύει να επέμβει σε ένα άλλο κράτος και να το κατακτήσει οικονομικούς πόρους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Ενδεικτικά αναφέρω ότι το κατά κεφαλή εισόδημα σε σταθερές τιμές της Ιταλίας, της Ισπανίας, της Πορτογαλίας και της Ελλάδος έχει μειωθεί σημαντικά σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, σε αντίθεση με αυτόν της Γερμανίας και ορισμένων χωρών του Βορρά που έχει αυξηθεί σημαντικά κατά την πρώτη δεκαετία της ζωής του ευρώ.»²⁷. Ο τομέας που υπερισχύει και χτίζει ουσιαστικά η Γερμανία είναι η οικονομία.

Άλλες τιμές της κατηγορίας είναι οι τεχνολογικοί πόροι. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: Στο τέλος θα απορριφθεί το αίτημα, καθώς είναι αθώος και θύμα ενός εξελισσόμενου «ψυχρού πολέμου» μεταξύ ΗΠΑ – Κίνας όσον αφορά την πρωτοκαθεδρία στη τεχνολογία αιχμής²⁸. Ο τομέας στον οποίο μάχονται ΗΠΑ-Κίνα είναι αυτός της τεχνολογίας, η διοίκηση / ηγεσία όπου εξετάζεται το επίπεδο ηγεσίας και της διοίκησης και το κατά πόσο αυτά αρκούν για να εδραιώσουν την ισχύ του κράτους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Σε μια χρονική στιγμή που η ΕΕ κλονίζεται από το

²⁶ Καθημερινή, 4 Ιουνίου 2016, σελ. 2.

²⁷ Καθημερινή, 3 Ιουλίου 2016, σελ. 6.

²⁸ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουνίου 2017, σελ. 23.

Brexit ο Γερμανός υπουργός οικονομικών έκανε επίδειξη ισχύος απέναντι σε μια μικρή ευρωπαϊκή χώρα»²⁹. Η χώρα επιδεικνύει συγκεκριμένο επίπεδο ηγεσίας και με αυτό μπορεί να διεκδικήσει την ηγεμονία.

Τέλος εξετάζεται η οικονομική και διπλωματική συνεργασία μεταξύ των χωρών. Σε αυτό το σημείο εξετάζεται αν όντως τα κράτη επιζητούν συνεργασία για να αυξηθεί η ευημερία τους (Meirsheimer, 2009:47), καθώς και αν η οικονομία χρησιμοποιείται με αυτό το σκοπό, όπως αναφέρει η πλουραλιστική προσέγγιση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Ο Παναμάς αναβαθμίζει τις εμπορικές του σχέσεις με την Κίνα και εγκαινιάζει πλήρεις διπλωματικές αποστολές με τη χώρα, η οποία είναι ο δεύτερος σημαντικότερος πελάτης της διώρυγας του Παναμά»³⁰. Ο Παναμάς επιζητά συνεργασία με τη Κίνα για να μπορέσει να σύσφιξη τις οικονομικές και διπλωματικές σχέσεις μαζί της εν καιρώ ειρήνης. Και αυτή η μεταβλητή εξετάζεται όχι μόνο ως απλή εμφάνιση αλλά αναζητούνται και οι πόροι εκείνοι που απεικονίζονται ως κυρίαρχοι.

Σημαντικό είναι να διερευνηθεί, αν η απεικόνιση της ηγεμονίας προέρχεται από την πηγή του κειμένου ή από τις αναλύσεις. Η συγκεκριμένη κατηγορία δεν προέρχεται αμιγώς από το πεδίο των διεθνών σχέσεων αλλά είναι μια έννοια που σχετίζεται με την αντικειμενικότητα και τον τρόπο παραγωγής των ειδήσεων. Εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο δρουν οι εγγενείς μεροληψίες και πώς επηρεάζουν την απεικόνιση των κρατών. Αυτό εξετάζεται με την τυπολογία: «**Πηγή εκφοράς ισχύος**». Η μεταβλητή αυτή λαμβάνει τιμές ανάλογα με το αν η πηγή εκφοράς είναι η πηγή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Η ισχυρή Γερμανία, που επιβάλλει το σκληρό πολιτικό μείγμα νεοφιλελευθερισμού και προάσπισης των εγχώριων τραπεζικών συμφερόντων, δεν αφήνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιθώρια για ιδιαίτερους ελιγμούς»³¹. Η δράση και

²⁹ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 13.

³⁰ Καθημερινή, 14 Ιουνίου 2016, σελ. 9.

³¹ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 2 Ιουλίου 2016, σελ. 10.

η χαρακτηρισμοί για την Γερμανία είναι συμπέρασμα του συγγραφέα. Η δεύτερη τιμή που λαμβάνει αυτή η μεταβλητή είναι, αν πηγή εκφοράς της ισχύος είναι οι αναλύσεις του κειμένου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Την περασμένη Πέμπτη όμως έγινε σαφές στο Μέγαρο Μαξίμου ότι ο Σόιμπλε προσπαθεί πάση θυσία να επιβάλλει την σκληρή γραμμή, κάτι που επιβεβαιώθηκε και στην συνάντηση του κ. Τσίπρα με τον αντικαγκελάριο Γκάμπριελ.³²» Από την αποτύπωση της είδησης προκύπτει, ότι η Γερμανία προσπαθεί να επιβάλλει την βούληση της.

Στην μεταβλητή «**Εφαρμογή ισχύος**» εξετάζεται το επίπεδο στο οποίο εφαρμόζεται η ισχύς. Οι τιμές της μεταβλητής είναι: Πρώτον, το εσωτερικό της άλλης χώρας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα : «Και αυτό, γιατί δεν είναι η πρώτη φορά από τότε που οι κινέζοι μπήκαν στο λιμάνι του Πειραιά το 2009 που με επιτακτικό τρόπο θέτουν αιτήματα»³³ . Η άλλη χώρα επεμβαίνει και έχει άποψη για τα ζητήματα στο εσωτερικό ενός άλλου κράτους. Δεύτερον, το διεθνές επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα : «Να τιμωρήσει την Τουρκία για τη δράση που έχει αναλάβει εναντίον του- ούσα μέλος του υπό τις ΗΠΑ διεθνούς στρατιωτικού συνασπισμού»³⁴. Η ηγεμονεύουσα χώρα προσπαθεί να επιβάλλει την βούληση της σε ένα θέμα που είναι διεθνές. Τρίτον, ένα κράτος μπορεί να εκδηλώνει την ισχύ του μέσα από παρεμβάσεις σε διακρατικά ζητήματα άλλων κρατών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Η επιτυχημένη επιθετική επεκτατική και νομισματική πολιτική των ΗΠΑ κατά την διάρκεια της πρόσφατης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης πρέπει να φωτοδοτεί τη πολιτική της ΕΕ και ιδιαίτερα της Ευρωζώνης»³⁵. Η ΗΠΑ γίνονται το παράδειγμα για ζητήματα που αφορούν τη ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, δεν το κάνουν άμεσα αλλά γίνεται μέσω παραδείγματος. Τέταρτον, μπορεί να παρεμβαίνει σε ζητήματα περιφερειακά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Την

³² Καθημερινή, 3 Ιουλίου 2016, σελ. 6.

³³ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 7.

³⁴ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 14.

³⁵ Καθημερινή, 3 Ιουλίου 2016, σελ. 6.

αυστηρή εφαρμογή της συνθήκης του Μάαστριχτ και επιβολή ποινών από την ευρωπαϊκή επιτροπή στις χώρες της ευρωζώνης που έχουν υπερβολικά ελλείμματα ζήτησε προχθές με ομιλία του στο Βερολίνου ο Σόιμπλε³⁶». Η Γερμανία είναι μέρος της ΕΕ και ζητάει να ληφθούν μέτρα μέσα στην περιφέρεια της. Η μεταβλητή αυτή δύναται να λάβει τιμές ως προς την εμφάνιση των κατηγοριών, όπου το κάθε κράτος μπορεί να λαμβάνει τιμές παραπάνω από μία, ενώ εξετάζεται και ποια είναι η κυρίαρχη εκφορά ισχύος του.

Τέλος, το πρωτόκολλο κωδικοποίησης συμπληρώνεται από την τυπολογία: «**Κατάσταση συστήματος**». Με αυτή την τυπολογία εξετάζεται κατά πόσο το κράτος μέσα στο άναρχο σύστημα επιζητεί να διατηρήσει την υπάρχουσα κατάσταση ή προσπαθεί να αναδειχθεί ως δυνατικός ηγεμόνας. Επίσης, εργαλειοποιείται το εάν προσπαθεί να εξισορροπήσει μια κατάσταση, μέσω εσωτερικής ή εξωτερικής εξισορρόπησης (Waltz, 2010). Το τυπολογικό σύστημα συγκροτείται από τις εξής κατηγορίες, οι οποίες εξετάζονται μόνο ως προς την εμφάνιση τους. Το κάθε κράτος μπορεί να εμφανίζει δράση που να εμπίπτει σε παραπάνω από μία κατηγορία.

Ένα κράτος μπορεί να αναδεικνύει την ισχύ του για να διατηρήσει την υπάρχουσα κατάσταση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Οι ΗΠΑ πρέπει να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να συμβάλουν στην επιστροφή μιας υγιούς οικονομικής τάξης στον κόσμο, χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει ούτε πολιτική σταθερότητα μα ούτε και εξασφαλισμένη ειρήνη»³⁷. Οι ΗΠΑ θα κάνουν ότι μπορούν για να παραμείνει η κατάσταση ως έχει. Οριακό παράδειγμα: Η συμμετοχή του ΔΝΤ στο ελληνικό πρόγραμμα θα συνεχιστεί χωρίς όμως εκταμίευση χρημάτων, μέχρι να αποσαφηνιστούν από τους ευρωπαίους εταίρους, δηλαδή τη Γερμανία τα μέτρα ελάφρυνσης του

³⁶ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 1 Ιουλίου 2016, σελ. 13.

³⁷ Καθημερινή, 14 Ιουνίου 2016, σελ. 2.

χρέους³⁸», Από την Γερμανία εξαρτώνται οι αποφάσεις για να συνεχιστεί μια κατάσταση. Δεν είναι σαφές όμως αν θέλει να παραμείνει η κατάσταση ως έχει.

Το κράτος μπορεί να επιζητεί την ηγεμονία μέσα από τις ενέργειές του. Οριακό παράδειγμα: «Ο τούρκος πρόεδρος χαρακτήρισε απάνθρωπη και αντίθετη με τις ισλαμικές αξίες τη διπλωματική και οικονομική απομόνωση του Κατάρ από τον μεγάλο γείτονα του και κάλεσε τον Σαουδάραβα βασιλιά να ηγηθεί στις προσπάθειες επίλυσης της κρίσης»³⁹. Η Τουρκία προσπαθεί να λάβει πρωταγωνιστικό ρόλο στην επίλυση της κρίσης στο Κατάρ. Το κάνει όμως πιο κεκαλυμμένα με παραινέσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Για δεκαετίες η Σαουδική Αραβία αντιμετώπιζε περίπου ως υποτελή τα γειτονικά της κράτη»⁴⁰. Η Σαουδική Αραβία συμπεριφέρονταν στις άλλες χώρες ως κατώτερες. Η ίδια είχε αναδειχθεί ως περιφερειακός ηγεμόνας.

Τα κράτη μέσα στο σύστημα προβαίνουν σε εξισορρόπηση άλλων κρατών. Οριακό Παράδειγμα: «Ο Παναμάς αναβαθμίζει τις εμπορικές του σχέσεις με την Κίνα και εγκαινιάζει πλήρεις διπλωματικές αποστολές με τη χώρα, η οποία είναι ο δεύτερος σημαντικότερος πελάτης της διώρυγας του Παναμά»⁴¹. Ο Παναμάς επιζητά συνεργασία με τη Κίνα. Δεν δηλώνεται ρητά όμως η πρόθεση του παρά μόνο αποτυπώνεται η οικονομική και διπλωματική σχέση (ήπια εξισορρόπηση). Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Σε ότι αφορά την Ευρώπη, η παρουσία ενός δημοφιλούς μεταρρυθμιστή πολιτικού στην ηγεσία της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας της γηραιάς ηπείρου συμβάλλει στην δημιουργία ενός πιο ισορροπημένου γαλλογερμανικού άξονα κάτι που στην ουσία επιζητεί και η Α. Μέρκελ»⁴². Αναδεικνύεται και δεύτερη δύναμη η οποία θα συνεργαστεί με τη Γερμανία για να εξισορροπήσει την κατάσταση στη Ευρώπη.

³⁸ Η Εφημερίδα των Συντακτών, 15 Ιουνίου 2017, σελ. 4.

³⁹ Καθημερινή, 14 Ιουνίου 2017, σελ.9.

⁴⁰ Καθημερινή, 11 Ιουνίου 2017, σελ. 9.

⁴¹ Καθημερινή, 14 Ιουνίου 2016, σελ. 9.

⁴² Καθημερινή, 13 Ιουνίου 2017, σελ.12.

Τέλος, **οι ενέργειες κάποιου κράτους μπορούν να οδηγήσουν το σύστημα σε αστάθεια**. Οριακό παράδειγμα: «Διεθνείς οργανισμοί και συμμαχίες, όπως ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ χαρακτηρίστηκαν από τον νέο υπερηγήτη «θεσμοί ξεπερασμένοι»⁴³. Θεσμοί που είναι εδραιωμένοι χαρακτηρίζονται ως ξεπερασμένοι από τις ΗΠΑ. Είναι οριακό γιατί ναι μεν μεταβάλλεται το σύστημα, αλλά δεν αναφέρονται ρητά οι επιπτώσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα: «Ταυτόχρονα το παγκόσμιο σύστημα υπόκειται σε μια περίοδο ηγεμονικής μετάλλαξης, όπου η κυρίαρχη δύναμη, οι ΗΠΑ δεν μπορούν να ασκήσουν οικονομική ηγεμονία»⁴⁴. Ενώ το σύστημα λειτουργεί με έναν συγκεκριμένο ηγεμόνα, τώρα η κατάσταση διαφοροποιείται.

5.3.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

5.3.2.1. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων – Γενικά Στοιχεία.

Η ενότητα αυτή εξυπηρετεί δύο στόχους: πρώτον να παρουσιάσει τις μεταβλητές οι οποίες προκύπτουν από το προτεινόμενο πρωτόκολλο κωδικοποίησης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους αυτές μπορούν να συσχετισθούν και δεύτερον να παρουσιάσει κομβικά αποτελέσματα από την υπάρχουσα, πειραματική, μέτρηση. Μέσα από τα προτεινόμενα τυπολογικά συστήματα προς εμπλουτισμό του πρωτοκόλλου κωδικοποίησης καθίσταται εφικτό να παραχθούν δεδομένα για τις απεικονίσεις της εξάσκησης της ισχύος τόσο περιφερειακά όσο και διεθνώς ενώ διευκολύνεται η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο ο ηγεμόνας προσπαθεί να εφαρμόσει την ισχύ του πάνω στα άλλα κράτη.

Σε αυτή την φάση η ανάλυση επικεντρώνεται στις περιπτώσεις όπου καταγράφεται το πλαίσιο του κυρίαρχου-ηγεμόνα κατά τις προγενέστερες μετρήσεις με το πρωτόκολλο

⁴³ Καθημερινή, 13 Ιουνίου, 2017, σελ. 13.

κωδικοποίηση «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» (μέτρηση Ιουνίου 2016, Ιουλίου 2016, Βρετανικές εκλογές 2017). Στις ανωτέρω μετρήσεις κατεγράφησαν 377 τέτοιες περιπτώσεις οι οποίες αποτελούν το σύνολο του υπό ανάλυση πληθυσμού. Σημαντικό σε αυτές τις αναλύσεις είναι τα επίπεδα σύγκρισης τα οποία παρέχει το πρωτόκολλο κωδικοποίησης. Η μέτρηση στο περιεχόμενο δύο εφημερίδων με αντίθετο πολιτικό προσανατολισμό επιτρέπει τον έλεγχο υποθέσεων εργασίας οι οποίες ανάγουν στην θεωρία της επαλληλίας. Η στρατηγική της διερεύνησης διαφοροποιήσεων των προβολών ισχύος σε σχέση με την πολιτική τοποθέτηση/ιδεολογία του Μέσου Ενημέρωσης κρίνεται αντιπαραγωγική σε σχέση με τα υπό ανάλυση γεγονότα και δεν ακολουθείται ως στρατηγική επεξεργασίας των στοιχείων. Αποτελεί μία στρατηγική ανάλυσης η οποία προτείνεται για μετρήσεις σε περιόδους με θεματολογία, η οποία κινητοποιεί σε εντονότερο βαθμό εσωτερικές αντιθέσεις στην δημόσια σφαίρα του κράτους αναφοράς.

Μέσα από την μέθοδο της ποσοτικής ανάλυσης είναι δυνατόν να υπάρξει εποπτεία αναφορικά με τις τάσεις που δημιουργούνται και την μεταβολή τους στον χρόνο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός της δημιουργίας πολλαπλών επιπέδων σύγκρισης τα οποία επιτρέπουν την βέλτιστη ερμηνεία και νοηματοδότηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Το πρωτόκολλο State Mapping της παρούσας έρευνας έχει σχεδιαστεί για να προσφέρει στην μεγιστοποίηση των επιπέδων σύγκρισης (Σαμαράς, Δημητρίου & Λουκοπούλου, 2017:182). Στην παρούσα ανάλυση αξιοποιείται πρωτίστως η δυνατότητα της σύγκρισης ανάμεσα σε διαφορετικά κράτη η προκύπτει από την καταγραφή ολόκληρου του συστήματος κρατών.

Μία άλλη στρατηγική ανάλυσης είναι η διαχρονική όπου εξετάζεται η μεταβολή των δεδομένων σε σχέση με τον χρόνο. Στην παρούσα έρευνα υπάρχει η δυνατότητα ανάλυσης τόσο σε επίπεδο ημέρας όσο και σε επίπεδο μέτρησης. Η εμφάνιση των

ηγεμονικών προβολών δεν είναι σταθερή στον χρόνο και συναρτάται από τα γεγονότα που προκύπτουν και τα στρατηγικά παίγνια τα οποία εφαρμόζονται. Με αυτό ως δεδομένο, παρατηρείται ότι υπάρχουν ημερομηνίες, όπως οι 18 Ιουνίου 2016, 17 Ιουλίου 2016 αλλά και το τριήμερο 9 -11 Ιουνίου 2017, καθώς και από 12-15 Ιουνίου 2017, όπου οι ηγεμονικές προβολές φτάνουν ή ξεπερνούν τις 10. Οι συγκεκριμένες ημερομηνίες είναι κομβικές. Η πρώτη αφορά το δημοψήφισμα για το Brexit. Η δεύτερη αφορά το τουρκικό πραξικόπημα ενώ οι τελευταίες ημερομηνίες αφορούν τις βρετανικές εκλογές αλλά και τις εξελίξεις για το επερχόμενο Eurogroup σχετικά με το ελληνικό χρέος. Φαίνεται ότι γεγονότα όπως ένα πραξικόπημα σε γειτονική χώρα ή οι εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο δημιουργούν τις προϋποθέσεις για να εμφανιστεί το πλαίσιο ηγεμόνα. Μία ερμηνεία είναι ότι σε τέτοιου είδους γεγονότων αυξάνεται ο ανταγωνισμός και τα κράτη προσπαθούν είτε να διατηρήσουν την θέση τους στο σύστημα είτε να κερδίσουν περισσότερα οφέλη χρησιμοποιώντας βία ή διπλωματική πίεση για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους.

Πέρα από την εξέταση ανά ημέρα έχουν αναλυθεί και οι ηγεμονικές προβολές ανά χρονική περίοδο. Στις τρεις εξεταζόμενες χρονικές περιόδους υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στα επίπεδα των ηγεμονικών προβολών. Τον Ιούνιο του 2016 καταγράφονται 78 περιπτώσεις (20,7% επί του συνόλου των ηγεμονικών προβολών), τον Ιούλιο του 2017 καταγράφονται 108 περιπτώσεις (28,6%) και τέλος, η μέτρηση που έγινε το 2017 με 191 περιπτώσεις (50,7%). Κατά την πρώτη περίοδο, τον Ιούνιο του 2016, το ζήτημα του Brexit δεν τυγχάνει υψηλό βαθμό εσωτερικευσης στον ελληνικό τύπο. Πρόκειται για μια χώρα πολιτισμικά αλλά και γεωγραφικά μακριά από την Ελλάδα, ενώ οι ηγεμονικές προβολές που εμφανίστηκαν κατά μεγάλο ποσοστό οφείλονται στην δράση της Γερμανίας μέσα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απεικονίσεις αυξάνονται όταν τα γεγονότα εξελίσσονται εγγύτερα. Γι' αυτό τον Ιούλιο

του 2016, τον μήνα του τουρκικού πραξικοπήματος, οι ηγεμονικές απεικονίσεις είναι αυξημένες. Τέλος, η μέτρηση του 2017 καταλαμβάνει το 50% των καταγραφών. Σε αυτό δεν οφείλεται μόνο το γεγονός των βρετανικών εκλογών που απασχόλησαν τον ελληνικό τύπο εξαιτίας της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας αλλά την ίδια περίοδο υπήρχαν διαβουλεύσεις μεταξύ των ευρωπαίων υπουργών οικονομικών αλλά και αρχηγών κρατών που σχετίζονταν με την εξέλιξη του ελληνικού χρέους. Αντίστοιχα, με αυτή την λογική της διαχρονικής ανάλυσης μπορεί να εξεταστεί το σύνολο των επιμέρους χαρακτηριστικών της ισχύος τα οποία καταγράφονται στο νέο πρωτόκολλο. Ωστόσο, ο περιορισμός του μεγέθους που θέτει μία μεταπτυχιακή διατριβή υποχρεώνει σε μία αυστηρή πειθαρχία στην επιλογή των επιπέδων ανάλυσης και για τον λόγο αυτό θα προτιμηθεί το επίπεδο της χώρας από αυτό της διαχρονίας.

Στην συνέχεια της ανάλυσης βασικό σημείο διαφοροποίησης στη κατανομή συχνοτήτων είναι η χώρα. Κάποια κράτη εμφανίζονται να έχουν ηγεμονικές προβολές συχνότερα από κάποια άλλα. Τέτοιο είναι η Γερμανία με 165 προβολές ισχύος και ποσοστό 43,8%. Δεύτερη θέση είναι των ΗΠΑ με 83 (22,0%). Ακολουθεί η Γαλλία με 274 (7,2%), το Η.Β. με 21 (5,6%). Από 20 έχουν οι Κίνα και η Τουρκία. Η Ρωσία έχει 15 απεικονίσεις και 4,0%. Από 3 καταγραφές έχουν το Ισραήλ, η Πολωνία και η Ιταλία. Από δύο καταγραφές λαμβάνουν η Ινδία, Ισπανία και Σαουδική Αραβία. Τέλος, από μια καταγραφή λαμβάνουν η Αίγυπτος, η Ελβετία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η Ιαπωνία το Μπαχρέϊν, η Ν. Κορέα, η Ολλανδία και η Χιλή. Λόγω του μικρού ποσοστού εμφάνισης των κρατών αυτών έχει γίνει σύμπτυξη τους και εξετάζονται μαζί ως «άλλα κράτη» με ποσοστό 6,9%, όπως φαίνεται στον Πίνακα 13.

	Ιούνιος 2016	Ιούλιο 2016	Μέτρηση 2017	Σύνολο
Γερμανία	33 - 42,3%	42 - 38,9%	90 - 47,1%	165 - 43,8%
ΗΠΑ	15 - 19,2%	20 - 18,5%	48 - 25,1%	83 - 22,0%
Γαλλία	5 - 6,4%	7 - 6,5%	15 - 7,9%	27 - 7,2%
Η.Β.	6 - 7,7%	11 - 10,2%	4 - 2,1%	21 - 5,6%
Κίνα	3 - 3,8%	8 - 7,4%	9 - 4,7%	20 - 5,3%
Τουρκία	3 - 3,8%	11 - 10,2%	6 - 3,1%	20 - 5,3%
Ρωσία	5 - 6,4%	4 - 3,7%	6 - 3,1%	15 - 4,0%
Όλες άλλες χώρες	8 - 10,3%	5 - 4,6%	13 - 6,8%	26 - 6,9%
Σύνολο	78 - 100%	108 - 100%	191 - 100%	377 - 100%

Πίνακας 13. Ηγεμονικές Προβολές ανά Μέτρηση

5.3.2.2. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων: Γενικά Ευρήματα και Συσχετίσεις

Όσο αναφορά την εμφάνιση της έννοιας της ισχύος. Η ισχύς γίνεται αντιληπτή από τον ειδησεογραφικό λόγο μέσα από διαφορετικούς τρόπους. Κατά ένα μεγάλο ποσοστό το κράτος εμφανίζεται να δρα έτσι ώστε να ικανοποιήσει τα συμφέροντα του. Αυτός ο τρόπος απεικόνισης καταλαμβάνει ποσοστό 17,8% μέσα από 67 καταγραφές. Ο συγκεκριμένος τρόπος εμφάνισης αυξάνει αν συνδυαστεί με άλλες εμφανίσεις της ισχύος μπορεί να υπάρξει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση, όπως στην μεταβλητή αυτοσκοπό ($X^2 = 6,59$, $df=1$, $p=0,010 < 0,05$), με την έκφραση της ισχύος ως μέσο για την επίτευξη πολιτικών σκοπών ή απόκτηση πόρων ($X^2=14,70$, $df=1$, $p=0,000 < 0,05$), της επιρροής ($X^2 = 19,31$, $df=1$, $p=0,000 < 0,05$). Όπου η συσχέτιση με τα κρατικά συμφέροντα είναι αρνητική ($\phi = -0,226$), καθώς και της απεικόνισης της ισχύος ως εμπεδωμένο σύστημα νοήματος ($X^2 = 6,83$, $df=1$, $p=0,009 < 0,05$), Κι εδώ η συσχέτιση είναι αρνητική $\phi = -0,135$. Επίσης, αυτή η μεταβλητή σχετίζεται στατιστικά σημαντικά αλλά με αρνητικό τρόπο με την δυνατότητα προβολής ισχύος για να παραμείνει η τάξη του συστήματος ως έχει ($X^2=6,59$, $df=1$, $p=0,017 < 0,05$).

Η θεωρία που αντιμετωπίζει την ισχύ ως αυτοσκοπό δεν τυγχάνει μεγάλης εμφάνισης στην παρούσα έρευνα. Συγκεκριμένα η μεταβλητή αυτή καταλαμβάνει μόνο 8,5%. Κάτι

τέτοιο βέβαιο δεν σημαίνει ότι η τα κράτη δεν επιζητούν την ισχύ απλά για να την έχουν απλά η συγκέντρωση της ισχύος είναι πιο παθητική έννοια και πολλές φορές μπορεί να μην αποτυπώνεται στο κείμενο ή να εκδηλώνεται με κάποιον άλλο από τους προτεινόμενους για καταγραφή τρόπους πιο ξεκάθαρα.

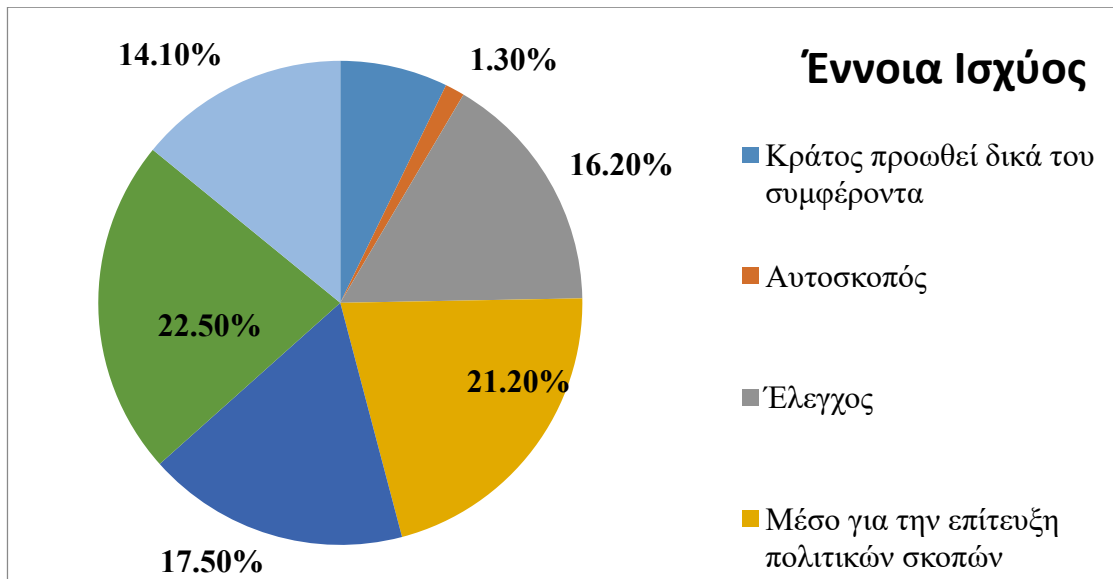
Πιο συχνές είναι οι εμφανίσεις της ισχύος με την μορφή ελέγχου ή επιβολής. Συγκεκριμένα ο έλεγχος εις βάρος ενός άλλου κράτους λαμβάνει ποσοστό 29,2% με 110 καταγραφές ενώ η επιβολή 25,7% με 97 εμφανίσεις. Όταν εμφανίζεται η μορφή την ισχύος ως έλεγχος και συσχετιστεί με άλλες μεταβλητές εμφανίζεται να έχει στατιστική σημαντικότητα με τις μεταβλητές δυνατότητα επιβολής ($X^2=44,35$, $df=1$, $p=0,000<0,05$), επιρροή ($X^2=31,62$, $df=1$, $p=0,000<0,05$) και σύστημα εμπεδωμένου νοήματος ($X^2=19,426$, $df=1$, $p=0,000<0,05$). Οι δύο αυτές τελευταίες μεταβλητές εμφανίζουν αρνητική στατιστική σημαντικότητα με την κατηγορία της ισχύος ως έλεγχος συνεπώς όταν αυξάνεται η μεταβλητή του ελέγχου, οι μεταβλητές της επιρροής και του εμπεδωμένου νοήματος μειώνονται. Επιπρόσθετα, όταν η ισχύς εκλαμβάνεται ως επιβολή σε κάποιον δρών ακόμα κι αν προβάλλει αντίσταση είναι αρνητική η συσχέτιση με την μεταβλητή «διατήρηση τάξης του συστήματος» ($X =7,57$, $df=1$, $p=0,006<0,05$) και όχι για την εξισορρόπηση κάποιου άλλου δρώντα καθώς παρουσιάζει αρνητική στατιστικά σημαντικότητα ($X^2=12,12$, $df=1$, $p=0,000<0,05$).

Επίσης, πολλές καταγραφές παρουσιάζει η απεικόνιση της ισχύος ως μέσο για να μπορέσει ο δρών να επιτύχει κάποιο σκοπό ή να μπορέσει να κερδίσει πόρους. Στην μέτρηση αυτή, η κατηγορία λαμβάνει ποσοστό 32,4% με 122 εμφανίσεις. Αυτή η κατηγορία εμφανίζει στατιστική σημαντικότητα με την κατηγορία « επιβολή ακόμα κι αν υπάρχει αντίσταση» ($X^2=15,02$, $df=1$, $p=0,000<0,05$), την μεταβλητή «επιρροή» ($X^2=13,48$, $df=1$, $p=0,000<0,05$) και με τη μορφή εμπεδωμένου νοήματος ($X^2=9,33$, $df=1$, $p=0,002<0,05$). Η κατηγορία που εκλαμβάνει την ισχύ ως μέσο είναι πιο πιθανό

να εμφανίζεται ταυτόχρονα με τις κατηγορίες της επιρροής και του εμπεδωμένου νοήματος.

Έχει αναφερθεί ότι η ισχύς μπορεί να εκληφθεί και ως επιρροή. Μέσα από αυτήν τα κράτη μπορούν να προβάλουν την ισχύ τους μεν αλλά με πιο έμμεσο και λιγότερο επιθετικό τρόπο από ότι με την επιβολή ή τον έλεγχο. Αυτή η διάσταση της ισχύος έχει ποσοστό 29,7% και 78 απεικονίσεις. Αυτή είναι και μια έκφραση της ισχύος που αποσκοπεί στην διατήρηση του υφιστάμενου συστήματος ($X^2=12,62$, $df=1$, $p=0,000<0,05$) ενώ μπορεί να στοχεύει και στην εξισορρόπηση ($X^2=47,13$, $df=1$, $p=0,000<0,05$). Ενώ άλλη μια έκφραση της ισχύος που έχει και αυτή μια πιο έμμεση εμφάνιση είναι αυτή της άυλης ισχύ ή της εμπεδωμένης γνώσης στο μυαλό του αποδέκτη και μάλιστα παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα ($X^2=22,83$, $df=1$, $p=0,000<0,05$). Με αυτή την έκφραση το άτομο αποδέχεται την άσκηση ηγεμονίας από τον δρώντα σαν κάτι δεδομένο με ποσοστό 20,7% και 78 εμφανίσεις. Κυρίαρχη απεικόνιση πάντως, αναδεικνύεται αυτή της επιρροής, όπως προκύπτει και από το διάγραμμα 1.

Το κράτος με όλες τις ανωτέρω εκφάνσεις τις ισχύος του επιζητά την ηγεμονία σε στατιστικά σημαντικό βαθμό. Συγκεκριμένα, προσπαθεί να προωθήσει τα συμφέροντα του ($X^2=5,58$, $df=1$, $p=0,018<0,05$), να ελέγξει ($X^2=14,69$, $df=1$, $p=0,000<0,05$), να χρησιμοποιήσει την ισχύ ως μέσο για την επίτευξη σκοπών ή απόκτηση πόρων ($X^2=8,78$, $df=1$, $p=0,003<0,05$), ακόμα κι αν προβάλλεται αντίσταση ($X^2=27,32$, $df=1$, $p=0,000<0,05$). Υπάρχει, όμως, αρνητικά σημαντική στατιστικά σχέση για τα κράτη που επιζητούν τη ηγεμονία ως επιρροή ($X^2=41,75$, $df=1$, $p=0,000<0,05$) αλλά και ως εμπεδωμένο σύστημα νοήματος ($X^2=5,25$, $df=1$, $p=0,022<0,05$). Ενώ μόνο η κατηγορία αυτοσκοπός δεν φαίνεται να παρουσιάζει στατιστικά σημαντική σχέση ($X^2=6,98$, $df=1$, $p=0,404>0,05$).

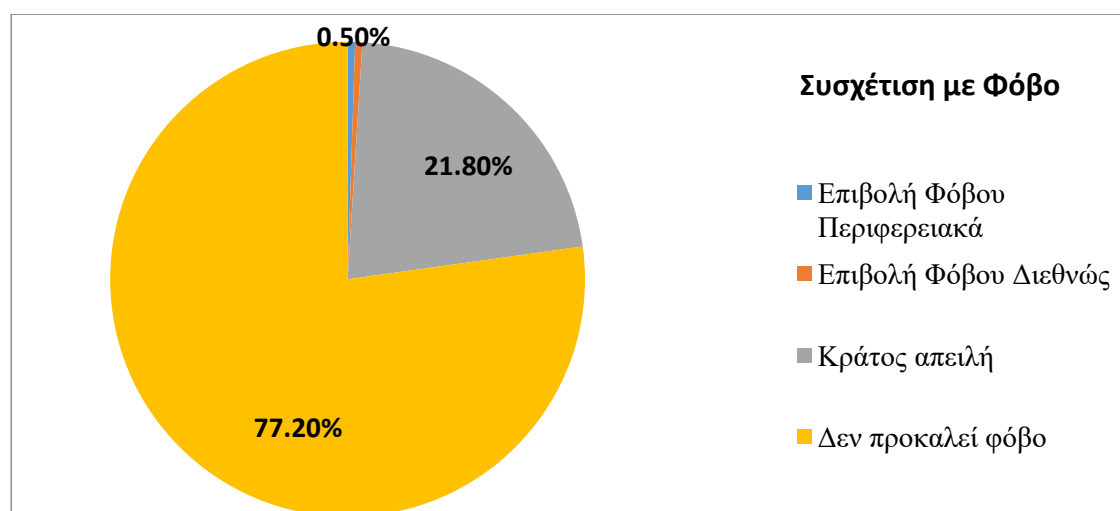

Διάγραμμα 1. Έννοια Ισχύος- Κυρίαρχο

Μια άλλη μεταβλητή που εξετάστηκε είναι αυτή του φόβου. Η συγκεκριμένη μεταβλητή δεν έχει εξεταστεί σε βάθος, καθώς ήδη υπάρχει ερευνητικό εργαλείο που έχει αποδώσει τις διαστάσεις του φόβου αναλυτικά (Δογάνη, 2014). Παρ' όλα αυτά επιχειρήθηκε να διαπιστωθεί πως συνδέεται ο φόβος με την διάσταση της ισχύος και κατ' επέκταση με την έννοια της ηγεμονίας. Διαπιστώθηκε ότι οι ηγεμονικές απεικονίσεις ανιχνεύονται στο περιφερειακό χώρο σε ποσοστό 12,2% με 46 καταγραφές, ενώ διεθνώς σε ποσοστό 7,7% σε 29 απεικονίσεις. Το κράτος εκφράζει μέσα από την ισχύ του απειλή κατά 22,0% με 83 απεικονίσεις. Η μεγαλύτερη κατηγορία, η οποία είναι και κυρίαρχη, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 2, είναι αυτή που δεν εντοπίζεται το κράτος να προκαλεί φόβο. Κάτι τέτοιο είναι συμβατό και με την ανωτέρω κυρίαρχη μεταβλητή όπου το κράτος πιο πολύ χρησιμοποιεί την επιρροή του με πιο έμμεσα μέσα. Αυτό όμως δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν υπάρχει φόβος αλλά ότι εκδηλώνεται πιο έμμεσα και με άλλες μορφές που δεν γίνονται αντιληπτές και δεν καταγράφονται ως τέτοιες μέσα στον δημοσιογραφικό λόγο. Όπως αναφέρεται στην Δογάνη (2014) τα κράτη που ασκούν φόβο είναι λιγότερα σε σχέση με αυτά που βιώνουν τον φόβο. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιβεβαιώνεται και εδώ αν και δεν

υπάρχει η μέτρηση για την αντιμετώπιση του επικυρίαρχου κράτους για να είναι πλήρης η ανάλυση.

Η εκδήλωση της διάστασης του φόβου έχει να κάνει και με την επιδίωξη του ηγεμονικού κράτους να διατηρήσει το status quo. Γι' αυτό υπάρχει αρνητική στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στον περιφερειακό φόβο και στην διατήρηση της σταθερότητας του συστήματος ($X^2=9,99$, $df=1$, $p=0,002<0,05$) αλλά διεθνώς η συσχέτιση είναι θετικά στατιστικά σημαντική ($X^2=4,18$, $df=1$, $p=0,041<0,05$). Επίσης, είναι πιο πιθανό ο δρών που παράγει περιφερειακό φόβο να επιζητεί την ηγεμονία σε στατιστικά σημαντικό βαθμό ($X^2=10,39$, $df=1$, $p=0,000<0,05$), όπως άλλωστε και ένα κράτος που προκαλεί απειλή ($X^2=8,97$, $df=1$, $p=0,003<0,05$). Επίσης, υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στο κράτος που ασκεί την απειλή και στην εξισορρόπηση ($X^2=10.47$, $df=1$, $p=0,001<0,05$).

Διάγραμμα 2: Συσχέτιση με Φόβο- Κυριαρχία

Οι παράγοντες ισχύος μπορεί να καθορίσουν την δύναμη που έχει ένα κράτος. Στην μέτρηση που έγινε οι στρατιωτικοί πόροι χρησιμοποιήθηκαν σε ποσοστό 14,6% με 55 εμφανίσεις, αυτός είναι και ένας παράγοντας που συσχετίζεται με την διατήρηση της

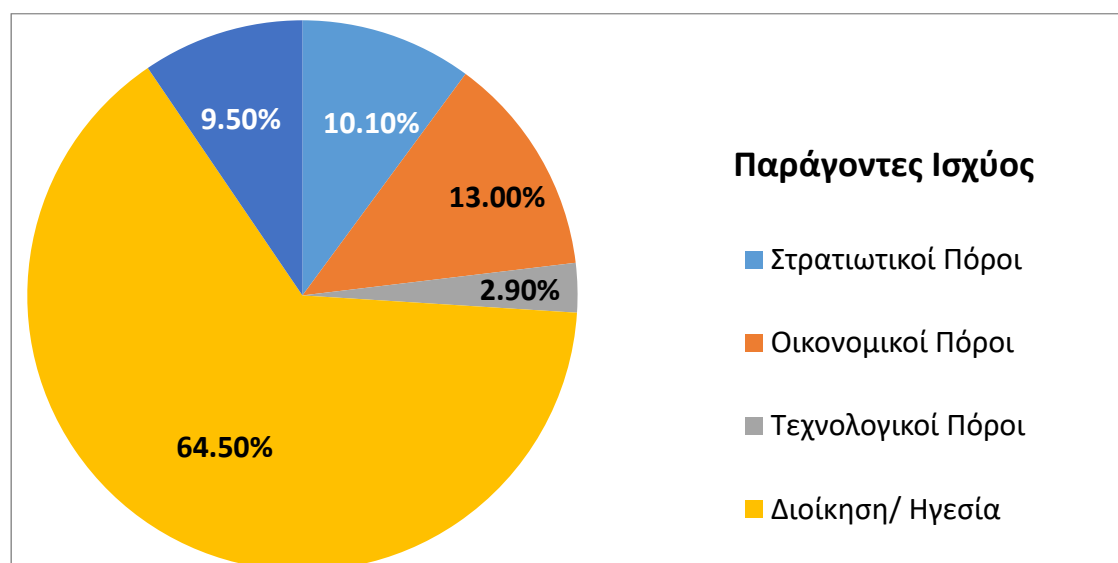
τάξης αλλά με αρνητική συσχέτιση ($X^2=11,30$, $df=1$, $p=0,001<0,05$), ενώ αντίθετα η συσχέτιση των στρατιωτικών πόρων με τις ενέργειες που προκαλούν αστάθεια είναι θετική και στατιστικά σημαντική ($X^2=11,44$, $df=1$, $p=0,001<0,05$).

Οι οικονομικοί πόροι λαμβάνουν 22,8% με 86 εμφανίσεις και εμφανίζουν αρνητική συσχέτιση με μη στατιστικά σημαντική διαφορά ($X^2=3,04$, $df=1$, $p=0,081> 0,05$) οι τεχνολογικοί πόροι έχουν την μικρότερη εμφάνιση με 3,7% και μόλις 14 περιπτώσεις κυρίως παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση με την εξισορρόπηση ($X^2=17,53$, $df=1$, $p=0,000<0,05$). Η διοίκηση/ ηγεσία έχει 71,9% και 271 περιπτώσεις και η οικονομική/διπλωματική συνεργασία 11,4% και 43 εμφανίσεις. Σύμφωνα με το διάγραμμα 3, οι κυρίαρχοι παράγοντες ισχύος είναι η Διοίκηση/Ηγεσία σε ποσοστό 64,5%. Δηλαδή, οι ηγέτες μια χώρας δημιουργούν εκείνες τις συνθήκες για να μπορέσουν να δράσουν για την εξυπηρέτηση σκοπών.

Έχει γίνει η διάκριση ανάμεσα σε οικονομικούς και οικονομικούς/διπλωματικούς πόρους για να γίνει πιο ορατός ο τρόπος που επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί ο πόρος της οικονομίας. Από τα ευρήματα γίνεται αντιληπτό ότι η οικονομία χρησιμοποιείται σαν μέσο εξάσκησης της σκληρής ισχύος και όχι σαν τρόπος για να έρθουν πιο κοντά τα κράτη μέσα από αμοιβαία οφέλη και συνεργασία. Με αυτόν τον τρόπο, η ηγεσία μιας χώρας είναι δυνατόν να τον χρησιμοποιήσει επιβάλλοντας κυρώσεις και τιμωρίες ή ακόμα και οικονομικές ανταμοιβές, όπως διεθνείς επενδύσεις.

Ο παράγοντας Διοίκηση/Ηγεσία μπορεί να δράσει συνδυαστικά και με άλλες μεταβλητές εμφανίζοντας στατιστικά σημαντικές σχέσεις. Για παράδειγμα, υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα σε αυτόν τον πόρο και την εξισορρόπηση ($X^2=57,65$, $df=1$, $p=0,000<0,05$), πράγμα που σημαίνει ότι ο δρών που έχει καταφέρει να έχει μια καλή ηγεσία δεν θα προσπαθήσει να εξισορροπήσει κάποιον άλλο αλλά θα επιζητήσει

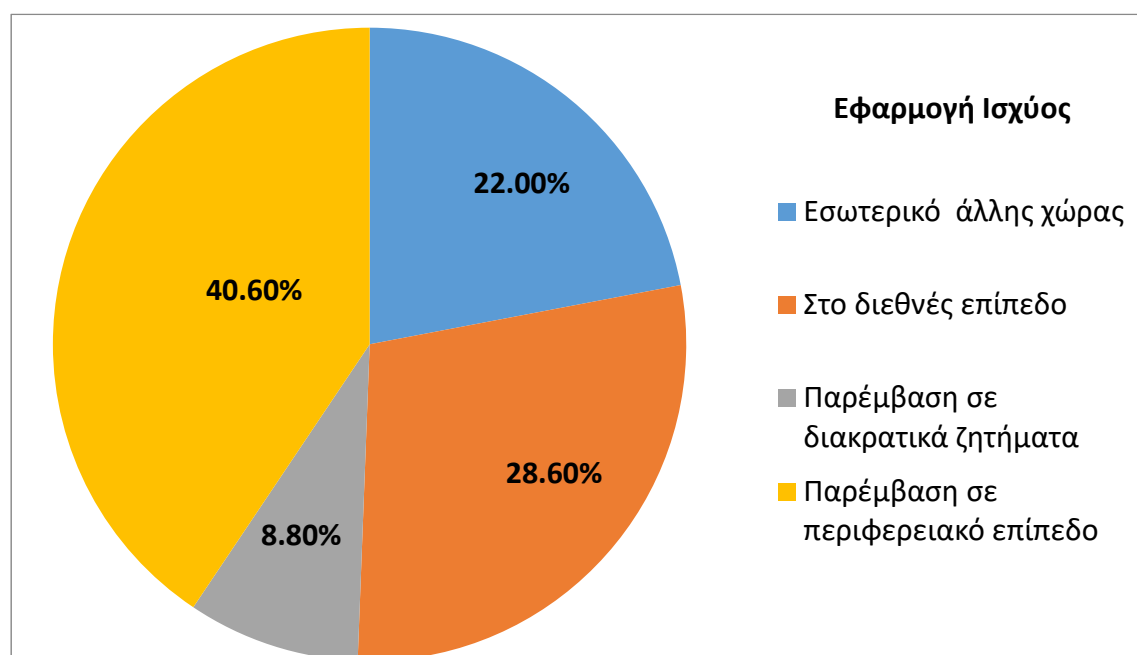
την ηγεμονία αντίθετα ($X^2=36,59$, $df=1$, $p=0,000<0,05$) ή θα επιδιώξει την διατήρηση της τάξης ($X^2=6,57$, $df=1$, $p=0,010<0,05$).

Διάγραμμα 3. Παράγοντες Ισχύος – Κυρίαρχο

Η ισχύς δεν έχει σημασία αν δεν εξασκείται. Ο ηγεμόνας θα πρέπει να ασκεί την εξουσία του για να μπορέσει να επιβάλλει την θέση του. Έτσι, μπορεί να επιβάλλει την βούλησή του στο εσωτερικό ενός άλλου κράτους με ποσοστό 24,1% και 91 εμφανίσεις. Μπορεί να επιβάλει τα συμφέροντά του γενικότερα στο διεθνές σύστημα με ποσοστό 30,0% και 113 εμφανίσεις, να επεμβαίνει σε διακρατικά ζητήματα στα οποία ο ίδιος δεν είναι άμεσα εμπλεκόμενος σε ποσοστό 11,4% και 43 εμφανίσεις αλλά και να δρα σε περιφερειακό επίπεδο με ποσοστό 45,1% και 170 εμφανίσεις. Αυτή είναι και η κυρίαρχη μεταβλητή με ποσοστό 40,6% και 153 εμφανίσεις (διάγραμμα 4). Σε αυτό οφείλεται το γεγονός ότι κυρίως η ηγεμονία εστιάζεται στην περιοχή της ΕΕ, όπου φαίνεται να έχει την πρωτοκαθεδρία η Γερμανία. Η Γερμανία εκτός από χώρα που επιβάλλεται μέσα στην περιφέρεια της είναι επίσης, η χώρα που επεμβαίνει στο εσωτερικό των άλλων χωρών. Αυτό παρατηρείται όχι μόνο για το εσωτερικό της Ελλάδας αλλά και άλλων χωρών, όπως είναι η Πορτογαλία και η Ιταλία που και αυτές

απεικονίζονται να βιώνουν οικονομική κρίση. Αυτός είναι και ο λόγος που υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να συνυπάρχουν η εφαρμογή ισχύος στο εσωτερικό αλλά και περιφερειακά. Από την άλλη, η Αμερική απεικονίζεται κυρίως να παρεμβαίνει περισσότερο σε διεθνή ζητήματα ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, που ο ηγεμόνας προσπαθεί να παρέμβει σε διακρατικά ζητήματα, δηλαδή σε θέματα που δεν άπτονται άμεσα των δικών του συμφερόντων αλλά εντάσσονται σε μια περιοχή που μπορεί να τον ενδιαφέρει ή προσπαθεί να κρατήσει σταθερές τις ισορροπίες της περιοχής.

Διάγραμμα 2. Εφαρμογή Ισχύος - Κυρίαρχο

Μια άλλη σύγκριση που μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από την μελέτη αυτή είναι η διαφορά στην απεικόνιση των κρατών ανάλογα με την πηγή εκφοράς της ισχύος, αν δηλαδή το άρθρο είναι άρθρο γνώμης και τον τόνο δίνει ο αρθρογράφος ή αν είναι ρεπορτάζ και ο τόνος προκύπτει μέσα από τα γεγονότα. Αυτό έχει να κάνει με την αντικειμενικότητα των ειδήσεων. Είναι σημαντικό να διερευνηθεί και αυτή η παράμετρος για τον τρόπο αντίληψης και κατανόησης της ηγεμονικής συμπεριφοράς των κρατών στο διεθνές σύστημα.

Σχετικά με την τυπολογία της ισχύος φαίνεται να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στις μεταβλητές της επιρροής ($X^2=26,84$, $df=1$, $p=0,000 >0,05$) και του εμπεδωμένου νοήματος ($X^2=25,31$, $df=1$, $p=0,000 >0,05$) ανάλογα αν η πηγή εκφορά είναι ο αρθρογράφος ή εάν η απεικόνιση της ισχύος προκύπτει μέσα από τις αναλύσεις. Αυτό συμβαίνει γιατί στα άρθρα γνώμης είναι πιο εύκολο και πιο αποδεκτό από έναν αρθρογράφο να εκφράσει προσωπικές απόψεις και συναισθήματα από ότι συμβαίνει μέσα σε ένα ρεπορτάζ όπου ο αρθρογράφος οφείλει να είναι αντικειμενικός. Στατιστικά σημαντική είναι και η καταγραφή της ισχύος ως επιβολή χωρίς αντίσταση ($X^2=5,52$, $df=1$, $p=0,019 >0,05$). Πάλι και σε αυτό το σημείο η ελευθερία του αρθρογράφου μπορεί να καθορίσει τις εξελίξεις. Ενώ οι κατηγορίες συμφέροντα κράτους, αυτοσκοπός και έλεγχος δεν παρουσιάζουν καμία στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση και αυτό γιατί οι μορφές αυτές ισχύος μπορούν να καταγραφούν και από το ρεπορτάζ, όπως φαίνεται στον πίνακα 2. Αντίθετα απεικονίσεις της ισχύος ως συμφέρον ($X^2=0,67$, $df=1$, $p=0,411 >0,05$), αυτοσκοπός ($X^2=0,38$, $df=1$, $p=0,539 >0,05$), έλεγχος ($X^2=0,01$, $df=1$, $p=0,979 >0,05$) αλλά και μέσο ($X^2=3,36$, $df=1$, $p=0,067 >0,05$) δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αυτοί οι τρόποι εξάσκησης της ισχύος είναι και οι πιο κοινά αποδεκτοί και αναμενόμενοι. Στην κατηγορία της συσχέτισης της πηγής εκφοράς με την ισχύ ως αυτοσκοπός ειδικά υπάρχει αρνητική συσχέτιση, όπως και στην περίπτωση του ελέγχου.

	Από την πηγή	Από τις Αναλύσεις	Σύνολο	Στατιστικά
Κράτος Προωθεί τα Δικά του Συμφέροντα	19 - 15,4%	48 - 18,9%	67 - 17,8%	0,411>0,05
Αυτοσκοπός	12 - 9,8%	20 - 7,9%	32 - 8,5%	0,539>0,05
Έλεγχος	36 - 29,3%	74 - 29,1%	110 - 29,2%	0,979>0,05
Μέσο επίτευξης πολιτικών στόχων	32 - 26,0%	90 - 35,4%	122 - 32,4%	0,067>0,05
Δυνατότητα επιβολής σε αντίδραση	41 - 33,3%	56 - 22,0%	97 - 25,7%	0,019<0,05
Επιρροή	15 - 12,2%	97 - 38,2%	112 - 29,7%	0,000<0,05
Σύστημα Νοήματος	44 - 35,8%	34 - 13,4%	78 - 20,7%	0,000<0,05

Πίνακας 14. Συσχέτιση Τυπολογία Ισχύος (Εμφάνιση) με Πηγή Εκφοράς

Σχετικά με τον φόβο, όπως αυτός αποτυπώνεται μέσα από την πηγή εκφοράς ισχύος δεν υπάρχει ουσιαστικά στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση σε καμία από τις εξεταζόμενες μεταβλητές της επιβολής περιφερειακά ($X^2=1,01$, $df=1$, $p=0,315>0,05$) η οποία παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση, του κράτος ως απειλή ($X^2 =1,81$, $df=1$, $p=0,178>0,05$) και δεν προκαλεί φόβο ($X^2=1,31$, $df=1$, $p=0,253>0,05$). Εξαίρεση σε αυτό αποτελεί η κατηγορία του φόβου διεθνώς ($X^2=5,01$, $df=1$, $p=0,024<0,05$). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στα ρεπορτάζ όταν μια χώρα δρα σε ένα απομακρυσμένο μέρος πρέπει να καταγράψει την κατάσταση, όπως αυτή παρουσιάζεται. Αντίθετα, οι αρθρογράφοι θεωρούν τον φόβο διεθνώς ως ικανότητα των μεγάλων κρατών και οι υπερπόντιες επιχειρήσεις τους είναι αποτέλεσμα ιμπεριαλιστικής πολιτικής τους (πίνακας 15).

	Από την πηγή	Από τις Αναλύσεις	Σύνολο	Στατιστική Σχέση
Επιβολή Φόβου Περιφερειακά	18 - 14,6%	28 - 11,0%	46 - 12,2%	0,315>0,05
Επιβολή Φόβου Διεθνώς	4 - 3,3%	25 - 9,8%	29 - 7,7%	0,024<0,05
Κράτος Απειλή μέσω Ισχύος	22 - 17,9%	61 - 24,0%	83 - 22,0%	0,178>0,05
Δεν Προκαλεί Φόβο	99 - 80,5%	191 - 75,2%	290 - 76,9%	0,253>0,05

Πίνακας 15. Συσχέτιση Τυπολογίας με Φόβο (Εμφάνιση) με Πηγή Εκφοράς

Ο τρόπος που ο κάθε παράγοντας ισχύος εντοπίζεται από το εκάστοτε τύπο άρθρου μπορεί να επηρεάσει την απεικόνιση των προβολών ισχύος. Στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση παρ' όλα αυτά εμφανίζεται στο πλαίσιο παράγοντες ισχύος. Συγκεκριμένα στατιστικά σημαντική σχέση παρουσιάζουν οι μεταβλητές οικονομικοί πόροι ($X^2=4,32$, $df=1$, $p=0,038<0,05$), Διοίκηση/Ηγεσία ($X^2 =4,39$, $df=1$, $p=0,036<0,05$), η οποία εμφανίζει αρνητική συσχέτιση και Οικονομική/διπλωματική συνεργασία ($X^2=7,69$, $df=1$, $p=0,006<0,05$). Μη σημαντική στατιστικά διαφοροποίηση παρουσιάζουν οι στρατιωτικοί πόροι ($X^2=3,42$, $df=1$, $p=0,064>0,05$) και οι τεχνολογικοί πόροι ($X^2=0,83$, $df=1$, $p=0,362>0,05$). Αυτό συμβαίνει γιατί μέχρι ένα βαθμό υπάρχει γενική συμφωνία για την ύπαρξη στρατιωτικών και τεχνολογικών πόρων. Αντίθετα, για τους οικονομικούς παράγοντες συνήθως προκύπτουν μέσα από την καταγραφή των γεγονότων και όχι μέσα από την οπτική των αρθρογράφων .

	Από την πηγή	Από τις Αναλύσεις	Σύνολο	Στατιστικά
Στρατιωτικοί Πόροι	12 -9,8%	43 - 16,9%	55 -14,6%	0,064>0,05
Οικονομικοί Πόροι	36 -29,3%	50 - 19,7%	86 - 22,8%	0,038>0,05
Τεχνολογικοί Πόροι	3 - 2,4%	11 - 4,3%	14 - 3,7%	0,362>0,05
Διοίκηση/ Ηγεσία	97 - 78,9%	174 - 68,5%	271 - 71,9%	0,036<0,05
Οικονομική/Διπλωματική Συνεργασία	6 - 4,9%	37 - 14,6%	43 - 11,4%	0,006<0,05

Πίνακας 16. Συσχέτιση Τυπολογίας Παράγοντες Ισχύος (Εμφάνιση) με Πηγή

Σχετικά με την μεταβλητή «χώρος άσκησης ισχύος» εντοπίζεται μόνο στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της προβολής ελέγχου σε διεθνές επίπεδο ($X^2=26,84$, $df=1$, $p=0,018<0,05$). Οι μεταβλητές «εσωτερικό άλλης χώρας» ($X^2=5,59$, $df=1$, $p=0,173>0,05$), «διακρατική παρέμβαση» ($X^2=3,02$, $df=1$, $p=0,082>0,05$) και

«παρέμβαση σε περιφερειακό επίπεδο» ($X^2=2,08$, $df=1$, $p=0,149>0,05$), δεν παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική σχέση. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι και μέσα από τις αναλύσεις και ο αρθρογράφος συμφωνούν για την εκδήλωση της ηγεμονίας, όταν αυτή εξασκείται σε περιφερειακό επίπεδο. Αντίθετα, τα αποτελέσματα διαφοροποιούνται, όταν υπάρχει διεθνής ηγεμονία. Μια εξήγηση γι' αυτό είναι ότι περιφερειακά η ηγεμονία εξασκείται από την Γερμανία και υπάρχει γενική παραδοχή για την δράση της, αντίθετα διεθνώς όπου οι ΗΠΑ φαίνεται να έχουν την κυριαρχία ή οποιαδήποτε δράση τους εκλαμβάνεται από τους αρθρογράφους πολύ πιο εύκολα ως ιμπεριαλιστική. Ειδικά, οι μεταβλητές «εσωτερικό της χώρας» και «περιφερειακό επίπεδο» παρουσιάζουν αρνητική συσχέτιση με την πηγή εκφοράς. Αντίθετα, όταν πρόκειται για την προβολή ισχύος σε διεθνές επίπεδο, εκεί οι απεικονίσεις ανά πηγή εκφοράς διαφοροποιούνται με τις αναλύσεις να λαμβάνουν ποσοστό 33,9% με 86 καταγραφές σε σύνολο 113 αναφορών.

	Από την πηγή	Από τις Αναλύσεις	Σύνολο	Στατιστικά
Εσωτερικό Άλλης Χώρας	35 -28,5%	56 - 22,0%	91 -24,1%	0,173>0,05
Διεθνές Επίπεδο	27 - 22,0%	86 -33,9%	113 - 30,0%	0,018<0,05
Διακρατική Παρέμβαση	9 - 7,3%	34 - 13,4%	43 - 11,4%	0,082>0,05
Παρέμβαση Σε Περιφερειακό Επίπεδο	62 - 50,4%	108 -42,5%	170 - 45,1%	0,149>0,05

Πίνακας 17.: Συσχέτιση Τυπολογίας Χώρας Άσκησης Ισχύος (Εμφάνιση) με Πηγή

Η σύγκριση της μεταβλητής «κατάσταση συστήματος» με την πηγή εκφοράς αποκαλύπτει ότι η σχέση μεταξύ τους είναι στατιστικά σημαντική σε όλες σχεδόν τις τιμές της. Η διατήρηση τάξης ($p=0,004<0,05$), η επιδίωξη της ηγεμονίας ($p=0,000<0,05$), η εξισορρόπηση ($p=0,000<0,05$) παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανά πηγή εκφοράς. Αντίθετα, οι ενέργειες που δημιουργούν αστάθεια στο σύστημα ($p=0,846>0,05$) δεν αποκαλύπτουν διαφορά ανάμεσα στις αναλύσεις

γνώμης και τα ρεπορτάζ. Αυτό το εύρημα φανερώνει ότι ένας αρθρογράφος είναι πιο πιθανό να μεταφράσει μια κρατική συμπεριφορά ως ηγεμονική από ότι όντως απεικονίζουν τα γεγονότα. Ο αρθρογράφος θα εστιάσει στη ηγεμονική επιδίωξη και δεν θα δώσει τόσο έμφαση σε συμπεριφορές του ηγεμόνα που στοχεύουν να διατηρήσουν την ισχύουσα τάξη ή την εξισορρόπηση. Από την άλλη μεριά, είναι πολύ πιο πιθανό να υπάρχει συμφωνία ανάμεσα στην πηγή και στις αναλύσεις όσον αφορά στις ενέργειες που δημιουργούν αστάθεια, καθώς αυτές οι ενέργειες είναι εμφανείς και από τις αναλύσεις (Πίνακας 18).

	Από την πηγή	Από τις Αναλύσεις	Σύνολο	Στατιστικά
Ανάδειξη Ισχύος για Διατήρηση Τάξης	23 - 18,7%	84 - 33,1%	107 - 28,4%	0,004
Επιζητεί Ηγεμονία	102 - 82,9%	156 - 61,4%	258 - 68,4%	0,000
Εξισορρόπηση	6 - 4,9%	56 - 22,0%	62 - 16,4%	0,000
Ενέργειες Δημιουργούν Αστάθεια	17 - 13,8%	37 - 14,6%	54 - 14,3%	0,846

Πίνακας 18.: Συσχέτιση Τυπολογία Κατάσταση Συστήματος με Πηγή Εκφοράς

5.3.2.3. Παρουσίαση Αποτελεσμάτων: Ανάλυση ανά Κράτος

Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα ευρήματα σε σχέση με την χώρα στην συγκρότηση της εικόνας της οποίας συνεισφέρουν οι προβολές ισχύος. Το υψηλότερο ποσοστό των ηγεμονικών προβολών το έχει η Γερμανία, η οποία σύμφωνα και με τον Πίνακα 7 για όλες σχεδόν τις τιμές της μεταβλητής λαμβάνει τα υψηλότερα ποσοστά. Δεύτερη στις απεικονίσεις είναι οι ΗΠΑ, οι οποίες φαίνεται να έχουν υψηλά ποσοστά στις τιμές για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της, τον έλεγχο, την επιρροή αλλά και ως σύστημα νοήματος. Ο λόγος που η Γερμανία έχει τόσο υψηλά ποσοστά σε σχέση με τις ΗΠΑ είναι ο ενεργός ρόλος τη Γερμανίας στην διαχείριση του ελληνικού χρέους αλλά και στην εγκαθίδρυση και θέσπιση πολιτικών μέσα στην Ένωση, με την ελληνική οικονομική κρίση η οικονομική ισχύ της Γερμανίας μετατρέπεται σε πολιτική ισχύ μετατρέποντας την σε τοπικό ηγεμόνα. Αυτό το εύρημα συμβαδίζει με τις αναλύσεις

των Σαμαρά & Ιορδανίδου (2014) για την εικόνα της Γερμανίας. Επίσης, ένα ενδιαφέρον εύρημα στον Πίνακα 8 είναι το γεγονός ότι οι περιπτώσεις στην οποία έχει κυρίαρχη καταγραφή η Γερμανία οφείλονται στο ότι χρησιμοποιεί την ισχύ της με τρόπο επιθετικό, αντίθετα ο ΗΠΑ εξασκούν την ισχύ τους περισσότερο μέσω της επιρροής που ασκούν.

Χώρες όπως η Γαλλία και το Η.Β. κάνουν κι αυτές χρήση της επιρροής. Αυτό συμβαίνει μέσα από την οικονομική τους διάσταση στην περίπτωση της Γαλλίας μέσω της ανάληψης πρωτοβουλιών για την ελληνική κρίση και για ζητήματα της ΕΕ, γεγονός που ευελπιστεί να την οδηγήσει στην ίδια κυριαρχική θέση μαζί με την Γερμανία.

	Κράτος Προωθεί συμφέροντα	Αυτοσκοπός	Έλεγχος	Μέσο επίτευξης πολιτικών στόχων	Δυνατότητα επιβολής σε αντίδραση	Επιρροή	Σύστημα Νοήματος
Γερμανία	29 - 43,3%	15 - 46,9%	65 - 59,1%	57 - 46,7%	55 - 56,7%	28 -25,0%	38 - 48,7%
ΗΠΑ	15 - 22,4%	3 - 9,4%	25 - 22,7%	24 - 19,7%	19 - 19,6%	30 - 26,8%	19 - 24,4%
Γαλλία	4 -6,0%	3 - 9,4%	1 -0,9%	9 - 7,4%	4 - 4,1%	12 -10,7%	4 - 5,1%
Η.Β.	2 -3,0%	3 - 9,4%	1 - 0,9%	6 - 4,9%	1 - 1,0%	14 -12,5%	3 -3,8%
Κίνα	6 - 9,0%	1 - 3,1%	2 - 1,8%	8 - 6,6%	2 - 2,1%	7 - 6,3%	3 - 3,8%
Τουρκία	16 -6,0%	3 - 9,4%	6 - 5,5%	7 - 5,7%	7 - 7,2%	3 - 2,7%	4-5,1%
Ρωσία	14 -1,5%	1 - 3,1%	5 - 4,5%	6 - 4,9%	3 - 3,1%	3 -2,7%	3 - 3,8%
Άλλα κράτη	6 - 9,0%	3 - 9,4%	5 - 4,5%	5 - 4,1%	6 - 6,2%	15 -13,4%	4 - 5,1%
Σύνολο	67 – 100%	32 – 100%	110 – 100%	122 – 100%	97 – 100%	112 – 100%	78 – 100%

Πίνακας 19. Εμφάνιση: Έννοια Ισχύος ανά Κράτος

	Κράτος Προωθεί συμφέροντα	Αυτοσκοπός	Έλεγχος	Μέσο επίτευξης στόχων	Δυνατότητα επιβολής σε αντίδραση	Επιρροή	Σύστημα Νοήματος	Σύνολο
Γερμανία	16 - 59,3%	1 - 20,0%	36 - 59,0%	35 - 43,8%	36 - 54,5%	18 - 21,2%	23 - 43,4%	165 - 43,8%
ΗΠΑ	4 -14,8%	1 - 20,0%	12 -19,7%	14 - 17,5%	14 - 21,2%	24 - 28,2%	14 - 26,4%	83 - 22,0%
Γαλλία	3 - 11,1%	1 - 20,0%	1 - 1,6%	5 - 6,3%	3 - 4,5%	11 - 12,9%	3 - 5,7%	27 -7,2%
Η.Β.	1 - 3,7%	0 - 0,0%	0 - 0,0%	6 - 7,5%	1 - 1,5%	11 - 12,9%	2 - 3,8%	21 - 5,6%
Κίνα	1 - 3,7%	0 - 0,0%	2 - 3,3%	7 - 8,8%	1 - 1,5%	6 - 7,1%	3 - 5,7%	20 -5,3%
Τουρκία	1 - 3,7%	1 - 20,0%	4 - 6,6%	4 - 5,0%	4 - 6,1%	3 - 3,5%	3 - 5,7%	20 - 5,3%
Ρωσία	0 - 0,0%	0 - 0,0%	3 - 4,9%	5 - 6,3%	2 - 3,0%	3 - 3,5%	2 - 3,8%	15 -4,0%
Άλλα κράτη	1 - 3,7%	1 - 20,0%	3 - 4,9%	4 - 5,0%	5 - 7,6%	9 - 10,6%	3 - 5,7%	26 - 6,9%
Σύνολο	27 – 100%	5 – 100%	61 – 100%	80 – 100%	66 – 100%	85- 100%	53 -100%	377 -100%

Πίνακας 19. Κυριαρχία: Έννοια Ισχύος ανά Κράτος

Αναφορικά με την διάσταση του φόβου, η Γερμανία καταγράφει τα υψηλότερα ποσοστά. Αυτό που παρατηρείται σε σχέση με τις ΗΠΑ είναι ότι η πρώτη προκαλεί τον φόβο περιφερειακά ενώ οι δεύτερες διεθνώς. Πράγμα που επιβεβαιώνει ότι η Γερμανία μπορεί να χαρακτηριστεί ως περιφερειακός ηγεμόνας. Η Ρωσία σε αυτή τη μεταβλητή λαμβάνει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό (13,8%) και αυτό γιατί αναδεικνύεται ως αντίπαλον δέος των ΗΠΑ, όμως δεν φαίνεται μέσα από τις απεικονίσεις την σαν είναι μια χώρα που η ίδια δημιουργεί απειλή μέσα από την δράση της, καθώς λαμβάνει ποσοστό μόλις 4,8%, έναντι του 25,3% που λαμβάνουν οι ΗΠΑ. Η ερμηνεία η οποία θα μπορούσε να δοθεί γι' αυτή τη διαφοροποίηση έγκειται στην φιλορωσική αντιμετώπιση του ελληνικού κοινού σε αντίθεση με τον αντιαμερικανισμό που είναι ισχυρότερος. Μία τέτοια στάση οδηγεί τα ποσοστά των ΗΠΑ στο χαρακτηριστικό του φόβου να είναι υψηλότερα, καθώς ενδόμυχα αντιμετωπίζεται ως ιμπεριαλιστική χώρα. Μια άλλη χώρα που προκαλεί φόβο κατά την προβολή ισχύος της είναι η Τουρκία. Τα υψηλά ποσοστά της οφείλονται στο πραξικόπημα και τις ενέργειες που ακολούθησαν της καταστολής του. Επίσης, οι δράσεις που ανέλαβε προκαλούν τον φόβο στην περιφέρεια της λόγω των ηγεμονικών επιδιώξεων της.

	Επιβολή Φόβου Περιφερειακά	Επιβολή Φόβου Διεθνώς	Κράτος Απειλή μέσω Ισχύος	Δεν Προκαλεί Φόβο	Σύνολο
Γερμανία	25 - 54,3%	3 - 10,3%	32 - 38,6%	130 - 44,8%	36 - 54,5%
ΗΠΑ	1 - 2,2%	19 - 65,5%	21 - 25,3%	61 - 21,0%	21,2%
Γαλλία	2 - 4,3%	1 - 3,4%	3 - 3,6%	24 - 8,3%	3 - 4,5%
Η.Β.	2 - 4,3%	0 - 0,0%	3 - 3,6%	18 - 6,2%	1 - 1,5%
Κίνα	0 - 0,0%	1 - 3,4%	1 - 1,2%	19 - 6,6%	1 - 1,5%
Τουρκία	11- 23,9%	1 - 3,4%	14 - 16,9%	6 - 2,1%	4 - 6,1%
Ρωσία	0 - 0,0%	4 - 13,8%	4 - 4,8%	11 - 3,8%	2 - 3,0%
Άλλα κράτη	5 - 10,9%	0 - 0,0%	5 - 6,0%	21 - 7,2%	5 - 7,6%
Σύνολο	46 - 100%	29 -100%	83 - 100%	290 - 100%	66 - 100%

Πίνακας 20. Συσχέτιση με Φόβο ανά Κράτος – Εμφάνιση

	Επιβολή Φόβου Περιφερειακά	Επιβολή Φόβου Διεθνώς	Κράτος Απειλή μέσω Ισχύος	Δεν Προκαλεί Φόβο	Σύνολο
Γερμανία	2 - 100,0%	1 - 50,0%	31 - 37,8%	131 - 45,0%	165 - 43,8%
ΗΠΑ	0 - 0,0%	1 - 50,0%	21 - 25,6%	61 - 21,0%	83 - 22,0%
Γαλλία	0 - 0,0%	0 - 0,0%	3 - 3,7%	24 - 8,2%	27 - 7,2%
Η.Β.	0 - 0,0%	0 - 0,0%	3 - 3,7%	18 - 6,2%	21 - 5,6%
Κίνα	0 - 0,0%	0 - 0,0%	1 - 1,2%	19 - 6,5%	20 - 5,3%
Τουρκία	0 - 0,0%	0 - 0,0%	14 - 17,1%	6 - 2,1%	20 - 5,3%
Ρωσία	0 - 0,0%	0 - 0,0%	4 - 4,9%	11 - 3,8%	15 - 4,0%
Άλλα κράτη	0 - 0,0%	0 - 0,0%	5 - 6,1%	21 - 7,2%	26 - 6,9%
Σύνολο	2 - 100,0%	2 - 100,0%	82 - 100,0%	291 - 100,0%	377 - 100,0%

Πίνακας 21. Συσχέτιση με Φόβο ανά Κράτος – Κυρίαρχη

Σχετικά με τους παράγοντες ισχύος αυτό που κάνει ιδιαίτερη εντύπωση είναι τα ποσοστά που λαμβάνουν οι τιμές για τους στρατιωτικούς και οικονομικούς πόρους συγκρίνοντας τις ΗΠΑ με την Γερμανία. Η Γερμανία υπερτερεί στον οικονομικό τομέα ενώ αντίθετα οι ΗΠΑ εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά στο στρατιωτικό. Αυτό οφείλεται στο ότι η Γερμανία προσπαθεί να εξασκήσει την ισχύ της χρησιμοποιώντας την οικονομία της. Με αυτόν τον τρόπο, η χρήση της οικονομίας εδώ εκδηλώνεται ως σκληρή ισχύς και όχι υπό την μορφή επιρροής ή διπλωματίας που θα την ενέτασσε στα στοιχεία της ήπιας ισχύος. Αντίθετα, οι ΗΠΑ στηρίζονται στην στρατιωτική τους δύναμη για να μπορέσουν να επιβληθούν και να εξυπηρετήσουν τον σκοπό τους.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο «διαπρέπει» η Γερμανία είναι αυτός της Διοίκησης/Ηγεσίας. Η ανάδειξη του ηγεμονικού ρόλου της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με άξονα την οικονομική κρίση έχει αυξήσει τα επίπεδα προβολής των Μέρκελ και Σόιμπλε η συνεχόμενη ειδησεογραφική παρουσία των οποίων ανατροφοδοτεί και συνάμα προσωποποιεί τις ηγεμονικές αναπαραστάσεις της ηγεσίας. Συνεχώς ανακοινώνονται συνομιλίες και διαβουλεύσεις όχι μόνο για το ελληνικό χρέος αλλά και για οποιοδήποτε πρόβλημα προκύψει.

Το Η.Β. έχει υψηλά ποσοστά που σχετίζονται με τον οικονομικό της κλάδο. Αυτό οφείλεται στο ότι το Η.Β. είναι μια σημαντική οικονομική δύναμη και η ανάγκη για συγκέντρωση ισχύος σε αυτόν τον κλάδο είναι μεγάλη ειδικά μετά το Brexit. Επίσης, προσπαθεί να χρησιμοποιήσει διπλωματία ή οικονομικά στοιχεία για να συγκεντρώσει πόρους ισχύος σε ποσοστό 14,0%. Την ίδια πρακτική χρησιμοποιεί και η Κίνα με το ίδιο ποσοστό, η οποία είναι και η χώρα που έχει από τα μεγαλύτερα ποσοστά στη συγκέντρωση τεχνολογικών πόρων όπως και οι ΗΠΑ και η Ρωσία. Όμως, ο μικρός αριθμός των περιπτώσεων δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων γι' αυτήν τη μεταβλητή. Μια άλλη χώρα που εμφανίζεται να συγκεντρώνει στρατιωτικούς πόρους είναι η Τουρκία. Μάλιστα αυτός είναι και ο παράγοντας ισχύος που είναι κυρίαρχος με ποσοστό 10,5% (Πίνακας 12). Αυτό το στοιχείο έρχεται να συμπληρώσει τις προηγούμενες μεταβλητές που παρουσίαζαν την Τουρκία να εξασκεί απειλή και αν επιζητεί ηγεμονία στην περιφέρεια της.

Η Γερμανία αναζητά να αναδειχθεί σε περιφερειακό ηγεμόνα και προσπαθεί να επιβληθεί στην περιφέρεια της και στα εσωτερικά άλλων κρατών, κυρίως της Ελλάδας. Αντίθετα, οι ΗΠΑ προβάλλουν την ισχύ τους σε διεθνές επίπεδο και προσπαθούν μέσα από παρεμβάσεις και παραινέσεις να προωθήσουν την λύση που εξυπηρετεί τις ίδιες. Γι' αυτό εμφανίζουν υψηλά ποσοστά στη μεταβλητή της διακρατικής παρέμβασης. Επίσης, ένας άλλος λόγος είναι ότι προσπαθεί να διαφυλάξει την παρούσα κατάσταση και να επαναφέρει την τάξη σε περιοχές που άπτονται των συμφερόντων της.

Επίσης, σημαντικό εύρημα που καταγράφεται είναι η επιδίωξη της Τουρκίας να αναμιχθεί τόσο στα εσωτερικά άλλων κρατών αλλά και σε διακρατικά ζητήματα. Η εσωτερική εμπλοκή της Τουρκίας αφορά κυρίως στο εσωτερικό της Αλβανίας και άλλων ευρωπαϊκών κρατών που βαίνουν κατά των συμφερόντων της Τουρκίας. Στο διακρατικό επίπεδο, η εμπλοκή της Τουρκίας εμφανίζεται με την μορφή παραινέσεων

και συμβουλών στα αραβικά κράτη για να λυθεί η διπλωματική κρίση που προέκυψε στο Κατάρ. Η Τουρκία προσπάθησε να αναλάβει πρωτοβουλίες για να επιλυθεί η κρίση και φυσικά να διευρύνει τον κύκλο επιρροής της στην συγκεκριμένη περιοχή.

	Στρατιωτικοί Πόροι	Οικονομικοί Πόροι	Τεχνολογικοί Πόροι	Διοίκηση/ Ηγεσία	Οικονομική/Διπλωματική Συνεργασία
Γερμανία	7 – 12,7%	50 – 58,1%	0 – 0,0%	146 – 53,9%	10 -23,3%
ΗΠΑ	19 – 34,5%	15 – 17,4%	5 – 35,7%	60 – 22,1%	7 – 16,3%
Γαλλία	4 – 7,3%	3 – 3,5%	1 – 7,1%	20 – 7,4%	4 – 9,3%
Η.Β.	6 – 10,9%	8 – 9,3%	0 – 0,0%	3 – 1,1%	6 – 14,0%
Κίνα	1 – 1,8%	4 – 4,7%	4 – 28,6%	7 – 2,6%	6 – 14,0%
Τουρκία	8 – 14,5%	0 – 0,0%	1 – 7,1%	15 – 5,5%	0 – 0,0%
Ρωσία	5 – 9,1%	2 – 2,3%	2 – 14,3%	10 – 3,7%	0 – 0,0%
Άλλα κράτη	5 – 9,1%	4 – 4,7%	1 – 7,1%	10 – 3,7%	10 – 23,3%
Σύνολο	55- 100%	86 - 100%	14- 100%	271 - 100%	43 – 100%

Πίνακας 22. Εμφάνιση - Πόροι Κράτους ανά Χώρα

	Στρατιωτικοί Πόροι	Οικονομικοί Πόροι	Τεχνολογικοί Πόροι	Διοίκηση/ Ηγεσία	Οικονομική/Διπλωματική Συνεργασία	Σύνολο
Γερμανία	3 - 7,9%	20 - 40,8%	0 - 0,0%	135 - 55,6%	7 - 19,4%	165 - 43,8%
ΗΠΑ	13 - 34,2%	12 - 24,5%	3 - 27,3%	49 - 20,2%	6 - 16,7%	83 - 22,0%
Γαλλία	3 - 7,9%	2 - 4,1%	1 - 9,1%	18 - 7,4%	3 - 8,3%	27 - 7,2%
Η.Β.	5 - 13,2%	7 - 14,3%	0 - 0,0%	3 - 1,2%	6 - 16,7%	21 - 5,6%
Κίνα	1 - 2,6%	4 - 8,2%	3 - 27,3%	6 - 2,5%	6 - 16,7%	20 - 5,3%
Τουρκία	4 - 10,5%	0 - 0,0%	1 - 9,1%	15 - 6,2%	0 - 0,0%	20 - 5,3%
Ρωσία	4 - 10,5%	1 - 2,0%	2 - 18,2%	8 - 3,3%	0 - 0,0%	15 - 4,0%
Άλλα κράτη	5 - 13,2%	3 - 6,1%	1 - 9,1%	9 - 3,7%	8 - 22,2%	26 - 6,9%
Σύνολο	55- 100%	86 – 100%	14 – 100%	271 – 100%	43- 100%	377 - 100,0%

Πίνακας 23. Κυριαρχία - Πόροι Κράτους ανά Χώρα

	Εσωτερικό Άλλης Χώρας	Διεθνές Επίπεδο	Διακρατική Παρέμβαση	Παρέμβαση Περιφερειακά	Σύνολο
Γερμανία	50 – 54,9%	12 – 10,6%	17 – 39,5%	111 – 65,3%	165 - 43,8%
ΗΠΑ	16 – 17,6%	49 – 43,4%	16 – 37,2%	72 – 34,8%	83 - 22,0%
Γαλλία	3 – 3,3%	5 – 4,4%	3 – 7,0%	19 – 11,2%	27 - 7,2%
Η.Β.	0 -0,0%	14 – 12,4%	1 – 2,3%	7 -4,1%	21 - 5,6%
Κίνα	3 – 3,3%	12 – 10,6%	2 – 4,7%	3 – 1,8%	20 - 5,3%
Τουρκία	7 – 7,7%	4 – 3,5%	1 – 2,3%	9 – 5,63%	20 - 5,3%
Ρωσία	5 – 5,5%	8 – 7,1%	2 – 4,7%	0 – 0,0%	15 - 4,0%
Άλλα κράτη	7 – 7,7%	9 – 8,0%	1 – 2,3%	10 – 5,9%	26 - 6,9%
Σύνολο	91- 100%	113 -100%	43 – 100%	170 – 100P%	377 - 100,0%

Πίνακας 24. Εμφάνιση - Εφαρμογή Ισχύος ανά Κράτος

	Εσωτερικό Άλλης Χώρας	Διεθνές Επίπεδο	Διακρατική Παρέμβαση	Σε διεθνές επίπεδο	Σύνολο
Γερμανία	44 - 53,0%	11 - 10,2%	11 - 33,3%	99 - 64,7%	165 - 43,8%
ΗΠΑ	17 - 20,5%	45 - 41,7%	13 - 39,4%	8 - 5,2%	83 -22,0%
Γαλλία	2 - 2,4%	5 - 4,6%	2 - 6,1%	18 - 11,8%	27 - 7,2%
Η.Β.	0 - 0,0%	14 - 13,0%	1 - 3,0%	6 - 3,9%	21 - 5,6%
Κίνα	3 - 3,6%	12 - 11,1%	2 - 6,1%	3 - 2,0%	20 - 5,3%
Τουρκία	6 - 7,2%	4 -3,7%	1 -3,0%	9 -5,9%	20 -5,3%
Ρωσία	5 -6,0%	8 -7,4%	2 -6,1%	0 -0,0%	15 -4,0%
Άλλα κράτη	6 - 7,2%	9 - 8,3%	1 -3,0%	10 -6,5%	26 - 6,9%
Σύνολο	91- 100%	113 -100%	43 – 100%	170 – 100%	377 - 100,0%

Πίνακας 25: Κυριαρχία - Εφαρμογή Ισχύος ανά Κράτος

5.4 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα της πειραματικής μελέτης σχετικά με την έννοια της ισχύος κατέγραψε ότι τα κράτη χρησιμοποιούν κυρίως την ισχύ ως επιρροή. Αυτό δείχνει μια πιο έμμεση προσέγγιση της ισχύος. Η ισχύς δεν εμφανίζεται μόνο παθητικά στο διεθνές σύστημα, αλλά σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι κατηγορίες που θέλουν την ισχύ να αντιμετωπίζεται ως μέσο για την επίτευξη στόχων ή για να ικανοποιήσουν τα κράτη τα συμφέροντα τους λαμβάνουν σημαντικά ποσοστά. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα κράτη τα οποία χρησιμοποιούν την επιρροή δεν επιζητούν να αλλάξει η υπάρχουσα κατάσταση του συστήματος, αλλά αντίθετα προσπαθούν να την διατηρήσουν. Τέτοια χαρακτηριστικά έλαβε κυρίως η Γερμανία, η οποία ασκεί την ισχύ ως επιβολή και ως έλεγχο. Αντίθετα οι ΗΠΑ επιλέγουν την ισχύ ως κομμάτι της επιρροής που θα ασκήσουν και δεν είναι τόσο άμεση στην προσέγγιση τους.

Σχετικά με την μεταβλητή του φόβου και εκεί τα στοιχεία είναι ενδιαφέροντα όσο έχει να κάνει με τον χώρο που ασκείται ο φόβος. Είναι πιο πιθανό αν υπάρξει επιθυμία ηγεμονίας από τον δρώντα που θα ασκεί φόβο και επίσης, φάνηκε ότι ο φόβος σε μεγάλο βαθμό ασκείται περιφερειακά. Η Γερμανία είναι το κράτος που κατά κόρον ασκεί ηγεμονία περιφερειακά αλλά και ασκεί απειλή. Τα ποσοστά του φόβου σαν κατηγορία δεν είναι υψηλά αλλά δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει. Τα κράτη που δέχονται όμως την ισχύ είναι περισσότερα και τα κράτη ηγεμόνες δεν επιθυμούν να είναι ανοιχτά απειλητικά εκτός κι αν προκληθούν ή απειληθούν τα συμφέροντα τους.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η κατηγορία παράγοντες ισχύος καθώς έγινε φανερό ότι η Γερμανία προσπαθεί να συγκεντρώσει όσο περισσότερους οικονομικούς πόρους μπορεί σε αντίθεση με τις ΗΠΑ που προσπαθούν να συγκεντρώσουν στρατιωτικούς

πόρους. Η Γερμανία επίσης, φαίνεται να έχει σαν κυρίαρχο χαρακτηριστικό αυτής της μεταβλητής την Διοίκηση/Ηγεσία. Ο παράγοντας αυτός παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση και με τη μεταβλητή της εξισορρόπησης πράγμα που σημαίνει ότι η αποτελεσματική διοίκηση δεν επιζητεί να εξισορροπήσει κάποιον άλλον δρώντα στο σύστημα αλλά αντίθετα αναζητά την ηγεμονία.

Σχετικά με την εφαρμογή ισχύος, τα κράτη πρέπει να κάνουν προβολή της δύναμης τους για να μπορούν να διατηρούν την θέση τους. Έτσι, ξανά η Γερμανία και οι ΗΠΑ είναι οι κυρίαρχες χώρες που αναδεικνύονται. Η Γερμανία ασκεί τον έλεγχο της περιφερειακά κυρίως, αλλά και στο εσωτερικό των κρατών και αυτό γιατί εμπλέκεται με την ελληνική κρίση χρέους αλλά και με τις ευρωπαϊκές υποθέσεις γενικότερα. Από την άλλη, οι ΗΠΑ έχουν διεθνή παρουσία και κυρίως διακρατική παρέμβαση. Αυτή η δράση τους έγκειται στο ότι προσπαθούν να επεμβαίνουν μέσω από παραινήσεις και προτροπές σε κομβικές περιοχές στις οποίες εντοπίζονται τα συμφέροντα τους.

«Πάλης Ξεκίνημα Νέοι Αγώνες»: Μία Μικρή Προσωπική Αναφορά Έναντι Επιλόγου

Ξεκίνησα αυτή την μεταπτυχιακή διατριβή με μία προσωπική αναφορά η οποία λειτούργησε έναντι εισαγωγής και θα την κλείσω πάλι με μία προσωπική αναφορά η οποία θα λειτουργήσει έναντι επιλόγου. Και στις δύο περιπτώσεις, αποτολμώ την πρωτοπρόσωπη δήλωση και την στρατηγική της απόλυτα προσωπικής αναφοράς, κάτι το οποίο ο επιβλέπων καθηγητής μου θεωρεί μορφή ακαδημαϊκής ύβρης και ενεργά μας αποτρέπει από αυτό. Η αλήθεια είναι ότι τήρησα τις ενδεδειγμένες συμβάσεις του ακαδημαϊκού λόγου που δείχνει την αποστασιοποίηση του ερευνητή από το επιστημονικό αντικείμενο σε όλο την έκταση του αμιγώς επιστημονικού μέρους της έρευνας και μετέβαλα τις συμβάσεις αυτές μόνον στα δύο αυτά μέρη που είναι απαραίτητο για να ολοκληρωθεί ο προσωπικός μου αναστοχασμός.

Η ενότητα αυτή είναι «έναντι επιλόγου» και όχι «τα συμπεράσματα» γιατί οι δύο ενότητες που συναπαρτίζουν αυτή την εργασία έχει η κάθε μια τα δικά της συμπεράσματα και δεν υπάρχει πραγματική ανάγκη από μία συμβατική ενότητα συμπερασμάτων για το συνολικό κείμενο. Η διατριβή αυτή συγκροτείται από δύο έρευνες οι οποίες στηρίζονται σε δύο διαφορετικά πρωτόκολλα. Η πρώτη έρευνα, η οποία στηρίχθηκε στο πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών/state-mapping» με βοήθησε να αναστοχαστώ σε όσα έχω μέχρι τώρα κάνει και να ολοκληρώσω έναν ερευνητικό κύκλο, η δεύτερη έρευνα με την δημιουργία ενός καινούργιου πρωτόκολλου κωδικοποίησης μου ανοίγει έναν καινούργιο κύκλο. Κάθε μια από αυτές τις έρευνες θα αρκούσε για να ολοκληρωθεί μια μεταπτυχιακή

διατριβή αλλά επέλεξα να τις κάνω και τις δύο για να υπάρξει το στοιχείο της μετάβασης μου από την μία κατάσταση στην άλλη.

Ένα μικρό σχόλιο για την δεύτερη έρευνα. Πέρα από τα οποία συμπεράσματα προκύπτουν από την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων, το βασικό «εύρημα» είναι ότι τα νέα τυπολογικά συστήματα τα οποία παρήχθησαν με τον συνδυασμό διαδικασιών πρωτίστως θεωρητικής και δευτερεύοντος εμπειρικής θεμελίωσης είναι λειτουργικά και μπορούν να οδηγήσουν σε επιστημονικά ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Είτε η ενσωμάτωσή τους στο υφιστάμενο πρωτόκολλο κωδικοποίησης «απεικονίσεις συστήματος κρατών / state-mapping» είτε η αυτόνομη χρήση τους ως ένα νέο πρωτόκολλο κωδικοποίησης έχει την δυνατότητα να συνεισφέρει στην δημιουργία νέας έρευνας η οποία να φέρνει πιο κοντά τα πεδία των Διεθνών Σχέσεων με αυτό της Επικοινωνίας και των Μέσων Ενημέρωσης και να συνεισφέρει στην εμπέδωση και ισχυροποίηση του πεδίου της Διεθνούς Πολιτικής Επικοινωνίας.

Αντιλαμβάνομαι ότι χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια ακόμα, ώστε να υπάρξει ένα σύνολο υποθέσεων εργασίας και ερευνητικών ερωτημάτων για τα νέα τυπολογικά συστήματα τα οποία να έχουν την πληρότητα και την λειτουργικότητα την οποία έχει το υπάρχον σύστημα υποθέσεων εργασίας και ερευνητικών ερωτημάτων που αφορούν το state-mapping αλλά και αυτά πήραν πολύ χρόνο και πολλή προσπάθεια για να αναπτυχθούν. Αντιλαμβάνομαι επίσης, ότι οι υποθέσεις εργασίας για τις νέες τυπολογίες δεν πρέπει να είναι απλά και μόνον επέκταση του υφιστάμενου πλέγματος υποθέσεων εργασίας που έχει αναπτυχθεί για το state-mapping αλλά θα πρέπει να εμβαθύνουμε στην θεωρία των Διεθνών Σχέσεων για να πετύχουμε τον στόχο μας. Επίσης, αντιλαμβάνομαι ότι θα πρέπει να αναζητηθούν τρόποι τα καινούργια τυπολογικά συστήματα να εφαρμοστούν σε μορφές επικοινωνίας λιγότερο

πολυφωνικά από το περιεχόμενο των Μέσων Επικοινωνίας και πιο κοντά στις εκφράσεις της στρατηγικής επικοινωνίας (π.χ. κοινοβουλευτικά πρακτικά, δηλώσεις πολιτικών).

Τα τρία ανωτέρω ζητήματα μπορούν να αντιμετωπιστούν είτε ως περιορισμοί της δεύτερης έρευνας αυτής της εργασίας είτε ως στόχοι για το μέλλον. Επιλέγω να κάνω το δεύτερο. Έτσι, «κλείνω» αυτό το κείμενο χωρίς να χρησιμοποιήσω την λέξη «ολοκληρώνω». Ο λόγος είναι ότι θεωρώ την προσπάθεια αυτή όχι ως ένα τέλος αλλά ως μία καινούργια αρχή.

Παράρτημα Α

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΙΣΧΥΟΣ

1. Εντυπο	
2. Ημερομ	
3. ΑΑ	
4. Χώρα	

5. Έννοια της Ισχύος		1	2
5.1	Κράτος Προωθεί τα Δικά του Συμφέροντα		
5.2	Αυτοσκοπός		
5.3	Έλεγχος		
5.4	Μέσο Για Την Επίτευξη Πολιτικών Σκοπών/Απόκτηση Πόρων		
5.5	Δυνατότητα Επιβολής Ακόμα Κι αν προβάλλεται Αντίσταση		
5.6	Επιρροή		
5.7	Σύστημα Νοήματος		

6. Αξιολόγηση Ισχύος	
----------------------	--

7. Συσχέτιση με Φόβο		Εμφάνιση	Κυρίαρχο
7.1	Επιβολή φόβου Περιφερειακά		
7.2	Επιβολή φόβου διεθνώς		
7.3	Κράτος- Απειλή μέσω ισχύος		
7.4	Δεν προκαλούν φόβο		

8. Παράγοντες Ισχύος		Εμφάνιση	Κυρίαρχο
8.1	Στρατιωτικοί Πόροι		
8.2	Οικονομικοί Πόροι		
8.3	Τεχνολογικοί Πόροι		
8.4	Διοίκηση/ Ηγεσία		
8.5	Οικονομική / Διπλωματική Συνεργασία		

9	Πηγή Εκφοράς Ηγεμονίας	
---	------------------------	--

10	Εφαρμογή Ισχύος	1	2
10.1	Εσωτερικό Άλλης Χώρας		
10.2	Στο Διεθνές Επίπεδο		
10.3	Παρέμβαση Σε Διακρατικά Ζητήματα		
10.4	Παρέμβαση Σε Περιφερειακό Επίπεδο		

11. Κατάσταση συστήματος		
11.1	Ανάδειξη Ισχύος για Διατήρηση Τάξης	
11.2	Επιζητεί Ηγεμονία	
11.3	Εξισορρόπηση	
11.4	Ενέργειες Δημιουργούν Αστάθεια	

Παράρτημα Β

Υποθέσεις Εργασίας

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Ποια είναι η προβαλλόμενη στα Μέσα ενημέρωσης εικόνα του κράτους;

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Ποιοι είναι οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την διαμόρφωση της προβαλλόμενης στα Μέσα Ενημέρωσης εικόνας του κράτους;

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Ποια είναι η επίδραση του εθνοκεντρισμού στις απεικονίσεις του συστήματος κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης;

Ερευνητικό Ερώτημα 4: Υπάρχει διαφορά στην παρουσίαση της χώρας στο καθαρά ειδησεογραφικό μέρος σε σχέση με το σχολιαστικό μέρος;

Ερευνητικό Ερώτημα 5: Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την λειτουργία του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων και ιδιαίτερα των διαρθρωτικών μεροληψιών;

Ερευνητικό Ερώτημα 6: Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την εξωτερική πολιτική και την διεθνή θέση της χώρας αναφοράς των Μέσων ενημέρωσης;

Ερευνητικό Ερώτημα 7: Επηρεάζονται και σε ποιο βαθμό οι απεικονίσεις μίας ξένης χώρας και του συστήματος κρατών γενικότερα από την λειτουργία του εγχώριου κομματικού συστήματος;

Ερευνητικό Ερώτημα 8: Ποια ειδησεογραφικά θέματα επηρεάζουν την ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας;

Ερευνητικό Ερώτημα 9: Ποια είναι η επίδραση που έχουν διαφορετικά ειδησεογραφικά θέματα στην απεικόνιση ενός κράτους; Υπάρχει διαφοροποίηση στην απεικόνιση ενός κράτους σε συνάρτηση με το κάθε θέμα της ειδησεογραφικής ημερησίας διάταξης στο πλαίσιο του οποίου εμφανίζεται;

Ερευνητικό Ερώτημα 10: Με βάση ποια ερμηνευτικά σχήματα συγκροτείται η ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας;

Ερευνητικό Ερώτημα 11: Πως μεταβάλλονται τα ερμηνευτικά σχήματα με βάση τα οποία συγκροτείται η ειδησεογραφική απεικόνιση μίας χώρας σε σχέση με τις διακρατικές σχέσεις, με την πολιτική τοποθέτηση της εφημερίδας, με την ειδησεογραφική θεματολογία και με τον τύπο του δημοσιεύματος;

Ερευνητικό Ερώτημα 12: Παράγει το κομβικό γεγονός (Brexit) την εικόνα της χώρας σε κρίση για την χώρα την οποία αφορά (Ηνωμένο Βασίλειο);

Βιβλιογραφία

Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., & Stanford, N. R. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper & Row.

Armitage, R. L., & Nye, J. S. (2007). *CSIS Commission on Smart Power: A smarter, more secure America*. Washington D.C: CSIS Press.

Ash, T. G. (2001). Is Britain European?. *International Affairs*, 77(1), 1-14.

Ashcroft, M. (2015). 45 years on, do ethnic minorities remember" Rivers of Blood". *Lord Ashcroft Polls*

Aspriadis, N., Papaioannou, A., & Samaras, A. N. (2017). Games of (de) Legitimization and Images of Collective Subjects at the Management of a Financial Crisis: The Cyprus Memorandum in the German Political Discourse. *The Cyprus Review*, 29(1), 19-41.

Azrou, R., Van Spanje, J., & De Vreese, C. (2010). Talking Turkey: Anti-immigrant attitudes and their effect on support for Turkish membership of the EU. *European Union Politics*, 12(1):3-19

Balmas, M., & Sheaffer, T. (2010). Candidate image in election campaigns: Attribute agenda setting, affective priming, and voting intentions. *International journal of public opinion research*, 22(2), 204-229.

Barnett, M., & Duvall, R. (2005). Power in international politics. *International Organization*, 59(1), 39-75.

Baron, R.R. & Branscombe, N.R. (2012). *Social Psychology* (13th ed.) New Jersey: Pearson.

Baylis, A., Cameron-Smith, D., & Burke, L. M. (2001). Inadvertent doping through supplement use by athletes: assessment and management of the risk in Australia. *International journal of sport nutrition and exercise metabolism*, 11(3), 365-383.

Bennett, W. L. (1990). Toward a theory of press-state relations in the United States. *Journal of communication*, 40(2), 103-127.

Benoit, W. L. (1995). *Accounts, Excuses, and Apologies: A Theory of Image Restoration Strategies*, *Suny Series in Speech Communication*. Albany: State University of New York Press.

Bernays, F. (1977). Down with image, up with reality. *Public Relations Quarterly*, 22(1), 12-14.

- Boin, A., Stern, E., & Sundelius, B. (2016). *The politics of crisis management: Public leadership under pressure*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Boulding, K. (1989). *Three Faces of Power*. Newbury Park: Sage Publications,
- Boulding, K. E. (1956). *The image: Knowledge in life and society*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Boulding, K. E. (1959). National images and international systems. *Journal of Conflict Resolution*, 3(2), 120-131.
- Burton, M. J., & Shea, D. M. (2002). *Campaign mode: Strategic vision in congressional elections*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Campbell, A. E. (1960). *Great Britain and the United States, 1895-1903*. London: Longman.
- Carafano, J. J., & Weitz, R. (2008). Combating Enemies Online: State-Sponsored and Terrorist Use of the Internet. *Heritage Foundation Background*.
- Claude, I. L. (1962). *Power and international relations*. New York: Random House.
- Clavel, G. (2016). After Brexit, French Politicians Want English Language Out Of EU Too. *Huffington Post*. Ανακτήθηκε από: https://www.huffingtonpost.com/entry/french-politicians-english-language-brexit-us_576ede1fe4b0dbb1bbbac730?guccounter=1 (30 Μαΐου 2018).
- Cooley, C. H. (1902). «The looking-glass self.» In O'Brien, J. (Eds.). (2006). «*The production of reality: Essays and readings on social interaction*». London: Pine Forge Press.
- Coombs, W. T. (2010). Parameters for crisis communication. Pages 17-53 in Coombs, W. T., & Holladay, S. J. (Eds.), (2011). *The handbook of crisis communication*. (Vol. 22). Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons.
- Crocker, C. A., Hampson, F. O., & Aall, P. R. (Eds.) (2007). *Leashing the dogs of war: conflict management in a divided world*. Washington D.C.: US Institute of Peace Press.
- Curtice, J. (2016). A question of culture or economics? Public attitudes to the European Union in Britain. *The Political Quarterly*, 87(2), 209-218.
- Cutlip, S. M. (1991). Cutlip tells of heroes and goats encountered in 55-year PR career. *O'Dwyer's PR Services Report*, 5(5), 12.
- De Vreese, C. H., & Boomgaarden, H. G. (2005). Projecting EU referendums: Fear of immigration and support for European integration. *European Union Politics*, 6(1), 59-82.
- De Vries, C. E. (2017). Benchmarking Brexit: How the British decision to leave shapes EU public opinion. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55, 38-53.

- Dearing, J. W., & Rogers, E. M. (1996). *Agenda-setting. Communication concepts 6. Thousand Oaks/London: Sage.*
- Dimbleby, D., & Reynolds, D. (1988). *An Ocean Apart: The Relationship Between Britain and America in the Twentieth Century.* New York: Random House Inc.
- Dowding, K. (2006). Three-dimensional power: A discussion of Steven Lukes' Power: A radical view. *Political studies review, 4(2)*, 136-145.
- Dursun-Özkanca, O. (2014). *The European Union as an Actor in SSR.* New York: Routledge.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication, 43(4)*, 51-58.
- Evans, G., & Butt, S. (2007). Explaining change in British public opinion on the European Union: top down or bottom up? *Acta Politica, 42(2-3)*, 173-190.
- Fan, Y. (2006). Branding the nation: What is being branded?. *Journal of vacation marketing, 12(1)*, 5-14.
- Flemes, D. (2009). India-Brazil-South Africa (IBSA) in the new global order: interests, strategies and values of the emerging coalition. *International Studies, 46(4)*, 401-421.
- Fonn, B. K. (2018). It's the Economy, Stupid: Coverage of the British EU Referendum in Norway. Pages 189-205 in Ridge-Newman, A., León-Solís, F., & O'Donnell, H. (Eds.), *Reporting the Road to Brexit.* Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of peace research, 2(1)*, 64-90.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American journal of sociology, 95(1)*, 1-37.
- Gans, H. J. (1979). *Deciding what news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek, and Time.* New York: Pantheon Books.
- Garry, J., Marsh, M., & Sinnott, R. (2005). 'Second-order' versus 'issue-voting' effects in EU referendums: evidence from the Irish Nice Treaty referendums. *European Union Politics, 6(2)*, 201-221.
- Gertner, D., & Kotler, P. (2004). How can a place correct a negative image?. *Place branding, 1(1)*, 50-57.
- Gilpin, R. (1981). *War and Change in World Politics,* New York: Cambridge University Press.

- Goodwin, M., & Heath, O. (2016). Brexit vote explained: poverty, low skills and lack of opportunities. *Joseph Rowntree Foundation Web article*. Διαθέσιμο στο: <https://kar.kent.ac.uk/id/eprint/58328> (20 Ιουνίου 2018)
- Gross, M. (2008). To be Christian and homosexual: From shame to identity-based claims. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, 11(4), 77-101.
- Grunig, J. E. (1993). Image and substance: From symbolic to behavioral relationships. *Public relations review*, 19(2), 121-139.
- Gudykunst, WB. 1991. *Bridging differences: Effective intergroup communication*, Newbury Park, CA: Sage.
- Gurevitch, M., Levy, M. R., & Roeh, I. (1991). The global newsroom: Convergences and diversities in the globalization of television news .Pages 195-216 in Dahlgren, P., & Sparks, C. (Eds.). *Communication and citizenship: Journalism and the public sphere in the new media age*. London: Routledge .
- Hallin, D. C. (1989). *The uncensored war: The media and Vietnam*. Berkley and Los Angeles, California: Univ of California Press.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hart, P. T., & Tindall, K. (Eds.). (2009). «*Framing the Global Economic Downturn: crisis rhetoric and the politics of recessions*». Canberra: ANU E Press.
- Hawkins, B. (2012). Nation, separation and threat: An analysis of British media discourses on the European Union treaty reform process. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 50(4), 561-577.
- Heath, R.L. και Millar, D. P. (2004). «A Rhetorical Approach to Crisis communication: Management, Communication Processes, and Strategic Responses». Pages 167–187 in Heath R.L. και Millar D.P. (Eds.) «*Responding to Crisis: A Rhetorical Approach to Crisis Communication*». Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Mahwah, NJ.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*. New York: Wiley & Sons In.
- Held, D. (2006). *Models of democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Held, D. (1989). Political Theory and the Modern State: Essays on State. *Power and Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Herrmann, R.K. (2003). Image Theory and Strategic Interaction in International Relations. Pages 285-314 in Sears D.O., Leonie H. και Jervis R (Eds.). *Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford and New York: Oxford University Press.

- Herrmann, R. K., & Fischerkeller, M. P. (1995). Beyond the enemy image and spiral model: cognitive–strategic research after the cold war. *International Organization*, 49(3), 415-450.
- Heyward, C. (2007). Revisiting the radical view: power, real interests and the difficulty of separating analysis from critique. *Politics*, 27(1), 48-54.
- Hobolt, S. B. (2016). The Brexit vote: a divided nation, a divided continent. *Journal of European Public Policy*, 23(9), 1259-1277.
- Hobolt, S., & Wratil, C. (2016). Which argument will win the referendum–immigration, or the economy?. *LSE Brexit*. Blog Entry. Διαθέσιμο στο: <http://eprints.lse.ac.uk/73072/> (15 Ιουνίου 2018).
- Höijer, B. (2004). The discourse of global compassion: The audience and media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society*, 26(4), 513-531.
- Horowitz, M. J. (1978). Controls of visual imagery and therapist intervention. In *The power of human imagination* (pp. 37-49). Boston, MA: Springer,
- Iyengar, S. (1991). Is anyone responsible. *How television frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press
- Jablonsky, D. (1997). National power. *Parameters*, 27(1), 34.
- Jerome, A. M., & Rowland, R. C. (2009). The rhetoric of interorganizational conflict: A subgenre of organizational apologia. *Western Journal of Communication*, 73(4), 395-417.
- Jones, E. E., & Davis, K. E. (1965). From acts to dispositions the attribution process In person perception1. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 2, pp. 219-266).
- Jones, E. E., & Nisbett, R. E. (1971). *The actor and the observer: Divergent perceptions of behavior*. New Jearsey:Morristown.
- Kaplan, M. A. (1957). Balance of Power, Bipolarity and Other Models of International Systems. *American Political Science Review*, 51(3), 684-695.
- Katsambekis, G., & Souvlis, G. (2018). EU Referendum 2016 in the Greek Press. Pages 189-205 in Ridge-Newman, A., León-Solís, F., & O'Donnell, H. (Eds.). *Reporting the Road to Brexit*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Keohane, R., & Nye, J. (1989). The United States and international institutions in Europe after the Cold War. *After the Cold War: International institutions and state strategies in Europe*. USA: Harvard University Press
- Kindleberger, C. P. (1970). *Power and money*. London: Springer.

- Kriesi, H. (2012). The political consequences of the financial and economic crisis in Europe: Electoral punishment and popular protest. *Swiss Political Science Review*, 18(4), 518-522.
- Krippendorff K. (2004.) *Content Analysis, An Introduction to its Methodology*, Second Edition, Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kunczik, M. (2016). *Images of nations and international public relations*. London: Routledge .
- LeDuc, L. (2003). *The politics of direct democracy: Referendums in global perspective*. Ontario: Broadview Press.
- León-Solís, F., Castelló, E., & O'Donnell, H. (2018). Spanish Media and the EU Referendum 2016: The Assault on an Enlightened Project. Pages 207-222) in Ridge-Newman, A., León-Solís, F., & O'Donnell, H. (Eds.). *Reporting the Road to Brexit*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Leve, L. (2011). Identity. *Current Anthropology*, 52 (4), 512-535
- Lindenberg, C. (2017). *Framing Brexit: economic rationales versus emotions in the campaign's press releases* (Bachelor's thesis, University of Twente).
- Lukes, S. (Eds.), (1986). *Power*. New York: NYU Press.
- Mandler, J. (1984). *Stories, scripts and scenes: Aspects of schema theory*. Hillsdale: N.J: Erlbaum.
- Manheim, J. B., & Albritton, R. B. (1983). Changing national images: International public relations and media agenda setting. *American political science review*, 78(3), 641-657.
- Martin, T., & Binet, L. (2018). Left Versus Right, or Mainstream Versus Margins? Divisions in French Media and Reactions to the 'Brexit'Vote. Pages 145-167 in Ridge-Newman, A., León-Solís, F., & O'Donnell, H. (Eds.). *Reporting the Road to Brexit*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- McCall, G. J., & Simmons, J. L. (1978). *Identities and interactions: An examination of human associations in everyday life* (Rev. ed.). New York: Free Press.
- McCombs, M. (2005). A look at agenda-setting: Past, present and future. *Journalism studies*, 6(4), 543-557.
- McCoy, M. (2014). Reputational threat and image repair strategies: Northern Ireland water's crisis communication in a freeze/thaw incident. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 26(2), 99-126.
- McLaren, L. M. (2002). Public support for the European Union: cost/benefit analysis or perceived cultural threat?. *The journal of Politics*, 64(2), 551-566.
- McQuail, D. (Ed.). (2002). *McQuail's reader in mass communication theory*. Sage.

- McQuail, D., & Windahl, S. (1981). *Communication Models for the Study of Mass Communications*. Singapore.
- Mead, W. R. (2004). America's sticky power. *Foreign Policy*, 141(March), 46-53.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society* (Vol. 111). Chicago: University of Chicago Press.
- Mearsheimer, J. J. (2011). Imperial by design. *The National Interest*, (111), 16-34.
- Mearsheimer, J. J. (2009). Reckless states and realism. *International relations*, 23(2), 241-256.
- Mearsheimer, J. J. (2005). Hans Morgenthau and the Iraq war: realism versus neo-conservatism. *Open Democracy*. Διαθέσιμο στο : http://uluslararasigundem.com/wp-content/uploads/bsk-pdf-manager/25_2005_HANS_MORGENTHAU_AND_THE_IRAQ_WAR_REALISM_VERSUS_NEO-CONSERVATISM.PDF (10 Ιουνίου 2018).
- Mitroff & Anagnos, (2001). Mitroff, I. I. (2000). *Managing crises before they happen: What every executive and manager needs to know about crisis management*. New York: AMACOM/American Management Association.
- Molnár, V., & Lamont, M. (2002). Social categorization and group identification: How African Americans shape their collective identity through consumption. In McMeekin, A., Tomlinson, M., Green, K., & Walsh, V. (Eds.), (2010). *Innovation by demand: an interdisciplinary approach to the study of demand and its role in innovation*. Manchester and New York: Manchester University Press.
- Moravcsik, A. (1998). Centralization or fragmentation? Europe facing the challenges of deepening, diversity, and democracy. In Moravcsik, A. (Eds.), *Council on Foreign Relations*. New York.
- Morgenthau, H. (1972). *Politics among nations: the struggle for peace and power*. New York: Knoph.
- Morgenthau, H. J. (1962). *The Restoration of American Politics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mueller, J. E. (1973). *War, presidents, and public opinion*. New York: John Wiley & Sons.
- Nicolaidis, P. (2013). Withdrawal from the European Union: a typology of effects. *Maastricht journal of European and comparative law*, 20(2), 209-219.
- Nussbaum, M. C. (2001). *The fragility of goodness: Luck and ethics in Greek tragedy and philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nye Jr, J. S. (2009). Get smart: Combining hard and soft power. *Foreign Affairs*, Vol. 88, No.4, pp. 160-163.

- Nye, J. S. (2006). Think again: Soft power. *Foreign Policy*, 23(2), 3-5.
- Nye, J. S. (2005). On the rise and fall of american soft power. *New Perspectives Quarterly*, 22(3), 75-77.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- O'Shaughnessy, J., & O'Shaughnessy, N. J. (2000). Treating the nation as a brand: Some neglected issues. *Journal of Macromarketing*, 20(1), 56-64.
- Pallaver, M. (2011). *Power and its forms: hard, soft, smart*. Doctoral dissertation, The London School of Economics and Political Science
- Parmar, I., & Cox, M. (Eds.). (2010). *Soft power and US foreign policy: Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York:Routledge.
- Pearle, J. (1988). *Probabilistic reasoning in intelligent systems: Networks of plausible inference*. San Mateo, CA: Morgan Kaufmann
- Reason, J. (1990). *Human Error*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ridge-Newman, A. (2018). The Conservative Party–Past, Present and Future. *Political Insight*, 9(1), 30-33.
- Robinson, P. (2002). «Global television and conflict resolution: Defining the limits of the CNN effect.» Pages 175-191 in Gilboa, E. (Eds.), (2002). «*Media and conflict: Framing issues, making policy, shaping opinions*». Ardsley, NY: Transnational,.
- Rosamond, B. (2016). Brexit and the problem of European disintegration. *Journal of Contemporary European Research*, 12(4).
- Rosecrance, R. N. (1966). Bipolarity, multipolarity, and the future. *Journal of Conflict Resolution*, 10(3), 314-327.
- Ross, L. (1977). The Intuitive Psychologist And His Shortcomings: Distortions in the Attribution Process. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 10, pp. 173-220). California:Academic Press.
- Ryan, H. R. (1982). Kategoria and apologia: On their rhetorical criticism as a speech set. *Quarterly Journal of Speech*, 68(3), 254-261.
- Samaras, A. N. (2002). Political Marketing, Partyocracy and the Transformations of the Political Communication System. *Journal of Business & Society*, 15.
- Samaras, Ath.N., Iordanidou, S. & Dogani, M. (2016). The Dialectic on International Relations and Political Communication: The Impact of the Financial Crisis Upon the Nation Image of Germany; A Comparative Analysis in Greek and UK Press. Pages 121-143 in Luengo, O.G. (Eds.), *Political Communication in Times of Crisis*. Berlin: Logos Verlag.

- Saunders, R. (2016). A tale of two referendums: 1975 and 2016. *The Political Quarterly*, 87(3), 318-322.
- Scheufele, D. A. (2000). Agenda-setting, priming, and framing revisited: Another look at cognitive effects of political communication. *Mass Communication & Society*, 3(2-3), 297-316.
- Schmidt, B. C. (2005). Competing realist conceptions of power. *Millennium*, 33(3), 523-549.
- Seaton, J. (2016). Brexit and the Media. *The Political Quarterly*, 87(3), 333-337.
- Seeger, M. W., Sellnow, T. L., & Ulmer, R. R. (1998). Communication, organization, and crisis. *Annals of the International Communication Association*, 21(1), 231-276.
- Seymour-Ure, C. (1974). *The political impact of mass media* (Vol. 4). London: Constable.
- Simões-Ferreira, I. (2018). Discursive Dimensions of the EU Referendum 2016 Press Coverage in Portugal. Pages 223-238 in Ridge-Newman, A., León-Solís, F., & O'Donnell, H. (Eds.), *Reporting the Road to Brexit*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan,
- Spykman, N. J. (1942). Frontiers, security, and international organization. *Geographical Review*, 32(3), 436-447.
- Sterling-Folker, J., & Shinko, R. E. (2005). Discourses of power: traversing the realist-postmodern divide. *Millennium*, 33(3), 637-664.
- Sumner, W.G. (1906/1940). *Folkways*. Boston: Ginn and Company
- Swales, K. (2016). Understanding the Leave vote. London: *NatCen Social Research*.
- Taggart, P. (2006). Keynote Article: Questions of Europe-The Domestic Politics of the 2005 French and Dutch Referendums and their Challenge for the Study of European Integration. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 44(s1), 7-25.
- Tajfel, H., & Billic, M. (1974). Familiarity and categorization in intergroup behavior. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10(2), 159-170.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. Pages 7-24 in S. Worchel & WG Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations*. Chicago: Nelson-Hall.
- Trebbin Harvard, N. (2018). Should I stay or should I go? Images of the EU in the British press during the Brexit debate. Προχιακή Διατριβή στο Lund University.
- Tuchman, G.(1978). *Making news*. New York: Free Press.
- Vasquez, J. A. (1993). *The War Puzzle*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Weaver, R. K. (1986). The politics of blame avoidance. *Journal of public policy*, 6(4), 371-398.
- Weiner, B.(1986). Attribution, Emotion, and Action. Pages 281-312. in R.M. Sorrentino and E.T. Higgins (Eds.), *Handbook of Motivation and Cognition*. Guilford, New York, NY.
- Wellings, B., & Baxendale, H. (2015). Euroscepticism and the Anglosphere: Traditions and dilemmas in contemporary English nationalism. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 53(1), 123-139.
- Wendt, A. E.(1994). Collective identity formation and the international state. *American political science review*, 88(2), 384-396.
- Wendt, A. E. (1987). The agent-structure problem in international relations theory. *International organization*, 41(3), 335-370.
- Wight, M. (1946). *Power Politics*. London: Royal Institute of International Affair
- Wilson III, E. J. (2008). Hard power, soft power, smart power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 110-124.
- Wolfers, A. (1962). *Discord and collaboration: essays on international politics*. Baltimore: Johns Hopkins Univ.
- Young, H. (1998). *This blessed plot: Britain and Europe from Churchill to Blair*. New York: Overlook Press.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Αρβανιτόπουλος, Κ. & Ήφαιστος, Π. (1999). *Ευρωατλαντικές σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Ασδεράκη, Φ. (2017). Ηνωμένο Βασίλειο. και Ευρωπαϊκή Ένωση: Τίτλοι Τέλους ή Ένα Νέο Ξεκίνημα, σελίδες 264 – 276 στο Αφιέρωμα: Σαμαράς, Αθ.Ν. (2017). *Επικοινωνία και Πολιτική στην Σκιά του Brexit, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, Τεύχος 39.
- Ασπριάδης, Ν. Α. (2013). *Απολογία, αποκατάσταση της εικόνας και απόδοση ευθυνών στην ρητορική συγκρότηση της συσπείρωσης: το αφήγημα του πολέμου κατά της τρομοκρατίας*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Τμήμα Διεθνών κι Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- Βρύζας Κ. (2003). *Παγκόσμια Επικοινωνία και Πολιτιστικές Ταυτότητες*. Αθήνα: Gutenberg.

Bull, H. (2001). *Η Αναρχη Κοινωνία: Μελέτη της Τάξης στην Παγκόσμια Πολιτική*. Αθήνα: Ποιότητα

Γεωργαλιού, Γ. (2017). *Στρατηγικές απολογίας του ελληνικού πολιτικού προσωπικού για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα στα διεθνή μέσα ενημέρωσης*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Carr, E. (2000). *Η Εικοσαετής Κρίση 1919-1939: Εισαγωγή στη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Ποιότητα,.

Clauzewitz, C. V. (1999). *Περί του Πολέμου*. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Βάνιας.

Cuche, D. (2001). *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Δημητρίου Μ.-Ε. & Φιλιππάκου Κ. (2017). Επίδραση των Ειδήσεων για το Μεταναστευτικό στις Απεικονίσεις Κρατών και Τόπων: Μία Κρίση Μέσα στην Κρίση για την Ελλάδα, τη Λέσβο, και την Κω. Σελ. 211 –230 στο συλλογικό Ιορδανίδου, Σ. (Επιμ.), *Διαχείριση και Συγκρότηση Εικόνας Τόπου: από το PlaceBranding στην Ταξιδιωτική Δημοσιογραφία*, Αθήνα: Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις και Advanced Media Institute .

Δημητρίου, Μ.-Ε., (2015). *Συγκριτική Ανάλυση Εικόνων Κρατών: Μεθοδολογικές Παρατηρήσεις*. Παρουσίαση έρευνας στην επιστημονική ημερίδα: «Στρατηγική Επικοινωνία και Μέσα Ενημέρωσης στις Προεκλογικές Εκστρατείες και τις Διεθνείς Σχέσεις». (Πειραιάς, 10 Νοεμβρίου).

Δογάνη, Μ. (2017). Η Απειλή της Παραμονής και το Ρίσκο της Αποχώρησης. Όψεις του Εκφοβισμού στο Βρετανικό Δημοψήφισμα. Σελ. 269 – 310. Στο Αφιέρωμα: Σαμαράς, Αθ.Ν. (2017). *Επικοινωνία και Πολιτική στην Σκιά του Brexit*, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τεύχος 39.

Δογάνη, Μ. (2014). *Η Ρητορική Συγκρότηση και η Ειδησεογραφική Κατασκευή του Φόβου ως Στοιχείου της Εικόνας των Κρατών: Μία Συστηματική Ανάλυση Περιεχομένου στον Αγγλικό Τύπο*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Τμήμα Διεθνών κι Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Ζούλα, Ι. (2003). *Οι Μεγάλες Συνθήκες*. (Πρόσβαση 30 Μαΐου 2018). Διαθέσιμο στο <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=153051>

Ήφαιστος, Π. (2000). *Διπλωματία και στρατηγική των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων Γαλλίας, Γερμανίας Μεγάλης Βρετανίας*. Αθήνα: Ποιότητα.

Θουκυδίδης, (1998). *Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου*, Μετάφραση Βλάχος Σ. Άγγελος, Αθήνα: Εκδ. Βιβλιοπωλείο της Εστίας.

Ιορδανίδου Σ. και Σαμαράς Αθ, Ν. (2012). *Απεικονίσεις Κρατών Στον Τύπο Αγγλίας, Ελλάδας, Κύπρου Και Τουρκίας – Έκθεση Αποτελεσμάτων Ερευνητικού Προγράμματος*. Αδημοσίευτη έρευνα. Λευκωσία: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

- Ιορδανίδου, Σ., Σαμαράς, Αθ.Ν. & Δημητρίου, Μ. (2013). Η Εικόνα της Κύπρου στον Αγγλικό, Ελλαδικό και Τουρκικό Τύπο – Τα Προεόρτια της Οικονομικής Κρίσης. *Δημοσιογραφία*. 1(2), 12-15.
- Κόλλιας, Α. (2014). Ανάλυση Περιεχομένου. Εξέλιξη, Τεχνικές και Εφαρμογές της Μεθόδου στην Μελέτη της Επικοινωνίας, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση.
- Κουλουμπής Θ. & Κώνστας Δ. (1998). *Διεθνείς Σχέσεις: Μια Συνολική Αποτίμηση*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση
- Κουλουμπής, Θ. (1998). *Διεθνείς Σχέσεις, Εξουσία και Δικαιοσύνη*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση.
- Κουσκουβέλης, Η. (2004). *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Ποιότητα: Αθήνα.
- Κουσκουβέλης, Η. (1997). *Εισαγωγή στη Πολιτική Επιστήμη και την Θεωρία της Πολιτικής*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση.
- Κυριαζή Ν. (2001). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα, Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κωνσταντόπουλος, Ι. (2010). *Οικονομία και Κατασκοπεία, Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Κώνστας, Δ. & Αρβανιτόπουλος Κ. (1997). Διεθνείς Σχέσεις: Συνέχεια και Μεταβολή. Τόμος Α', Αθήνα, Εκδόσεις Σιδέρη, σελ. 239 από το Weber, Μ.(1986) *Domination by Economic Power and by Authority*, Steven Lukes, (eds), *Power*, New York: New York University Press.
- Λιαρόπουλος, Α. (2011). Στρατηγική Επικοινωνία και Τηλεοπτική Κάλυψη του Πολέμου στην Εποχή της Πληροφορίας, *Φιλελεύθερη Έμφαση*, τεύχος 46. Σελ 38-
- Λουκοπούλου, Ε. & Αφουξενίδου, Ν., (2015). Η Ερμηνευτική Πλαισίωση του Charlie Hebdo στον Ελληνικό Τύπο: Ισλάμ - Τρομοκρατία - Επικοινωνία και Κομματική Εκμετάλλευση. Παρουσίαση έρευνας στην επιστημονική ημερίδα: «Στρατηγική Επικοινωνία και Μέσα Ενημέρωσης στις Προεκλογικές Εκστρατείες και τις Διεθνείς Σχέσεις». (Πειραιάς, 10 Νοεμβρίου).
- Μερκουράκης, Κ. (2017). *Η Ελληνική Οικονομική Κρίση και το Μνημόνιο στα Μέσα Ενημέρωσης: Διερεύνηση της Αυτό-εικόνας, των Παραγωγικών Αιτιών που την Διαμορφώνουν και των Πρακτικών Συνεπαγωγών της*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Μηνά, Αναστασία (2014). *Η Διαλεκτική της Εικόνας της Κύπρου και της Εικόνας του Τραπεζικού της Τομέα εν Κρίση: Μία Ποσοτική Ανάλυση Περιεχομένου στα Διεθνή Μέσα Ενημέρωσης*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μηνά Α., Δημητρίου Μ. και Σαμαράς Α. (2015). Η εικόνα του κυπριακού τραπεζικού τομέα και η εικόνα της Κύπρου εν κρίση: μία διαχρονική ποσοτική ανάλυση περιεχομένου στο BBC. *Δημοσιογραφία*, Τεύχος 6-7, σελ. 16-23.

Mearsheimer, J. (2006). *Η τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*. Αθήνα: Ποιότητα.

Ξενικού Α. (2008). Η Κοινωνική Απόδοση, 397-426, στο Σ. Παπαστάμου (Επιμ.), *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία, Τόμος Β΄: Η Παράδοση*, Αθήνα: Πεδίο

Παπασωτηρίου, Χ. (2009). *Η διεθνής πολιτική στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Παπαχελάς, Α. (2016). Η απειλή του Brexit. *Καθημερινή*. (ηλεκτρονικά). Ανακτήθηκε από <http://www.kathimerini.gr/864271/opinion/epikairothta/politikh/h-apeilh-toy-brexit> (10/06/2018).

Πλατιάς, Α. (2009). *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη*. Αθήνα: Εστία.

Πλατιάς, Α. (1995). *Το νέο διεθνές σύστημα*. Αθήνα: Παπαζήση

Ράνιου, Π. & Σανγκογιάν, Μ., (2015). Μπαρμπαρός - 'Ένα Πλοίο Ταξιδεύον...': Ενεργειακό και Εικόνες Κρατών στην Ανατολική Μεσόγειο: Κύπρος, Τουρκία, Αίγυπτος, Ισραήλ. Παρουσίαση έρευνας στην επιστημονική ημερίδα: «*Στρατηγική Επικοινωνία και Μέσα Ενημέρωσης στις Προεκλογικές Εκστρατείες και τις Διεθνείς Σχέσεις*». (Πειραιάς, 10 Νοεμβρίου).

Σαμαράς, Αθ.Ν. & Ιορδανίδου, Σ. (2016). Η Αξιοποίηση της Αιτιακής Σχέσης στη Διδασκαλία των Μέσων Επικοινωνίας: Ανάλυση Μεθοδολογίας με Επίκεντρο την Επίδραση-CNN. Σελ 87-122 στο Κοντάκος Α.Θ. & Σταμάτης Π.Ι. (Επιμ.), *Θεωρίες και Μοντέλα Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, τόμος 2 της σειράς «Επικοινωνία και Εκπαίδευση». Αθήνα: Διάδραση.

Σαμαράς Αθ. Ν. & Ιορδανίδου Σ. (2014). Οικονομική κρίση και διεθνής εικόνα της Γερμανίας – Μια συγκριτική διαπολιτιστική ανάλυση περιεχομένου. Σελ. 225-246. στο Σαμαράς Αθ. Ν. (Επιμ.) *Εικόνες Κρατών, Στρατηγική Επικοινωνία, Ήπια Ισχύς και Μέσα Ενημέρωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Σαμαράς, Αθ.Ν. (2014). Εικόνες Κρατών – Θεωρητικό Πλαίσιο και Εφαρμογές. Σελ.13-40 στο Σαμαράς, Αθ.Ν. (Επιμ.) *Εικόνες Κρατών – Στρατηγική Επικοινωνία, Ήπια Ισχύς και Μέσα Ενημέρωσης*. Αθήνα: Καστανιώτη

Σαμαράς, Αθ.Ν. (2009). Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και η Εικόνα των Κρατών: Η Περίπτωση των ΗΠΑ στην Μετά την 11/9 Εποχή. Σελ. 455-480 στο Γιαλλουρίδης Χ. (Επιμ.): *Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών από την Αμφικτυονία έως το 21ο Αιώνα*, Αθήνα: Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών – Εκδ.Λιβάνη.

Σαμαράς Αθ.Ν. (2008). *Τηλεοπτική Πολιτική Διαφήμιση Στην Ελλάδα*. Αθήνα: Καστανιώτης - Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων

Σαμαράς, Α.Ν. (2007). Εθνοκεντρισμός και Ευρωκεντρισμός στις Αναπαραστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ζητήματα Πολιτικής Επικοινωνίας». Σελ. 234-269 στο Σ. Παπαθανασόπουλος (Επιμ.), *Ανάλεκτα*, Αθήνα: Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων.

Σαμαράς Ν. Σ., Δημητρίου Μ.-Ε. & Λουκοπούλου Ε. (2017). Η Συστηματική Καταγραφή των Απεικονίσεων του Συστήματος Κρατών στα Μέσα Ενημέρωσης ως Προϋπόθεση Διαχείρισης της Κρατικής Εικόνας: Μεθοδολογικές Παρατηρήσεις. Σελ. 179-210 στο συλλογικό Ιορδανίδου, Σ. (Επιμ.), *Διαχείριση και Συγκρότηση Εικόνας Τόπου: από το Place Branding στην Ταξιδιωτική Δημοσιογραφία*, Αθήνα: Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις και Advanced Media Institute.

Σιώμοκος, Γ. (2004). *Στρατηγικό μάρκετινγκ*. Αθήνα: Εκδ. Σταμούλη, 2η έκδοση.

Σκεύη, Ε. (2016). *Στρατηγικές Απολογίας στον Λόγο των Ευάγγελου Βενιζέλου, Αλέξη Τσίπρα και Γεωργίου Α. Παπανδρέου για την Μνημονιακή Εμπλοκή: μία Ρητορική Ανάλυση*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τάκας, Ε. & Σαμαράς, Α.Ν. (2015). Απόδοση (υπ)Αιτιότητας για το Δεύτερο Μνημόνιο στην Ελληνική Βουλή. *Δημοσιογραφία*, Τεύχος 8-9, σελ.27-33.

Τάκας, Μ. (2017). Παραγωγικά Αίτια και Πρακτικές Συνεπαγωγές του Brexit στον Γερμανικό Τύπο. Κρατική Αυτό-εικόνα και Ηγεμονικές Ενατενίσεις. *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, τεύχος 39, σελ.341 - 355.

Τάκας, Ε. (2015). *Απόδοση Αιτιότητας και Στρατηγικές Πλαισίωσης στον Κοινοβουλευτικό Λόγο περί Μνημονίου. Η Στρατηγική, Θεματική και Επεισοδιακή Πλαισίωση στις Κοινοβουλευτικές Συζητήσεις Περί των Εφαρμοστικών Νόμων του Μνημονίου*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Τάκας Ε. (2015) *Τις Πταιει; Γνωσιακές Μεροληψίες στην Απόδοση Αιτιότητας: Οι Στρεβλώσεις στην Ακούσια Χρήση της Αιτιώδους Συσχέτισης*. Επισκόπηση Θεωρίας. Occasional Paper No 1, Λευκωσία: *Advanced Media Institute*, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Τσαγγάρης, Ι. (2015). *Η Ελληνοκυπριακή Κοινότητα μέσα από τον Τουρκοκυπριακό Τύπο - Απεικονίσεις Ετερότητας και Ταυτότητας: Μια Ανάλυση Περιεχομένου*. . Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΜΠΣ Επικοινωνία και Νέα Δημοσιογραφία, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Τσαγγάρης, Ι. & Σαμαράς, Αθ.Ν. (2015). 'Εμείς' Μέσα από τα Μάτια των 'Άλλων': Απεικονίσεις των Ελληνοκυπρίων στα Τουρκοκυπριακά Μέσα. *Δημοσιογραφία*, Τεύχος 8-9, σελ.53-61.

Φασούλη, Α. Σ. (2013). *Η οικονομική κρίση & η εικόνα της Ελλάδας μέσα από το διεθνή τύπο: η εικόνα της Ελλάδας στο γερμανικό & αμερικανικό τύπο κατά την πρώτη*

φάση της οικονομικής κρίσης. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Waltz, K. N. (2011). *Θεωρία διεθνούς πολιτικής*. Κ. Κολιόπουλος, εισαγωγή στην ελληνική έκδοση Αθανάσιος Πλατιάς. Αθήνα: Ποιότητα

Watson, A. (2006). *Η Εξέλιξη της Διεθνούς Κοινωνίας. Μια συγκριτική ιστορική ανάλυση*. Αθήνα: Ποιότητα.

Wight, M. (2005). *Διεθνής Θεωρία: Τα τρία ρεύματα σκέψης*. Ποιότητα

Wilcox, D. L., & Cameron, G. T. (2014). *Δημόσιες Σχέσεις και Στρατηγικές και Τακτικές*, Μτφρ: Αντιγόνη Λυμπεροπούλου. Αθήνα: Ίων.